

**TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI DERSLERİNDE
ÖĞRENCİ MERKEZLİ YÖNTEM VE
TEKNİKLERİN KULLANIMININ ÖĞRETMEN VE
ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİNE GÖRE İNCELENMESİ**

Bünyamin EREN

Yüksek Lisans Tezi

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı

2023

(Her hakkı saklıdır.)

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI EĞİTİMİ BİLİM DALI

**TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI DERSLERİNDE ÖĞRENCİ MERKEZLİ
YÖNTEM VE TEKNİKLERİN KULLANIMININ ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİ
GÖRÜŞLERİNE GÖRE İNCELENMESİ**

(Examination of the Use of Student-Centered Methods and Techniques in Turkish Language
and Literature Courses According to Teacher and Student Opinions)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Bünyamin EREN

Danışman: Doç. Dr. Fatih VEYİS

Erzurum
Haziran, 2023

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Bünyamin EREN tarafından hazırlanan “Türk Dili ve Edebiyatı Derslerinde Öğrenci Merkezli Yöntem ve Tekniklerin Kullanımının Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerine Göre İncelenmesi” başlıklı çalışması 02 / 06 / 2023 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bilim Dalında yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı: Prof. Dr. Halit DURSUNOĞLU

Atatürk Üniversitesi

Aslı ıslak imzalıdır

Danışman: Doç. Dr. Fatih VEYİS

Atatürk Üniversitesi

Aslı ıslak imzalıdır

Jüri Üyesi: Doç. Dr. Bora BAYRAM

Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi

Aslı ıslak imzalıdır

Bu tezin Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili maddelerinde belirtilen şartları yerine getirdiğini onaylarım.

.... / / 202..

Aslı ıslak imzalıdır

Prof. Dr. Adnan KÜÇÜKOĞLU

Enstitü Müdürü

ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Türk Dili ve Edebiyatı Derslerinde Öğrenci Merkezli Yöntem ve Tekniklerin Kullanımının Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerine Göre İncelenmesi” başlıklı çalışmanın tarafımdan bilimsel etik ilkelere uyularak yazıldığını ve yararlandığım eserleri kaynakçada gösterdiğimi beyan ederim.

02 / 06 / 2023

Aslı ıslak imzalıdır

Bünyamin EREN

☐ Tezle ilgili patent başvurusu yapılması / patent alma sürecinin devam etmesi sebebiyle Enstitü Yönetim Kurulunun/....../.... tarih ve sayılı kararı ile teze erişim 2 (iki) yıl süreyle engellenmiştir.

☐ Enstitü Yönetim Kurulunun/....../.... tarih ve sayılı kararı ile teze erişim 6 (altı) ay süreyle engellenmiştir.

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimim boyunca engin tecrübesiyle ve sabrıyla bu zorlu süreci başarıyla sonuçlandırmama yardımcı olan değerli danışmanım Doç. Dr. Fatih VEYİS'e teşekkürlerimi sunuyorum.

Yüksek lisans tezimin uygulama aşamasında yardımlarını esirgemeyen Erzurum Milli Eğitim Müdürlüğü'nde görevli okul müdürleri ve Türk dili edebiyatı öğretmenlerine teşekkür ediyorum.

Yüksek lisans eğitimim süresince desteğini esirgemeyen tüm aileme sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Bünyamin EREN

ÖZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI DERSLERİNDE ÖĞRENCİ MERKEZLİ YÖNTEM VE TEKNİKLERİN KULLANIMININ ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİNE GÖRE İNCELENMESİ

Bünyamin EREN

Mart 2023, 89 Sayfa

Amaç: Bu çalışmada Türk Dili ve Edebiyatı öğretiminde öğrenci merkezli yöntem ve tekniklerin kullanımının öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Yöntem: Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseni kullanılmıştır. Verilerin toplanmasında yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Toplanan veriler, içerik analiziyle çözümlenmiştir. Verilerin kodlama ve analizinde BDNVAY programlarından MAXQDA 2022 programı kullanılmıştır.

Bulgular: Araştırma kapsamında görüşme yapılan öğretmen ve öğrencilerin verdikleri bilgiler ışığında Türk Dili ve Edebiyatı derslerinde anlatım yöntemi ve soru cevap yönteminin en çok tercih edilen yöntem olduğu; bunun dışında tartışma yöntemi, rol oynama yöntemi işbirlikli öğrenme yöntemi ve problem çözme yöntemlerinin de kullanıldığı görülmüştür. Öğretmenlerin öğretim yöntem ve tekniklerini üniversite eğitimleri sürecinde öğrendikleri fakat staj sürecinin yetersizliği nedeniyle uygulama imkânını ancak atandıktan sonra buldukları görülmüştür. Yapılan görüşmelerde sınıfların kalabalıklığı ve üniversiteye yerleştirme sınavının oluşturduğu sınav kaygısı öğrenci merkezli yöntem ve tekniklerin derslerde kullanılmasına engel olduğu belirtilmiştir.

Sonuçlar: Sınav kaygısı sınıfların kalabalık olması maddi imkânsızlıklar ve bazı okul idarecilerinin geleneksel öğretim yöntemlerinin önemine inanması gibi sebeplerden dolayı öğrenci merkezli yöntem ve tekniklerinin kullanılmasını engellediği sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin üniversitede aldıkları öğretim yöntem ve teknikleri dersinde öğrenilen bilgilerin bilgi düzeyinde kaldığı staj süresinin az olması ve aday öğretmenlere uygulama imkânı verilmemesi gibi sebeplerden dolayı öğretmenlerin öğretim yöntem ve tekniklerini ancak atandıktan sonra uyguladıkları bu durumun öğretmenlerin atandıktan sonraki ilk yıllarında hem öğrenci hem de öğretmen açısından sorun oluşturacağı sonucu elde edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Öğretim İlke ve Yöntemleri, Türk Dili ve Edebiyatı eğitimi.

ABSTRACT

MASTER'S THESIS

EXAMINATION OF THE USE OF STUDENT-CENTERED METHODS AND TECHNIQUES IN TURKISH LANGUAGE AND LITERATURE COURSES ACCORDING TO TEACHER AND STUDENT OPINIONS

Adı SOYADI

May 2023, 89 Pages

Purpose: It is aimed to evaluate the use of student-centered methods and techniques in Turkish language and literature teaching according to the views of teachers and students.

Method: The case study design, one of the qualitative research methods, was used in the research. A semi-structured interview form was used to collect data. The collected data were analyzed by content analysis.

Findings: In the light of the information given by the teachers and students who were interviewed within the scope of the research, it was seen that the method of expression and question and answer method were the most preferred methods in Turkish language and literature lessons, besides that, discussion method, role playing method, cooperative learning method and problem solving methods were also used. It was interviewed that the teachers learned the teaching methods and techniques during their university education, but they found the opportunity to apply only after they were appointed due to the inadequacy of the tutoring process. In the interviews, it was stated that the crowded classrooms and the test anxiety caused by the university placement exam prevented the use of student-centered methods and techniques in the lessons.

Conclusions: It was concluded that exam anxiety prevents the use of student-centered methods and techniques due to reasons such as crowded classes, financial impossibilities, and some school administrators' belief in the importance of traditional teaching methods. It has been concluded that this situation, which teachers apply teaching methods and techniques only after they are appointed, will cause problems for both students and teachers in the first years after the appointment of the teachers, due to reasons such as the fact that the information learned in the teaching methods and techniques course they take at the university is low and the candidate teachers are not given the opportunity to apply them. has been obtained.

Keywords Teaching Principles and Methods, Turkish language and literature teaching.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY TUTANAĞI.....	iii
ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI.....	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÖZ.....	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar DİZİNİ.....	viii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	ix
KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ.....	ix
BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
Giriş	1
Araştırmanın Amacı	3
Araştırmanın Özgün Değeri	4
Araştırmanın Yaygın Etkisi.....	5
Tez Öneri Konusunun Enstitü ve Ana Bilim Dalı Öncelikli Araştırma Alanlarıyla İlişkisi.....	6
Araştırmanın Sınırlılıkları	6
İKİNCİ BÖLÜM	7
Kuramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar	7
Eğitim, Öğretim ve Öğrenme Süreci.....	7
Eğitim ve Öğrenci Merkezli Eğitim.....	8
Öğrenci Merkezli Eğitimin Hedefleri ve İlkeleri	8
Öğretim İlkeleri	9
Öğrenme ve Öğretme Stratejileri	10
Temel Öğretim Yöntemleri	11
Öğrenci Merkezli Yöntem ve Teknikler	11
Dil ve Edebiyat Öğretim Yöntemleri	12
İlgili Araştırmalar.....	13
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	16

Yöntem	16
Araştırma Yöntemi.....	16
Çalışma Grubu	17
Çalışma Grubunun Özellikleri	17
Veri Toplama Araçları	19
Süreç ve Uygulama	20
Verilerin Analizi.....	20
Araştırmacı Rolü	21
Geçerlik ve Güvenirlik.....	22
İç Geçerlik (İnandırıcılık)	22
Dış Geçerlik (Aktarılabirlik).....	22
İç Güvenirlik (Tutarlılık).....	23
Dış Güvenirlik (Teyit Edilebilirlik)	23
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	24
Bulgular	24
Öğretmen Görüşmeleri Sonucu Elde Edilen Bulgular	24
“Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerinin öğrenci merkezli yöntem ve tekniklere yönelik aldıkları eğitimlerle ilgili görüş ve önerileri nelerdir?” sorusundan hareketle elde edilen bulgular.	25
“Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerinin derslerinde öğrenci merkezli yöntem ve teknikleri seçme nedenleri nelerdir?” sorusundan hareketle elde edilen bulgular.	29
“Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerinin öğrenci merkezli öğretim yöntemlerini kullanmaya engel durumlara ilişkin görüşleri nelerdir?” sorusundan hareketle elde edilen bulgular.	36
Öğrenci Görüşmeleri Sonucunda Elde Edilen Bulgular	39
“Öğrencilerin Türk Dili ve Edebiyatı Dersinde Öğrenme Ortamlarına İlişkin Görüşleri Nelerdir?” sorusundan hareketle elde edilen bulgular.	40
“Öğrenciler Türk Dili ve Edebiyatı Derslerinde Kullanılan Hangi Yöntem Ve Teknikleri Daha Yararlı Bulmaktadır?” sorusundan hareketle elde edilen bulgular.	42
“Öğrencilerin Türk Dili ve Edebiyatı Derslerinde Kullanılan Yöntem ve Tekniklere İlişkin Görüşleri Nelerdir?” sorusundan hareketle elde edilen bulgular.	46
BEŞİNCİ BÖLÜM	55
Tartışma ve Sonuç	55

“Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerinin öğrenci merkezli yöntem ve tekniklere yönelik aldıkları eğitimlerle ilgili görüş ve önerileri nelerdir?” sorusundan hareketle elde edilen sonuçlar.	55
“Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerinin derslerinde hangi öğrenci merkezli yöntem ve teknikleri seçmektedir ve seçme nedenleri nelerdir?” sorusundan hareketle elde edilen sonuçlar.	56
“Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerinin öğrenci merkezli öğretim yöntemlerini kullanmaya engel durumlara ilişkin görüşleri nelerdir?” sorusundan hareketle elde edilen sonuçlar.	57
“Türk Dili ve Edebiyatı dersinde öğrencilerin öğrenme ortamlarına ilişkin görüşleri nelerdir?” sorusundan hareketle elde edilen sonuçlar.	59
“Öğrencilerin Türk Dili ve Edebiyatı derslerinde kullanılan yöntem ve tekniklere ilişkin görüşleri nelerdir?” sorusundan hareketle elde edilen sonuçlar.	59
“Öğrenciler Türk Dili ve Edebiyatı derslerinde kullanılan hangi yöntem ve teknikleri daha yararlı bulmaktadır?” sorusundan hareketle elde edilen sonuçlar.	60
Öneriler.....	62
Uygulayıcılar ve Eğitim kurumları İçin Öneriler.....	62
Araştırma Yapacaklara Yönelik Öneriler.....	63
KAYNAKÇA	64
Başvurular.....	64
EKLER	68
Ek-1: Öğretmen Katılım Kabul Formu	68
Ek-2:Yarı yapılandırılmış öğretmen görüşme formu.....	69
Ek-3: Veli Onam Formu.....	70
Ek-4: Yarı yapılandırılmış öğrenci görüşme formu	71
Ek-5: Araştırma ve uygulama izni	72
ÖZ GEÇMİŞ.....	76

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. <i>Öğretim Yöntemleri Tablosu</i>	11
Tablo 2. <i>Öğrenci Merkezli Öğretim Yöntem ve Teknikleri (Nayman, 2020)</i>	12
Tablo 3 <i>Çalışma Grubundaki Öğretmen Dağılımı</i>	18
Tablo 4. <i>Çalışma Grubundaki Öğrenci Dağılımı</i>	19
Tablo 5. <i>Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenlerinin Öğrenci Merkezli Yöntem ve Tekniklere Yönelik Aldıkları Eğitimlerle İlgili Görüş ve Önerileri (Kodlu Bölümlerle Birlikte Özetler)</i>	26
Tablo 6. <i>Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenlerinin Öğretim Yöntem ve Tekniklerine Yönelik Uygulamaları (Kodlu Bölümlerle Birlikte Özetler)</i>	29
Tablo 7. <i>Öğretmenlerin kullandıkları Yöntem ve Teknikler</i>	34
Tablo 8. <i>Öğretmenlerin kullandıkları Yöntem ve Teknikler Oran</i>	35
Tablo 9. <i>Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerinin Öğrenci Merkezli Öğretim yöntemlerini Kullanmaya Engel Durumlara ilişkin görüşleri (Kodlu Bölümlerle Birlikte)</i>	36
Tablo 10. <i>Türk Dili ve Edebiyatı Dersinde Öğrenme Ortamlarına İlişkin Öğrenci Görüşleri</i>	40
Tablo 11. <i>Türk Dili ve Edebiyatı Dersi İşlenişyle İlgili Öğrenci Görüşleri</i>	42
Tablo 12. <i>Türk Dili ve Edebiyatı Dersi İşlenişinde Öğretim Yöntem ve Tekniklerine Yönelik Öğrenci Görüşleri</i>	46
Tablo 13. <i>Öğrenci Görüşleri Doğrultusunda Türk Dili ve Edebiyatı Dersinde Öğretmenlerin Kullandıkları Yöntem ve Teknikler</i>	51
Tablo 14. <i>Öğrenci Görüşleri Doğrultusunda Türk Dili ve Edebiyatı Derslerinde Kullanılan Yöntem ve Teknikler Oranı</i>	52
Tablo 15. <i>Türk Dili ve Edebiyatı Dersinde Kullanılan Yöntem ve Tekniklere Yönelik Analiz</i>	53

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Öğretmen Hiyerarşik Kod- Alt Kod Modeli	25
Şekil 2. Öğrenci Hiyerarşik Kod- Alt Kod Modeli	39
Şekil 3. Türk Dili ve Edebiyatı Dersinde Kullanılan Yöntem ve Tekniklerin Kullanım Durumu	54

KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ

MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
ÖSS	: Öğrenci Seçme Sınavı
LGS	: Liselere Giriş Sınavı
BDNVAY	:Bilgisayar Destekli Nitel Veri Analizi Yazılımları

BİRİNCİ BÖLÜM

Giriş

Bireylerin birbirini doğru anlama, algılama ve etkili iletişim gerçekleştirebilmelerinde dili kullanma becerilerinin gelişmiş olması ve bu becerileri sosyal yaşamlarına uygulayabilmeleri önemli bir husustur. Ülkemizde ana dili kullanma becerilerinin geliştirilmesi ve dil bilincinin kazandırılmasına yönelik ilköğretimde Türkçe dersleri okutulmaktadır. Ortaöğretimde ise öğrencilerin dinlediklerini, okuduklarını incelik ve derinlikleriyle kavratmak; gerek sözlü gerek yazılı dilde Türkçenin söylenişine ve estetik görünüşüne özen göstermelerini sağlamak gibi çeşitli amaçlarla Türk Dili ve Edebiyatı dersine yer verilmiştir. Türk Dili ve Edebiyatı dersi, öğrencilerin kültürel birikimi ve bakış açısını geliştirirken öğrencilerin ana dilinde yetkinleşmeleri, dilin inceliklerinin farkına vararak farklı açılardan düşünebilmeleri üzerinde etkili olmaktadır. Edebiyat, kişiyi hem ruhsal yönden olgunlaştırıp eğitirken hem de onun dış dünyaya açılmasını sağlayan dilini geliştirmeyi amaçlamaktadır (Çetin, 2019, s. 181).

Dil ve edebiyat öğretimi doğası gereği aynı zamanda duygu ve düşünce eğitimi de kapsayan bir süreçtir. Edebiyat eğitiminin amacı; öğrencilere edebî eserleri tanıtmak, açıklamak, onlara estetik zevk kazandırmak, onların zihin becerilerini geliştirerek kendilerini yazılı ve sözlü olarak doğru ve eksiksiz ifade edebilmelerini sağlamaktır. Öğrencilerin anlama ve anlatma becerilerini geliştirerek yapıcı ve yaratıcı düşünebilen duyarlı bireyler yetiştirmek bu öğretimin temel amacıdır. Dil ve edebiyat öğretiminde öğrencilerin yaratıcı uygulamalarla süreç içerisinde etkin kılınmasının bu amacın gerçekleşmesinde önemli bir yeri olduğu düşünülmektedir (Çelik, 2018, s. 4). Bu noktada Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerinin sahip olduğu yöntem ve teknik bilgisinin de Türk Dili ve Edebiyatı öğretim programında bu doğrultuda belirtilen hedef, beceri ve kazanımlara ulaşılmasındaki belirleyici faktörler arasında yer aldığı söylenebilir.

Disiplinlerin, sahip olduğu bilgi alanının doğasına uygun olarak kullandıkları öğretim yöntem ve teknikler değişebileceği gibi Türk dili ve edebiyatının öğretiminde de dersin doğası, amaç ve hedeflerine uygun yöntem ve tekniklerin tercih edilmesi öğretim sürecinin niteliğini artırmada önemli bir gerekliliktir. Bu açıdan çok boyutlu bir yapıya sahip dil ve edebiyat öğretimi sürecinin etkili ve verimli bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için öğretim etkinlikleri çağdaş eğitim yaklaşımları çerçevesinde planlanmalı, derslerde tek bir yöntem veya tekniğe

bağlı kalınmayarak etkinlikler çeşitlendirilmelidir. Ayrıca öğrencinin derse aktif katılımının artırılması ve çok sayıda duyu organına hitap edilmesinin de eğitimde verim ve başarıyı artıran hususlar olduğu bilinmektedir. Kısaca ifade etmek gerekirse Türk Dili ve Edebiyatı öğretiminde derslerin dinleterek ve baktırarak değil, öğrencinin aktif olarak katılmasını sağlayacak yöntem ve teknikler uygulayarak yürütülmesi dersin etkililiğini artırmaktadır. Dikkat edilmesi gereken bir diğer nokta da bir tek yöntemle yetinmek yerine, yöntem zenginliği ve çeşitliliğini sağlamaktır (Kavcar, 1993, s. 35).

Öğrenme ve öğretme ile ilgili eğitim uygulamaları, deneyimler sonucu zamanla gelişen ve değişen bir yapıya sahiptir. Günümüz eğitim planlamalarında bilgiyi farklı kaynaklardan edinen, sürekli gelişim ve değişim içinde olan, öğrenenin araştırma ve gayretlerini merkeze alan eğitim yaklaşımları dikkate alınmaktadır. Bu eğitim anlayışına göre birey, uyarıcıları ön bilgileri ışığında kendi anlamlandırmakta ve öğrenen kişi olarak eğitimin merkezinde yer almaktadır. Öğrenenin merkezde yer aldığı öğrenme yaklaşımının oluşmasında bilgiyi işleme kuramı, sosyal gelişim kuramı, yapıcı kuram, çoklu zekâ kuramı, bitişiklik kuramı ve bağlaşımcılık kuramı gibi öğrenme kuramları rol oynamaktadır (Temizkan, 2010). Öğrenci merkezli eğitim, “öğrenci, öğretmen, öğrenme ortamı ve öğrenme materyalleri olmak üzere dört temel bölümden oluşmaktadır. Burada öğretmen rehberlik görevini üstlenerek öğrenme ortamlarını düzenlemekte ve öğrenme materyallerin verimliliğini artırmak adına faaliyette bulunmaktadır” (Maden, 2011). Öğretmenlerin derslerinde öğrenci merkezli öğretim stratejileri kullanmaları; öğrencilerde öz güvenin gelişimi, farklı düşünme becerilerini kazanarak kendilerini ifade edebilme ve farklı düşüncelere karşı saygılı olma gibi davranışların gelişiminde olumlu bir etkiye sahiptir. Öğrencilerin derslere aktif olarak katılımlarının sağlanması, öğrendiklerini anlamlandırmaları ve eleştirel düşünebilmeleri açısından da bu yaklaşım ve stratejiler etkili olabilmektedir. Sonuç olarak örgün eğitim süreçlerinde öğrenciyi merkeze alan yaklaşımların kullanılmasıyla hayat boyu kendi öğrenmelerinden sorumlu olmalarının sağlanması önemli bir gerekliliktir (Korkmaz, 2007).

Ülkemizde 2005 yılında uygulanmaya başlanan ilköğretim okulları müfredat programlarında öğrenci merkezli yapılandırıcı yaklaşım esas alınmıştır. Yapılandırmacı yaklaşımın temel felsefesi ezberlemeye değil, bilgi üretimine dayalı çağdaş bir eğitim sürecini sağlamaya dayanır. Buna göre öğrencilerin anlama, sıralama, sınıflama, sorgulama, ilişki kurma, eleştirme, tahmin etme, analiz-sentez yapma, değerlendirme, bilgiyi araştırma, keşfetme, yorumlama, zihninde yapılandırma, kendini ifade etme, iletişim kurma, arkadaşlarıyla iş birliği yapma, tartışma ve ortak karar verme gibi çeşitli zihinsel ve üst düzey becerileri kazanmaları beklenmektedir. Bu becerilerin kazanılması ve geliştirilmesi, öğrencilerin dili doğru ve etkili kullanmalarına bağlıdır (Temizkan, 2010, s. 88).

Bu bilgiler ışığında öğrenci merkezli yöntem ve tekniklerin dersin verimliliği ve öğrenci başarısı açısından ne derece önemli olduğu anlaşılmaktadır.

Araştırmanın Amacı

2005-2006 eğitim öğretim yılından bu yana eğitim sisteminde "yapılandırmacı yaklaşım" ilkeleri çerçevesinde köklü değişiklikler yapılmıştır. Oluşturulan yeni program, Türk Dili ve Edebiyatı öğretiminde öğrencilerin metni analiz etme, anlama ve yorumlama becerileri kazanmalarını ve bunlardan yararlanarak estetik yaşantının zevkine varmalarını hedeflemektedir. 2005 Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programı'ndan sonra birtakım değişimler yapılarak sırasıyla 2015 ve 2018 öğretim programları uygulamaya konulmuştur. Günümüzde uygulanan 2018 Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programı'nda öğretim programının amaçları şu şekilde belirtilmiştir:

Okul öncesi eğitimi tamamlayan öğrencilerin bireysel gelişim süreçleri göz önünde bulundurularak bedensel, zihinsel ve duygusal alanlarda sağlıklı şekilde gelişimlerini desteklemek; ilkokulu tamamlayan öğrencilerin gelişim düzeyine ve kendi bireyselliğine uygun olarak ahlaki bütünlük ve öz farkındalık çerçevesinde, öz güven ve öz disipline sahip, gündelik hayatta ihtiyaç duyacağı temel düzeyde sözel, sayısal ve bilimsel akıl yürütme ile sosyal becerileri ve estetik duyarlılığı kazanmış, bunları etkin bir şekilde kullanarak sağlıklı hayat yönelimli bireyler olmalarını sağlamak; ortaokulu tamamlayan öğrencilerin, ilkokulda kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle millî ve manevi değerleri benimsemiş, haklarını kullanan ve sorumluluklarını yerine getiren, "Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi"nde ve ayrıca disiplinlere özgü alanlarda ifadesini bulan temel düzey beceri ve yetkinlikleri kazanmış bireyler olmalarını sağlamak; liseyi tamamlayan öğrencilerin, ilkokulda ve ortaokulda kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle, millî ve manevi değerleri benimseyip hayat tarzına dönüştürmüş, üretken ve aktif vatandaşlar olarak yurdumuzun iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunan, "Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi"nde ve ayrıca disiplinlere özgü alanlarda ifadesini bulan temel düzey beceri ve yetkinlikleri kazanmış, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda bir mesleğe, yükseköğretime ve hayata hazır bireyler olmalarını sağlamak (MEB, MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. (2018). Ortaöğretim Türk dili ve edebiyatı dersi (9, 10, 11, 12. Sınıflar) Öğretim Programı., 2018, s. 4).

2018 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı'nın özel amaçları ise şu şekilde ifade edilmiştir:

1. Edebiyatın doğasını, işlevini, birey ve toplum için önemini kavramaları,
2. Edebî metinler aracılığıyla Türkçenin inceliklerini, Türk edebiyatının tarih içinde gösterdiği değişim ve gelişimi tanımları,
3. Türk edebiyatına ait eserler aracılığıyla millî, manevi, ahlaki, kültürel ve evrensel değerleri anlamaları,
4. Dinleme, okuma, yazma ve konuşma stratejilerini doğru ve uygun şekilde kullanarak etkili iletişimciler olmaları,
5. Metinler aracılığıyla okuduğunu anlama ve eleştirel okuma becerilerini geliştirmeleri ve okuma alışkanlığı kazanmaları,

6. Çeşitli kaynaklardan elde ettikleri bilgileri, soruları cevaplamak, çözüm önerileri üretmek, bulgularını paylaşmak vb. amaçlar için analiz etmeleri ve değerlendirmeleri amaçlanmaktadır (MEB, MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. (2018). Ortaöğretim Türk dili ve edebiyatı dersi (9, 10, 11, 12. Sınıflar) Öğretim Programı., 2018, s. 12-13).

Burada belirtilenlerden hareketle 2018 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı'nın esas aldığı yaklaşımları;

- Öğrenme öğretme süreci öğrenci için anlamlı ve bütünleştirici olmalıdır,
- Öğrenme öğretme süreci değer odaklı olmalıdır,
- Öğrenme öğretme süreci motive edici olmalıdır,
- Farklı öğretim yaklaşımları ve stratejileri bir arada ve dengeli şekilde kullanılmalıdır,
- Öğrenme öğretme sürecinde bilgi ve iletişim teknolojileri aktif şekilde kullanılmalıdır (Calp & Aslan, 2019) şeklinde de ifade etmek mümkündür.

2018 öğretim programının günümüz ihtiyaçlarını giderme açısından daha kapsamlı ve farklı zekâ alanlarına hitap etmekle birlikte, 2005 programı temelleri üzerine geliştirilmiş bir program olduğu söylenebilir (Atabay, 2020). 2018 programı, amaçlarından da anlaşıldığı gibi, öğrencilerin zihinsel, duygusal ve bedensel yönden öz farkındalık, kişisel yeterlilik ve becerilerini destekleyen nitelikler taşımaktadır. Merkezde edebî metinlerin yer aldığı 2018 programı, metin üzerinden dil becerilerini geliştirmeyi amaçlamaktadır (Atabay, 2020).

Kısacası Türk Dili ve Edebiyatı öğretimi sürecinde bilginin öğretmen tarafından hazır olarak servis edilmemesi buna karşın öğrencilerin bilgiye ulaşmalarında öğretmenin yerinde ve doğru bir rehberlik yapmasının önemi üzerinde durulmaktadır (Yazar, 2014). Buna göre öğretim süreçlerinde öğrenci merkezli yaklaşımların kullanılmasında öğretmenlerin süreci yönlendirme durumları ve öğrencilerin bu süreç üzerindeki algılarının tespit edilmesi süreç hakkında bilgi sahibi olmak ve süreci iyileştirebilmek adına önemli görülmektedir. Bu araştırmada da buna uygun olarak Türk Dili ve Edebiyatı öğretiminde öğrenci merkezli yöntem ve tekniklerin kullanımının öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Bu amaca uygun olarak araştırmanın temel problemi “Türk Dili ve Edebiyatı öğretiminde öğrenci merkezli yöntem ve tekniklerin kullanım durumu öğretmen ve öğrenci görüşleri açısından nasıldır?” şeklinde ifade edilmiştir. Temel probleminden hareketle cevap aranacak alt problemler ise şu şekildedir:

1. Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerinin öğrenci merkezli yöntem ve tekniklere ilişkin görüşleri nelerdir?
2. Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerinin derslerinde öğrenci merkezli yöntem ve teknikleri seçme nedenleri nelerdir?

3. Öğrenciler, Türk Dili ve Edebiyatı dersi kapsamında öğrenci merkezli yöntem ve tekniklerin kullanıldığı öğrenme ortamlarını nasıl değerlendirmektedir?
4. Öğrencilerin Türk Dili ve Edebiyatı derslerinde öğrenci merkezli yöntem ve teknikler kullanan öğretmenlerin özelliklerine ilişkin görüşleri nelerdir?
5. Öğrenciler Türk Dili ve Edebiyatı derslerinde kullanılan hangi yöntem ve teknikleri daha yararlı bulmaktadır?

Araştırmanın Özgün Değeri

Eğitim alanındaki gelişmeler sonucunda öğretmen merkezli yöntem ve teknikler yerini öğrenciyi merkeze alan yöntem ve tekniklere bırakmıştır. Ülkemizde öğrenci merkezli eğitime öğretim programı düzeyinde 2005 yılında geçilmiştir. Tüm disiplinlerde olduğu gibi Türk Dili ve Edebiyatı eğitiminde de öğretmen merkezli, metin ve yazar çerçevesi içerisinde gelişen öğretimden öğrencinin merkezde yer aldığı, metni anlamlandırarak çözümlediği, eleştirel bakış açısıyla değerlendirdiği eğitim anlayışı önem kazanmıştır. Alanyazın incelendiğinde Türk Dili ve Edebiyatı eğitiminde hangi öğrenci merkezli yöntem ve tekniklerin kullanıldığını tespit etmeyi amaçlayan ve bu durumu öğrenci ve öğretmen görüşleri açısından ele alan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bakımdan planlanan çalışmanın bu alanda yapılacak araştırmalara öncülük edeceği ve literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Türk Dili ve Edebiyatı öğretiminde öğretmenlerin tercih ettiği öğrenci merkezli yöntem ve tekniklerin belirlenmesi; bu yöntem ve tekniklerin seçilme veya seçilmeme nedenlerinin tespit edilmesi, öğrenci açısından öğrenci merkezli yöntem ve teknikler ile ilgili olarak öğretmen özellikleri, öğrenme ortamları ve etkililiğin değerlendirilmesi konuyu kapsamlı ve detaylı bir şekilde ele alabilmeye imkân tanıyacaktır.

Araştırmanın Yaygın Etkisi

Planlanan çalışma ile elde edilen veriler ışığında, Türk Dili ve Edebiyatı öğretiminde öğrenci merkezli eğitimi temel alan öğretim programının etkililiğini ve öğretmenler tarafından uygulanabilirliğini ve Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerinin Öğrenci Merkezli Eğitim ile ilgili eksikliklerini tespit etmek ve bu noktada neler yapılabileceği konusunda ilgili kurumlara veri sağlamak hedeflenmektedir. Çalışma sonucunda elde edilecek bulguların bundan sonra yapılacak çalışmalara yol göstermesi ön görülmektedir. Ayrıca araştırmanın; öğretmenler için Öğrenci Merkezli Eğitim açısından farkındalık oluşturmaları, konuyla ilgili eksikliklerin farkına varması açısından önem arz edeceği düşünülmektedir.

Tez Öneri Konusunun Enstitü ve Ana Bilim Dalı Öncelikli Araştırma Alanlarıyla İlişkisi

Yapılan çalışma Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünün belirlemiş olduğu öncelikli araştırma alanlarından; “Eğitim ortamlarında öğrencinin çok daha aktif bir biçimde yer aldığı sorgulama, proje, problem, argümantasyon tabanlı vb. öğrenmeler üzerinde yapılacak çalışmalar”, “Güncel öğretim yöntem, teknik ve modelleri geliştirme, değerlendirme ve uygulamaya yönelik çalışmalar” ve “MEB 2023 Eğitim Vizyonu’nda belirlenen öncelikli alanlara yönelik çalışmalar” maddeleri ile ilişkilendirilmiştir. Buna göre Türk Dili ve Edebiyatı derslerinde öğrencinin aktif bir şekilde derse katılma düzeyleri ile güncel öğretim yöntem ve teknikleri geliştirme ve uygulama durumunu ortaya koymayı amaçlamaktadır. Ayrıca MEB 2023 Eğitim Vizyonu’nda belirtildiği şekliyle; bireyi eğitimin ana unsuru olarak ele alan ve eğitimin asıl hedefinin yalnızca sınıf geçme ve sınavlara hazırlamak olmayıp ahlaki görüşü temel alan, insanı merkeze konumlandıran ve öğretmenlerin öğrencilerin farklılıklarının göz önünde bulundurarak öğrenme ortamını ve materyallerini bu farklılıklara uygun olarak düzenlemesi gerektiği anlayışına uygun olarak bu hedeflerin ne düzeyde gerçekleştirildiğinin sorgulanması amaçlamaktadır.

Çalışma ayrıca Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı Öncelikli Araştırma Alanlarında belirtilen “branş öğretmenlerinin alanlarına özgü çeşitli sorunlarını (hizmet içi eğitim dâhil) ortaya koymaya yönelik çalışmalar” maddesi ile de ilişkilendirilebilir. Buna göre Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerinin öğrenci merkezli yöntem ve teknikleri uygulama sürecinde karşılaştıkları sorunların ve nedenlerinin tespit edilerek bu sorunların giderilmesine yönelik geliştirilecek öneriler ile alana ve branş öğretmenlerine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma, Erzurum’da yer alan belirli devlet okullarında çalışan Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni ve öğrencilere yönlendirilen yarı yapılandırılmış görüşme soruları ile sınırlıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

Kuramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar

Eğitim, Öğretim ve Öğrenme Süreci

Bireyin doğuştan getirdiği yeteneklerin ortaya çıkarılması, işlenip geliştirilmesi; toplumsal ve insani değerlerin öğretilmesi, bireysel yetenekleri konusunda farkındalık oluşturularak bunları etkili bir şekilde kullanabilmesinin sağlanması, bireysel ihtiyaçlarını giderebilmesi ve sorunlarını çözebilmesini sağlayacak becerilerin kazandırılması eğitimin temel işlevleridir (Çetişli, 2006). Ülkemizde eğitimin tanımı uzman kişiler tarafından farklı şekillerde ele alınmış olmakla birlikte en çok tekrar edilen tanıma göre eğitim, bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme süreci olarak değerlendirilmektedir (Ertürk, 1972, s. 12). Merkezde insanın olduğu ciddi bir sorumluluk gerektiren eğitim, kişide istendik yönde davranış değişimini amaçlayan, amaçlı bir kültürlenme ve kimlik edindirme sürecidir (Atabay, 2020). Eğitim sayesinde bireyde istendik davranışlar oluşturulabilir veya bireyin davranışlarında istendik yönde değişim yapılabilir (Dal & Tatar, 2017). Öğrenme sonucunda oluşan davranışlar iki türlü kazanılmaktadır. Bunlar bir plan çerçevesinde yapılan eğitimle veya rastgele kültürlenme ile kazanılan davranışlardır (Senemoğlu, 2005). Bireyde istendik yönde davranış değişikliği gerçekleştirmek için planlı ve programlı olarak yapılan etkinlikler öğretimi meydana getirmektedir (Dal & Tatar, 2017, s. 1). Eğitimin okullarda önceden belirlenmiş bir plan dâhilinde gerçekleştirilmesine öğretim denilmektedir. Öğrenme ve öğretme kavramları birbirini tamamlayan kavramlar olup süreç, öğrenci açısından ele alındığında öğrenme olarak adlandırılmaktadır (Akçay, 2014). Bu süreçte davranışı kazanacak kişi öğrenen, davranışın kazanılmasında yardımcı olan kişi ise öğretendir.

Dal ve Tatar'a (2017) göre öğrenmenin nasıl meydana geldiğini araştıran bilim adamları psikoloji biliminin doğuşuyla öğrenme durumunu farklı yönlerden ele almışlardır. Öğrenmenin gerçekleşmesi ve öğretme durumu, uzun yıllar davranışçı kuramın ilkeleri çerçevesinde ele alınmış fakat zamanla davranışçı kuramın yerini farklı kuramlar almıştır. Bugün ise öğrenmenin gerçekleşmesi ve öğretme durumu yapılandırmacı kuram ilkelerine göre açıklanmaktadır. Yapılandırmacı yaklaşımla birlikte eğitimin merkezi öğretenden öğrenene doğru kaymıştır.

Eğitim ve Öğrenci Merkezli Eğitim

İnsan, sürekli araştırma keşfetme çabası içerisinde olan bir varlıktır. Eğitim ise insanlığın bilinen tarihinden beri her zaman gündemde yer alan bir kavram olmuştur. İlkel toplumlarda insan eğitiminde amaç, toplumsal normlar ile törelerin genç nesillere aktarımıdır. İleriki tarihi süreçlerde eğitim daima bir öncekine göre planlı ve sistemli olmuştur (MEB, 2007). Eğitim, ilkçağlardan beri, insanın gelişmesinde ve değişmesinde önemli etkisi olan temel etkidir. Tarihsel dönemler içerisinde insanın şekillendirilmesi ve değişimi eğitimin kapsamıyla paralellik göstermektedir (Yılman, 2006). Günümüzde ise hızlı değişim ve gelişimlere paralel olarak geleneksel eğitimin yerini dönemin ihtiyaçlarına cevap veren öğrenci merkezli yaklaşımlar almıştır.

Öğrenci Merkezli Eğitim; bireysel farklılıkları dikkate alan, bilimsel ve nesnel düşünme yetisine sahip üretken ve öğrenmeyi öğrenen, iletişim becerileri gelişmiş, evrensel değerleri benimsemiş, eğitimin her aşamasında katılım sağlanarak yeniden yapılandırıldığı bir eğitim sürecidir (MEB, 2007). Öğrenci merkezli eğitimde amaç, öğretmen merkezli eğitimde pasif dinleyici konumundaki öğrencinin öğrenme sürecinde aktif olmasıdır. Öğrenciler arasındaki farklılıkları dikkate alarak grupla ve bireyselleştirilmiş öğretim gibi çoklu öğrenme fırsatları sunar (Özpolat, 2013).

Öğrenci Merkezli Eğitimin Hedefleri ve İlkeleri

Öğrenci Merkezli Eğitim’le ilgili farklı tanımlar yapılmıştır. Özellikle 2005 yılından itibaren Öğrenci Merkezli Eğitim programının ülkemizde uygulanmasıyla birlikte Öğrenci Merkezli Eğitim’le ilgili hedefler belirlenmiştir. Öğrenen merkezli eğitimde, çağdaş eğitim felsefeleriyle uyumlu çağın ihtiyaçlarına uygun ilke ve stratejiler kapsamında çağdaş bireyler hedeflenmiştir. Literatürde Öğrenci Merkezli Eğitim’in ilkeleri olarak adlandırılan on iki ilke aşağıda sıralanmıştır (MEB, 2007) :

1. Öğrenmeyi öğrenme esastır.
2. Her öğrenci öğrenebilir.
3. Her öğrenci öğrenirken eski ve yeni bilgiler arasında özgün bağlantılar kurar.
4. Düşünmeyi öğrenmek eleştirel ve yaratıcı düşünmeyi geliştirir.
5. Başarabilme duygusu içsel güdülenmeyi sağlar.

6. Öğrenme olumsuz deneyimlerle engellendiğinde zorlaşır.
7. Merak, yaratıcılık ve çok boyutlu düşünmeyi harekete geçiren ödevler, öğrenciyi daha zorlarını başarabilmeye güdüler.
8. Her öğrenci farklı zamanda, farklı türde ve farklı hızda ilerleyerek gelişir.
9. Farklı özelliklerdeki öğrencilerin birbirleri ile etkileşimi öğrenmeyi kolaylaştırır.
10. Öğrenciler arasındaki olumlu ilişkiler öğrenmeyi artırır.
11. Her öğrenci öğrenmeye karşı farklı yetenek ve eğilime sahiptir.
12. Her öğrenci yeni bilgileri kendi kalıplarına göre kavrayıp benzersiz bir anlam yaratır.

Öğretim İlkeleri

Öğretim ilkeleri; öğretim programının istenilen amaçlara ulaştırılmasında, içeriğin öğrencilere verimli bir şekilde kazandırılmasında, tarafsız bir değerlendirmenin yapılmasında yol gösterici bir rol almaktadır (Yeşilyurt, 2020). Bu doğrultuda öğretim ilkelerinde hedef; öğretmen, öğrenci ve öğretim ortamını düzenleyerek yaratıcılık oluşturmaktır (Sünbül, 2011). Literatürde öğretim genel öğretim ilkeleri şu şekilde sıralanabilir (Sönmez, 2019):

1. Öğrenciye görelilik ilkesi: Günümüz eğitim programı öğrencinin merkezde olduğu bir yaklaşım benimsemektedir. Bu ilke; yirminci yüzyılın başlarında eğitimci J.Dewey ile birlikte eğitim alanında yer almaya başlamış ve bu ilke çocuğun hareketli ve çevresiyle aktif iletişimde olma gereksinimi içerisinde olduğunu dile getirmektedir (Karabıyık, 2023).
2. Yakından Uzağa İlkesi: Öğrencinin öncelikle yakın çevresinden başlayarak bilgi edinmesi daha sonra uzak çevre hakkında bilgi edinmesi gerekmektedir. “Örneğin hedef kitlenin ilgisini çekebilecek yakın çevresi ile ilişkili metinler olabileceği gibi zaman bakımından da yakın zamana ilişkin metinler ilgisini çekebilir. Uzaklık bakımından da verilecek bilgiler yakınlıkla ilişkilendirilerek sunulmalıdır” (Ayrancı, 2017).
3. Hayatilik ilkesi: Öğretilen bilgilerin günlük yaşamda işe yarar olması öğrencinin hayatında kolaylık sağlaması gerekmektedir. Yani hayatilik ilkesi eğitim yoluyla

öğrenilen bilgilerin günlük yaşamda öğrencinin işine yaraması durumudur (Ayrancı, 2017).

4. Somuttan Soyuta İlkesi: Öğrenciye verilecek bilgilerin somut olandan soyut olana doğru verilmesi daha verimli ve etkili olacaktır. Dolayısıyla öğrencilere önce somut bilgiler verilip sonradan soyut içerikler verilmelidir (Demirel, 2007).
5. Etkin Katılım İlkesi: Öğrenciler öğrenme sürecine aktif olarak katıldıklarında öğrenilen bilgilerin daha kalıcı olduğu bilinmektedir. Öğrencilerin öğretim sürecine dâhil etmek amacıyla ders sürecinde öğrencilere kazanımlara uygun uygulamalar yaptırıp öğrenilen bilgilerin kalıcılığı sağlanabilir.
6. Açıklık (Ayanılık):Öğretim sürecinde cümlelerin uzun olmamalı az ve öz tanımlamalar yapılmalı, cümlelerin yedi sözcükten fazla olmaması, açık ve sade ve anlaşılır olması gerekmektedir (Sönmez, 2019).
7. Bilinenden bilinmeyene ilkesi: Öğrencilerin önceki öğrendikleriyle yeni öğreneceği bilgiler arasında bağ kurulması gerekmektedir (Ayrancı, 2017).Öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyleri içeriklerin belirleyicilerden biridir. İçerikte tanımlamalar yapılırken öğrencinin bilişsel devinişsel ve bilimsel hazırbulunuşluk durumuna uygun olmalıdır (Sönmez, 2019).
8. Ekonomiklik ilkesi: Eğitim sürecinde zaman, kullanılan araç gereç harcanacak enerji tasarruflu kullanılmalıdır. Eğitim sürecinde israfa mahal vermeden mevcut imkânların plan program dâhilinde etkili kullanılması gerekmektedir.
9. Aktüalite (Güncellik):Öğrencilere verilecek bilgiler gerçek hayatla ilişkili olmalı güncel olayları ele almalı ve gerçek yaşamda karşılaşacağı sorunları içermelidir.

Öğretme Stratejileri

Strateji, belirli bir hedefe ulaşmak için izlenen yol veya bir hedefe ulaşmak için geliştirilen bir planın uygulanması durumudur (Açıkgöz, 2007). En genel tanımıyla strateji, bir disiplinin hedeflerine ulaşmak için belirlenen, yöntem seçimine yön veren genel yaklaşımdır.

Öğretim sürecinde belirlenen amaçların nasıl sunulacağını belirlemek önemlidir. Dolayısıyla öğretilecek konunun içeriğine uygun olarak öğretim süreci şekillendirilir. Öğretme süreci bir bütündür. Konuyu belirlemeden strateji belirlenemez buna bağlı olarak strateji belirlenmeden de kullanılacak yöntemi belirleyemeyiz (Demirel, 2007). Çünkü derste belirlenen konuyla ilgili istenilen hedeflere ulaşmak için kullanılacak yöntem ve tekniğin birbiriyle uyumlu olması ancak seçilecek doğru strateji ile mümkündür. Alan yazında genel olarak kabul edilen sınıflandırmada öğretim stratejileri; sunuş yolu ile öğretim stratejisi, buluş

yolu ile öğretim stratejisi, araştırma-inceleme yolu ile öğretim stratejisi şeklinde sıralanmaktadır (Tan, 2007).

Temel Öğretim Yöntemleri

“Öğretim yöntemi, hedefe ulaşmak için izlenen en kısa yol veya kavram ve gerçekleri incelemek için izlenen düzenli yol olarak tanımlanmaktadır.” (Nayman, 2020). Bir yöntem uygulanmadan önce derslere ve hedeflere uygunluğunun öğrenilmesi lazımdır (Sünbül, 2011). Öğretim yöntemleri literatürde öğretmen merkezli öğretim yöntemleri ve öğrenci yöntemli öğretim yöntemleri olmak üzere gruplandırılmaktadır.

Tablo 1. Öğretim Yöntemleri Tablosu

Öğretmen Merkezli Öğretim Yöntemleri	Öğrenci Merkezli Öğretim Yöntemleri
1. Anlatım	1. Problem Çözme
2. Gösteri	2. Soru-Cevap
	3. Tartışma
	4. Örnek Olay
	5. Proje Tabanlı
	6. Rol Oynama
	7. İşbirlikli Öğrenme
	8. Gösterip Yaptırma Yöntemi

Öğrenci Merkezli Yöntem ve Teknikler

21. yüzyılda her alanda sürekli bir değişim ve gelişim yaşandığı görülmektedir. Mevcut değişimlere ayak uydurabilmenin önemli araçlarından biri de eğitimidir. Eğitim tüm kazanımlarının yanı sıra doğası gereği yaşanan değişimleri insanlara tanıtan ve bireyler tarafından anlaşılmasını sağlayan bir yapıya sahiptir (Polat, 2018). Günümüz dünyasında öğretmeni merkeze alan eğitim yerini eleştirel düşünen, farklı kaynaklardan bilgi edinebilen, gelişim ve değişime önem veren, öğrencinin merkezde yer aldığı eğitim anlayışına bırakmıştır (Temizkan, 2010). Eğitimde yaşanan bu değişim öğrenci merkezli eğitimi temel alan, öğrenenin aktif olduğu, eleştirel düşünebilen, öğreneni ortamının öznesi kılan yaklaşımların ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu doğrultuda eğitimi öğrenci başarısı açısından ele aldığımızda dikkat edilmesi gereken en önemli konu, okul öncesi eğitimden lisenin son sınıfına kadar eğitim öğretim etkinliklerinin öğrenci merkezli olması durumudur (Vural, 2005). Eğitimde en önemli amacın öğretimin kalitesini artırmak olduğu düşünüldüğünden öğretim sürecinde çeşitli yöntemler kullanılmaktadır (Dal & Köse, 2017). Sınıfta öğrenme öğretme sürecinin etkili olması için de uygun öğretim yöntemleri seçilmelidir (Dal & Köse, 2017). Öğrenci merkezli

öğretim yöntem ve teknikleri Tablo 2’deki gibi sıralanabilir ve bu yöntem ve teknikler daha da artırılabilir.

Tablo 2: Öğrenci Merkezli Öğretim Yöntem ve Teknikleri (Nayman, 2020)

• Problem Çözme Yöntemi 1.5N 1K Tekniği 2.Düşün - Eşleş- Paylaş Tekniği 3.Balık Kılçığı Tekniği • Soru-Cevap Yöntemi 1.Sokrat Tekniği 2. Sokrat Semineri Tekniği 3.Sokrat/Buldurma Tekniği 4.Çember Tekniği • Tartışma Yöntemi 1.Büyük Grup Tartışması Tekniği 2.Küçük Grup Tartışması Tekniği 3.Panel Tekniği 4.Zıt Panel Tekniği 5.Kollegyum 6.Forum Tekniği 7.Sempozyum Tekniği 8. Öğrenme Halkası Tekniği 9.Münazara Tekniği 10.Çalıştay Tekniği • Örnek Olay Yöntemi • Rol Oynama Yöntemi 1.Drama Tekniği 2.Rol oynama Tekniği 3.Pandomin Tekniği	• İşbirlikli Öğrenme Yöntemi 1.Öğrenci Takımları Başarı Bölümleri 2.Birleştirme (Jigsaw) Tekniği 3.Takım Oyun Turnuva 4.Birlikte Öğrenme 5.Takım Destekli Bireyselleştirme 6. Birleştirilmiş İşbirlikli Okuma ve Kompozisyon 7. Grup Araştırması 8. İşbirliği-İşbirliği 9.Birlikte Soralım Birlikte Öğrenelim 10. Karşılıklı Sorgulama • Bireyselleştirilmiş Öğretim Yöntemi 1.Programlı Öğretim Tekniği 2.Modüler Öğretim Tekniği 3.Bilgisayar Destekli Öğretim Tekniği 4. Uzaktan Eğitim Tekniği
---	--

Dil ve Edebiyat Öğretim Yöntemleri

Kültürün taşıyıcısı olması nedeniyle dil, bir toplumun gelişmesinde ve bu gelişim sürecinde toplumun özünü koruması ve köklerine bağlı kalması bakımından büyük önem arz etmektedir. Toplum hayatında önemli bir yere sahip olan dil ve edebiyat eğitimi bireyin kendini yetiştirmesini, toplumsal ilişkiler kurabilmede başarılı olmasını, kendini ifade etmede daha etkili ve estetik olabilmesini ve sanatsal bir bakış açısı kazanmasını sağlamaktadır. Ayrıca dinleme, konuşma, yazma ve okuma gibi dil becerilerini geliştirmenin yanında bireyin yaşadığı topluma faydalı ve o toplumun değerlerinin farkında olarak yetişmesine katkıda bulunur (Akkaya, 2017).

Türk Dili ve Edebiyatı öğretimiyle öğrencilerin duyup okuduklarını kavrayıp bildikleri, düşündükleri ve gördükleri şeyleri doğru bir şekilde sözlü ve yazılı olarak anlatan bireyler

olmaları hedeflenmektedir (Kızılca, 2007). Bu doğrultuda 2005 yılından itibaren uygulamaya konulan dil ve edebiyat öğretim programları öğrenciyi merkeze alan, ezberci ve öğretmen merkezli eğitimden uzak programlardır (Çelik, 2018).

Çetin (2019)'e göre her dersin kendi içeriğine uygun yöntem ve teknikleri bulunduğu gibi aynı yöntemi bütün bilgi alanları dolayısıyla Türk Dili ve Edebiyatı dersi için de farklı biçimlerde uygulayabilmek mümkündür. Buna karşın Türk dili ve edebiyatı derslerinde en sık kullanılan yöntem ve tekniklerin anlatım, soru-cevap, gözlem ve inceleme, grup tartışması, oyunlaştırma, tümevarım, analiz (çözümleme), sentez (birleştirme) şeklinde sıralandığı görülmektedir (Çetin, 2019).

İlgili Araştırmalar

Araştırmanın bu bölümünde, matematik öğretmenliği, sınıf öğretmenliği, Türkçe öğretmenliği, fen bilgisi öğretmenliği, okul öncesi öğretmenliği gibi farklı branşlardaki öğretim yöntem ve tekniklerine ilişkin eğilim ve yetkinliklerine yönelik çalışmalara yer verilmiştir.

Kayabaşı & Karadağ'ın (2021) olgubilim (fenomenoloji/phenomenology) deseni kullanılarak tasarlanan, örneklemi Adıyaman merkez ilçesinde görev yapmakta olan 25 Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenin oluşturduğu çalışmada Türk Dili ve Edebiyatı derslerinin işlenişine ilgili öğretmen görüşleri ele alınmıştır. Çalışmada, Türk Dili ve Edebiyatı derslerinin işlenişine etki eden birçok değişken ele alınırken öğretmenler olumsuz yansımalar üzerinde daha fazla durmuştur. Türk Dili ve Edebiyatı dersleri için ayrı bir dersliğin bulunmaması ve klasik sınıf düzeninin dersin işlenişinde farklı yöntem ve tekniklerin kullanımını olumsuz etkilediği yönündeki görüşlerin öğretmenler tarafından en çok tekrar edilen ifadeler olduğu tespit edilmiştir.

Sarioğlu'nun (2021) dil becerileri öğretimi konulu ve doküman analizi yöntemi kullanarak yaptığı araştırmasına göre okuma becerisi öğretiminde en çok tercih edilen yöntemin “sesli okuma” olduğu, dinleme becerisi öğretiminde sınıf düzeylerine göre bir düzen oluşturulmadığı, konuşma becerisi öğretiminde tüm sınıf düzeylerinde en çok tercih edilen yöntemin “güdümlü konuşma” yöntemi olduğu ve yazma becerisi öğretiminde en çok tercih edilen yöntemin “güdümlü yazma” yöntemi olduğu tespit edilmiştir.

Nayman'ın (2020) İngilizce öğretmenlerinin öğretim yöntem ve tekniklere ilişkin görüşlerini incelediği çalışmasında özel ve devlet okullarında görev yapan 34 öğretmenle görüşülmüştür. Öğretmenlerin çoğunlukla işbirlikçi öğrenme, tartışma, soru cevap, düz anlatım vb. yöntemleri; beyin fırtınası, eğitsel oyunlar, drama, kartopu, altı şapkalı düşünme, istasyon, münazara vb. tekniklerinin tercih ettiği görülmüştür. Öğretmenler, öğrenci merkezli öğretim

uygulandığı durumlarda verimin arttığını belirtmişlerdir. Öğretmenler ayrıca eğitim ortamındaki engeller ve eksiklikleri dersin verimini düşüren etkenler olarak değerlendirmiş, pedagojik yeterliklerinin zaman ve tecrübeyle arttığını üniversite eğitiminin yeterli olmadığı belirtilmiştir. Çalışmanın sonucunda eğitimde verimin artmasında öğretmenlerin tecrübe edinmeleri ve öğrenci merkezli yöntem ve teknikleri kullanmalarının önemli olduğu tespit edilmiştir.

Bulut'un (2010) fen ve teknoloji dersi öğretmenlerinin öğretim yöntem ve teknikleri kullanma durumları ve bilgileri konulu çalışmasında öğretmenlerin kıdemlerine göre soru-cevap, benzetim, gezi gözlem ve laboratuvar yöntemini daha fazla kullandıkları görülmüştür. Öğretmenlerin öğretim teknikleriyle ilgili bilgilerinin yetersiz olduğu, bazı yöntem ve tekniklerle ilgili bilgi sahibiyken yöntem ve tekniklerin çoğu konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları tespit edilmiştir.

Kesici (2021) "Konuşma Becerisini Geliştirmek için Kullanılan Yöntem ve Teknikler ile İlgili Yapılan Çalışmalar" başlıklı çalışmasında 2010-2020 yılları arasında yayımlanan 32 makale ve 24 tezden oluşan 56 çalışmayı analiz etmiştir. Yaratıcı drama tekniği en çok araştırma yapılan teknik olurken yapılan araştırmaların temel amacı öğretim yöntem ve tekniklerinin konuşma becerisine olan etkisinin belirlemek olmuştur.

Topan'ın (2013) bir meta-analiz çalışması olan matematik öğretiminde öğrenci merkezli yöntemlerin ders başarısına ve derse yönelik tutuma olan etkilerini ele aldığı çalışmasında, öğrenci merkezli yöntemlerin öğretmen merkezli yöntemlere göre ders başarısı ve derse karşı tutum açısından tüm öğretim kademelerinde daha etkili olduğu tespit edilmiştir.

Yulu'nun (2014) öğretmenlerin ortaöğretim matematik öğretiminde öğretim yöntem ve tekniklerine yönelik yeterliliklerini belirlemeyi amaçlayan çalışmasında 5 matematik öğretmenin dersleri gözlemlenmiş ve daha çok düz anlatım, soru-cevap, problem çözme, beyin fırtınası, tanımlar yardımıyla öğretim, analiz yoluyla öğretim, kurallar yardımıyla öğretim, örnekler yoluyla öğretim yöntem ve tekniklerini kullandıkları tespit edilmiştir. Grupla çalışma yöntemi, proje tabanlı öğrenme, gösterip yaptırma, benzetim tekniği, deney yoluyla öğretim, oyunlarla öğretim ve teknoloji destekli öğretim yöntem ve tekniklerini kullanım durumlarının daha az olduğu görülmüştür. Yapılan araştırmada öğretmenlerin kendilerini uğraştırmayan yöntem ve teknikleri tercih ettikleri, aktif katılım gerektiren yöntem ve teknikleri kullanmayan öğretmenlerin, sınıflarda akıllı tahta olmasına rağmen teknolojiden uzak bir şekilde ders işledikleri tespit edilmiştir. Öğretmenlerin yöntem ve teknik kullanmada şikâyet ettikleri durum ise müfredat yoğunluğudur. Ulaşılan sonuçlar öğretmenlerin yöntem teknik kullanmada yetersiz oldukları ya da öğretim inançları olmadığı yönünde değerlendirilmiştir.

Durdukoca'nın (2018) sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersi için kullandıkları yöntem ve teknikler ile bu yöntem ve tekniklere yönelik yeterlik algılarını incelediği çalışmada öğretmenlerin öğretim yöntem ve tekniklerinin seçimi ile ilgili yeterlilik algılarının yüksek düzeyde olduğu fakat dersin amacına uygun sınıf dışı öğretim tekniklerini belirleme ile ilgili yeterlilik algılarının zayıf olduğu belirtilmiştir. Çalışma sonunda çalışmaya katılan öğretmenlerin sosyal bilgiler dersinde öğretim stratejilerinden sunuş stratejisini, öğretim yöntemlerinden anlatım yöntemini, öğretim tekniklerinden soru-cevap tekniğini tercih ettikleri, öğrenci merkezli drama, eğitsel oyun gibi teknikleri daha az kullandıkları tespit edilmiştir. Çalışmaya katılan öğretmenlerin öğretim stratejisi, öğretim yöntemi ve öğretim tekniği gibi kavramları birbirlerinin yerine kullanarak kavramları birbirine karıştırdıkları sonucuna varılmıştır. Çalışmaya katılan öğretmenlerin öğrencileri ezber yapmaktan uzaklaştıracak öğretim yöntem ve teknikler konusunda belirli yeterliğe sahip oldukları fakat derste öğrencileri ezbere yönlendiren yöntem ve teknikleri kullandıkları tespit edilmiştir. Bu çelişkili durumun sebebi öğretmenlerin bilgilerini uygulamaya dönüştürmede zorlanmaları şeklinde yorumlanmıştır. Çalışmada sonuç olarak öğrenci merkezli yöntem ve teknikler konusunda bilgi sahibi olunmasına rağmen öğretmenlerin öğretmen merkezli yöntem ve teknikleri kullandığı, bu konuda mesleki geliştirme kursuna ihtiyaç olmadığı, sorumluluğun öğretmenlerde olduğu belirtilmiştir.

Tüm bu çalışmalar dikkate alındığında Türk Dili ve Edebiyatı eğitiminde öğrenci merkezli yöntem ve tekniklerin kullanımıyla ilgili literatürde herhangi bir çalışmanın yer almadığı görülmüş ve bu çalışma sonucunda elde edilecek bilgilerin ilgili kişi ve kurumlara fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Yöntem

Araştırma Yöntemi

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden olan durum çalışması deseni kullanılmıştır. Nitel durum çalışmalarının temel özelliği bir ya da birkaç durumun derinliğine araştırılmasıdır (Yıldırım & Şimşek, 2021). Konu olarak “durum çalışması topluluk çalışmalarını, eğitimi, halk sağlığını, sosyal ve topluluk sorunları ve çatışmalarını kapsamaktadır” (Yin, 2017). Durum çalışmaları, “nasıl” ve “niçin” sorularını temel almakta, araştırmacının kontrol edemediği bir olgu ya da olayın derinliğine incelenmesine olanak vermektedir (Yıldırım & Şimşek, 2021). Ayrıca durum çalışması birkaç hafta gibi kısa bir zaman diliminde yapılabileceği gibi bir iki yıl süren çalışmalarda odaklanmış sorularla, gözlemler, sesli veya görsel kayıtlarla varsa yazılı kaynak ve belgelerle derinlikli betimlemeler yapmayı, tematik temelde mantıksal çıkarımlarla örüntüler oluşturmayı ve yorumlar getirmeyi amaçlar (Seggie & Bayyurt, 2015). Modern bir durum çalışması yapılırken atılacak üç adım çalışmanın deseni açısından faydalı bir alan oluşturacaktır.

- 1. Durumu tanımlamak:** Durum çalışmasında ilk adım durumu tanımlamaktır. Belli sınırları olan durum; alan yazın taraması, araştırma sorusu belirleme işlemlerinde bağlı kalınması gereken bir oluşumdur.
- 2. Durum çalışması deseninin dört türünden birini seçmek:** Durum çalışmasında ikinci adım çalışmanın tekli durum ya da çoklu durumdan oluşacağına karar verdikten sonra durumunuzun bütüncül veya iç içe geçmiş alt durumlar şeklinde seçilmesi gerekmektedir
- 3. Desen çalışmasında kuramı kullanmak:** Durum çalışmasında üçüncü adım araştırma sorularını geliştirmek durum çalışması desenini netleştirmek veya toplanacak verileri tanımlamak gibi yönetsel adımlarınızı tamamlamaya yardımcı olmada kuramı kullanıp kullanmamaya karar vermeyi kapsar (Yin, 2017).

Durum çalışmalarında belirlenen evrene istatistiksel genellemeler yapmak değil analitik genellemelerde bulunmak, kuram oluşturmak ya da kuramsal önermelerde bulunmak önemlidir (Aytaçlı, 2012).

Bu çalışmada bütüncül çoklu durum deseni kullanılmıştır. Bütüncül çoklu durum deseni, birden fazla durumun bir analiz birimi kullanılarak her durumun kendi içerisinde

bütüncül olarak ele alınıp karşılaştırmalı bir şekilde çalışılmasıdır (Yıldırım & Şimşek, 2021). Bütüncül çoklu durum deseninde araştırmacı bütün durumlar için aynı araçlarla veri toplayarak karşılaştırılabilir verilere ulaşmalıdır (Seggie & Bayyurt, 2015). Bu çalışmada farklı ortaöğretim okullarından öğrenci merkezli yöntem ve tekniklerin kullanımıyla ilgili aynı veri toplama aracı (yarı yapılandırılmış görüşme formu) kullanılmış veriler karşılaştırılarak bulgular elde edilmiştir.

Araştırma Çalışma Grubu

Nitel araştırmalarda daha çok araştırmaya katılan bireylerin araştırmanın amacına hizmet etmesi ilkesine dayanan amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2021). Amaçlı örneklemede amaç, araştırılan problemleri açığa çıkaracak zengin bilgi içeren durumları belirlemektir. Dolayısıyla amaçlı örnekleme çoğu durumlarda, olgu ve olayların belirlenip anlamlandırılmasında büyük katkı sağlamaktadır (Tarhan, 2015). Buna göre araştırma problemine uygun olarak çalışma grubunu Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenleri ve bu dersi alan ortaöğretim öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışma grubunun belirlenmesinde öğrenci ve öğretmenlere ulaşmada zamandan ve maddi kaynaklardan tasarruf sağlamak adına Erzurum ili merkez ilçelerinde yer alan liseler seçilmiştir. Ancak liselerin seçiminde meslek lisesi, Anadolu lisesi, Anadolu imam hatip lisesi ve fen lisesi olmak üzere okul türünde çeşitlilik sağlanmıştır. Öğrencilerin seçiminde daha öncesinde görüşme yapılan öğretmenlerin ders verdiği öğrenciler olmasına dikkat edilerek öğretmen ve öğrencilerden toplanan verilerin yorumlanabilmesinde tutarlı bir zemin oluşturulmuştur. Öğrenci ve öğretmenlerin sayılarının belirlenmesinde ise veri doygunluğuna ulaşılmasına dikkat edilmiştir.

Araştırma Çalışma Grubunun Özellikleri

Çalışma grubunun özellikleri, üst düzeyde çeşitlilik sağlamak amacıyla; öğretmenin görev yaptığı veya öğrencinin eğitim gördüğü kurum, öğretmenin deneyim yılı, öğrencinin sınıf kademesi, cinsiyet, öğretmenin mezun olduğu eğitim programı, öğretmenin çalıştığı kademe, öğretmenin mezuniyet durumu olmak üzere gruplandırılmışlardır. Tablo 5 ve 6'da çalışma grubunun yukarıdaki değişkenlere göre dağılımları yer almaktadır.

Tablo 3 Çalışma Grubundaki Öğretmen Dağılımı

Cinsiyet Dağılımı	
Kadın	5
Erkek	5
Öğretmenlerin Çalıştığı Kuruma Göre Dağılımı	
Fen Lisesi	1
Anadolu Lisesi	5
Meslek Lisesi	3
Sosyal Bilimler Lisesi	1
Öğretmenlerin Mezun Olduğu Üniversite Dağılımı	
Eğitim Fakültesi	4
Fen/Edebiyat Fakültesi (Pedagojik formasyon)	4
Eğitim Fakültesi (Yüksek Lisans)	2
Doktora (Öğrenci)	0
Deneyim Yılına Göre Dağılımı	
0-5 yıl arası	0
5-10 yıl arası	3
10-20 yıl arası	5
20 yıl üstü	2

Araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyet dağılımı beş kadın ve beş erkek öğretmenden oluşmaktadır. Görev yaptıkları okul türlerine göre fen lisesinden, 1 meslek lisesinden 3, Anadolu lisesinden 5 ve sosyal bilimler lisesinden 1 öğretmenle görüşme yapılmış olup her öğretmen farklı okulda görev yapmaktadır. Mezun oldukları liselere göre eğitim fakültesi mezunu 4, fen edebiyat fakültesi mezunu olup pedagojik formasyon sahibi olan 4 ve eğitim fakültesi mezunu olup yüksek lisans yapan 2 öğretmenle görüşme yapılmıştır. Deneyim yıllarına göre ise 5-10 yıl arası 2, 10-20 yıl arası 5 ve 20 yıl ve üstü deneyim yılına sahip 2 öğretmen yer almaktadır.

Tablo 4. Çalışma Grubundaki Öğrenci Dağılımı

Cinsiyet Dağılımı

Kız	5
Erkek	5

Okul Türüne Göre Öğrenci Dağılımı

Fen Lisesi	1
Anadolu Lisesi	5
Meslek Lisesi	3
Sosyal Bilimler Lisesi	1

Sınıf Kademesine Göre Öğrenci Dağılımı

9. Sınıf	0
10. Sınıf	4
11. Sınıf	4
12. Sınıf	2

Veri Toplama Araçları

Araştırmada Türk Dili ve Edebiyatı dersinde kullanılan yöntem ve tekniklerin öğretmen ve öğrenci görüşleri açısından bir değerlendirilme yapılması hedeflenmektedir. Bu açıdan öğretmen ve öğrencilerin görüşlerini elde etmede veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme; kolay analiz etme, görüşülene kendini ifade etme imkânı verme ve derinlemesine bilgi elde etme avantajları sağlamaktadır (Büyüköztürk vd., 2017). Yıldırım & Şimşek (2021)'e göre yarı yapılandırılmış görüşmede araştırmacı araştırma öncesi belirlediği içeriğe sadık kalmak koşuluyla sorularını sorar ve detaylı bilgiler almak için ek sorular yöneltebilir. Görüşme formunu hazırlarken dikkat edilmesi gereken bazı kurallar vardır. Bunlar; “kolay anlaşılabilir sorular yazma, odaklı (spesifik) sorular hazırlama, açık uçlu sorular sorma, görüşülene yönlendirmekten kaçınmadır.” (Aşkın, 2013). Görüşmede yer alan soruların kapsam geçerliği büyük önem arz etmektedir. Dolayısıyla görüşme sorularının kapsam geçerliğini uzman görüşü olarak teyit etmek gerekmektedir (Özmen & Karamustafaoğlu, 2019). Görüşme formları geliştirilirken alan yazın taraması yapılarak görüşme maddeleri bu bilgiler ışığında oluşturulmuştur. Bu araştırmada öğretmen ve öğrencilere yönelik iki adet yarı yapılandırılmış görüşme formu yer almaktadır. Öğrencilere

yönelik form soruları oluşturulurken öğrenci eğitim seviyesi göz önünde tutulmuştur. Görüşme formunun oluşturulması aşamasında Türk Dili ve Edebiyatı eğitimi alanında uzman en az iki öğretim üyesi tarafından inceleme yapılması sağlanarak geçerlik ve güvenirlik teyidi yapılmış ve uzman görüşleri dikkate alınarak görüşme formlarında gerekli değişiklikler yapılmıştır. Görüşme formları iki tablodan oluşmaktadır.

Öğretmenlere yönelik uygulanan yarı yapılandırılmış görüşme formu iki bölümden oluşmakta olup ilk bölümde görüşme yapılacak öğretmenlerin demografik bilgileri yer almaktadır. Öğretmenlere yönelik uygulanan yarı yapılandırılmış görüşme formunun ikinci bölümünde öğretmenlerin Türk Dili ve Edebiyatı derslerinde kullandıkları yöntem ve tekniklere ait görüşlerini almak amacıyla görüşme soruları yer almakta olup bu bölüm 7 sorudan oluşmaktadır.

Öğrencilere yönelik uygulanan yarı yapılandırılmış görüşme formu da iki bölümden oluşmakta olup ilk bölümde öğrencilere yönelik demografik bilgiler yer almaktadır. Öğrencilere yönelik yapılan yarı yapılandırılmış görüşme formunun ikinci bölümünde ise öğrencilere yönelik Türk Dili ve Edebiyatı derslerinde uygulanan yöntem ve teknikleri öğrenme amaçlı yedi soru yer almaktadır.

Süreç ve Uygulama

Araştırma sürecinde ilgili alan yazının taranması, konu, alt problemler ve çalışma grubunun belirlenmesinin ardından öncelikli olarak çalışma ile ilgili etik kurul onayı ve gerekli izinler alındı. Sonrasında araştırmada kullanılacak veri toplama araçları olan “Öğretmen Görüşme Formu” ve “Öğrenci Görüşme Formu” alan yazın, uzman ve öğretmen görüşleri alınarak oluşturuldu. Uzman onayının ardından belirlenen okullara gidilerek idareci, öğretmen ve öğrenciler çalışma hakkında yazılı ve sözlü olarak bilgilendirildi. Görüşmelerin yapılması ile ilgili paydaşlarla bir takvim oluşturuldu. Belirlenen takvime uygun olarak öğrenci ve öğretmenlerle görüşmeler gerçekleştirildi. Görüşme formlarından elde edilen veriler uygun analiz yöntemleri ile analiz edildi ve analizlerin geçerlik ve güvenirliğini sağlamak adına farklı uzmanlardan yardım alındı. Ulaşılan sonuçlar bilimsel araştırma ilkelerine uygun olarak raporlanıp tartışıldı.

Verilerin Analizi

Türk Dili ve Edebiyatı öğretiminde öğrenci merkezli yöntem ve tekniklerin kullanımını öğretmen ve öğrenci görüşleri açısından incelemeyi amaçlayan bu araştırmada veriler, yarı yapılandırılmış görüşme formuyla elde toplandı. Görüşmeler sonucunda elde edilen verilerin çözümlenmesinde nitel veri analizi tekniklerinden içerik analizi kullanıldı. İçerik analizi

teknğinde “veriler tanımlanmaya çalışılır; birbirine benzediği ve birbiri ile ilişkisi olduğu tespit edilen veriler belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirilerek yorumlanır. İçerik analiziyle katılımcıların görüşlerinin içerikleri sistematik olarak tanımlanmaktadır.” (Karataş, 2015). Herhangi bir iletişim içeriği ele alınmak istendiğinde içerik analizi yöntemi sık kullanılan en uygun yöntemdir (Seggie & Bayyurt, 2015). İçerik analiziyle elde edilen verilerin tekrarlanarak analiz edilmesi gerekir, verilerin tanzimi ve incelenmesi adımları süreç boyunca sürdürülmelidir (Büyüköztürk vd., 2017). Yarı yapılandırılmış görüşme formlarından elde edilen veriler, çözümleme ve değerlendirme yapmak amacıyla belirli kategorilere göre analiz edilmiştir. Öğretmen ve öğrencilerle yapılan görüşmeler sonucunda işlenen bilgiler içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. Sonuçların raporlanmasında katılımcılar öğretmen 1 (Ö1), öğretmen 2 (Ö2); öğrenci 1 (Öğr. 1) öğrenci 2 (Öğr. 2) şeklinde kodlanarak ifade edilmiştir. Verilerin analizi süreci;

1. Görüşme sırasında yapılan ses kayıtlarının dinlenerek konuşmaların metne dönüştürülmesi,
2. Kayıtların tekrar dinlenerek oluşturulan metinlerle karşılaştırılması,
3. Görüşme formlarında yer alan bilgilerle ses kayıtlarına ait metinlerin karşılaştırılması
4. Verilerin okunması ve bilgilerin kodlanması,
5. Elde edilen kodlara yönelik temaların belirlenmesi,
6. Kodların, grupların ve temaların birbiriyle ilişkilendirilerek ele alınması,
7. Elde edilen bilgilerin yorumlanması,
8. Bulgulara ulaşılarak değerlendirmelerin yapılması, sırasıyla gerçekleştirildi.

Süreç öğretmen ve öğrenciler için ayrı ayrı yapıldı. Elde edilen veriler Saldaña'nın (2017) güvenilirliğini desteklediği elle analiz yöntemiyle yorumlandı. “Nitel veri analizinde, kod, daha sonraki örüntü saptama, sınıflandırma, teori oluşturma ve diğer analitik süreçler amaçları için her bir veriye yorumlanan anlamı sembolize eden ve bu nedenle atfedilen, araştırmacı tarafından oluşturulan bir yapıdır.” (Saldaña, 2017). Akademik çalışmalar ya da bağımsız araştırmalarda çok sayıda kişiyle görüşme yapılması sonucunda elde edilen verilerin kodlama ve analizinde BDNVAY programları artık kaçınılmaz olmaktadır (Saldana, 2022). Bu çalışmada elektronik kodlama BDNVAY programlarından MAXQDA 2022 programı kullanılmıştır.

Araştırmacı Rolü

Yapılan araştırmada araştırmacı, literatürün taranması, araştırma sorularının belirlenmesi, ölçme araçlarının geliştirilmesi, çalışma grubunun belirlenmesi, verilerin

toplanması ve analiz edilmesi, ulaşılan sonuçların raporlanması ve yorumlanması aşamasında rol oynamıştır. Araştırmacı araştırmanın tüm aşamalarında geçerlik ve güvenilirliği sağlamak adına gereken yerlerde uzman görüşüne başvurarak çalışmalarını gerçekleştirmiştir.

Geçerlik ve Güvenirlik

Sonuçların inandırıcılığı bilimsel çalışmaların en önemli ölçütlerinden biridir. Geçerlik ve güvenilirlik bilimsel çalışmalarda kullanılan en önemli ögedir (Yıldırım & Şimşek, 2021). Nitel araştırmalara getirilen en büyük eleştiri verilerin geçerlilik ve güvenilirliği konusudur. Bilimsel araştırmalarda geçerliği iç ve dış geçerlik olarak incelemek mümkündür (Yıldırım & Şimşek, 2021). Güvenirlik ise benzer ortamlarda aynı sonucun elde edilip edilmemesi (dış güvenirlik) başka araştırmacıların aynı veriyi kullanarak aynı sonuca ulaşıp ulaşmamasına (iç güvenirlik) ilişkindir (Sığrı, 2018, s. 136).

İç Geçerlik (İnandırıcılık)

İç geçerlik, yapılan araştırmanın sürecinde hata olup olmadığı ve ölçülmek isteneni ne düzeyde ölçtüğüdür (Sığrı, 2018). Nitel çalışmalarda iç geçerliği artırmak için kullanılan yöntemler uzun süreli etkileşim, derinlik odaklı veri toplama, çeşitleme, uzman incelemesi, katılımcı teyidi şeklinde sıralanabilir (Creswell, 2009). Bu çalışmada iç geçerliği artırmak için aşağıdaki yöntemler kullanılacaktır.

Derinlik odaklı veri toplama: Görüşme sonrası ulaşılan veriler yazıya aktarılarak çok kez okundu, farklı özelliklere sahip katılımcıların verdiği cevaplar farklı yönlerden birbirleri ile karşılaştırıldı.

Çeşitlendirme: Farklı okul türlerinden öğrenci ve öğretmenler sürece dâhil edilerek araştırmanın inandırıcılığı artırılmaya çalışıldı.

Uzman incelemesi: Elde edilen bilgi ve bulguların tez danışmanı ve uzman kişi tarafından incelenmesi sağlandı.

Katılımcı teyidi: Yapılacak görüşmelerin hemen sonunda, katılımcılara görüşme sürecinde elde edilen veriler özetlenerek onayları alındı.

Dış Geçerlik (Aktarılabilirlik)

Nitel araştırmalarda araştırma sorularının geçerliğini artırmak için ayrıntılı betimleme ve amaçlı örnekleme yöntemi kullanılabilir (Sığrı, 2018, s. 145).

Ayrıntılı betimleme: Araştırmanın yöntemi, verilerin toplanması, analizi süreci ve çalışma grubu detaylı olarak ele alındı. Yapılacak görüşmelerde alınacak ses kayıtları ve görüşme esnasında tutulacak notlar bulguların oluşturulmasında göz önünde bulunduruldu.

Amaçlı örnekleme: Amaçlı örnekleme yönteminde kolay ulaşılabilir durum örnekleme seçilmiş ve farklı lise türlerinden seçilen öğrenci ve öğretmenler çeşitli değişkenlere göre çeşitlendirilmiştir.

İç Güvenirlik (Tutarlılık)

Nitel araştırmalarda güvenirliğin odaklandığı durumlardan biri olan tutarlılık önem kazanmaktadır. Nitel araştırmalarda olay ve olguların değişkenliğinin dikkate alınarak mevcut değişkenliğin tutarlı bir şekilde yansıtılması esas alınır (Yıldırım & Şimşek, 2021, s. 295). Yapacağımız bu çalışmada tutarlılığı sağlamak amacıyla tutarlılık incelemesi yöntemi kullanıldı. Araştırmanın tüm aşamaları kayıt altına alındı. Tutarlılığın sağlanması için araştırmacı, her aşamadan sonra farklı bir uzman gözüyle çalışmayı değerlendirerek gerekli düzeltmeleri yaparak sonraki aşamalara geçmiştir.

Dış Güvenirlik (Teyit Edilebilirlik)

Nitel araştırmalarda araştırmacıdan beklenen elde ettiği sonuçları toplanan verilerle teyit ederek okuyucuya mantıklı bir açıklama sunabilmektir (Yıldırım & Şimşek, 2021). Bu araştırmanın teyit edilebilirliği teyit incelemesi yöntemiyle yapılmıştır. Teyit incelemesinde bir uzman, araştırmanın ham verilerinden hareketle ulaşılan yargıların teyit edilip edilemediğine bakar (Yıldırım & Şimşek, 2021). Araştırmada gerekli gördüğü durumlarda ham veriler (görüşme soruları ve cevaplar, ses kayıtları ve kayıtların yazıya aktarılmış hâli) ve bulgular karşılaştırılarak incelenmiştir.

Araştırmada katılımcıların öğretim yöntem ve teknikleriyle ilişkili olarak Türk Dili ve Edebiyatı öğretiminde öğrenci merkezli yöntem ve tekniklerin kullanımı ile ilgili görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır, dolayısıyla katılımcıların görüşlerini sınırlandırma olmadan ifade edebilmeleri için görüşme tekniği kullanılmıştır. Katılımcılara görüşme formu ile birlikte görüşme protokolü imzalatılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Bulgular

Bu bölümde çalışmada kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formundan elde edilen bilgiler içerik analizi yapılarak veriler sıralanmıştır. 10 Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni ve 10 lise öğrencisiyle yapılan görüşmeler ses kayıt cihazıyla kayıt altına alınmış ve sorulara verilen cevaplar tek tek detaylı bir biçimde incelenip öğretmenlerin ve öğrencilerin verdiği cevaplar doğrudan alıntılanarak bulgular desteklenmiştir.

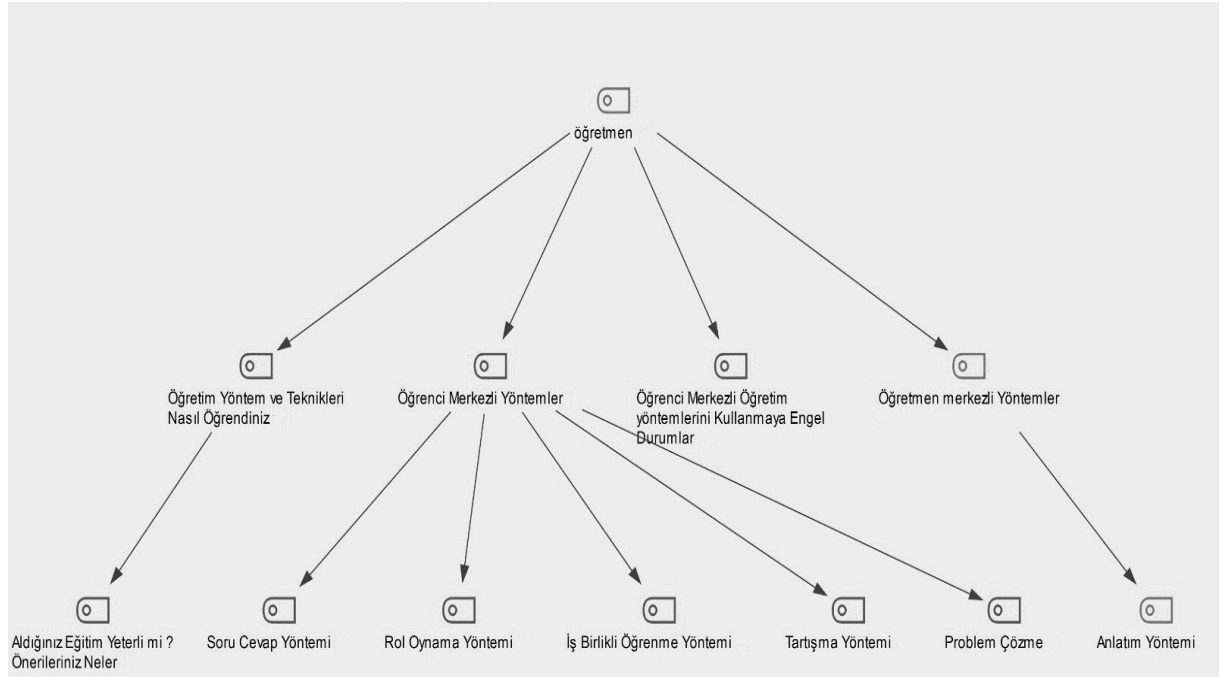
Araştırmanın temel amacından hareketle altı alt amaç belirlenmiştir. Öğretmen ve öğrencilerle yapılan görüşmeler neticesinde sonuçlar aşağıdaki amaçlar çerçevesinde analiz edilmiştir.

1. Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerinin öğrenci merkezli yöntem ve tekniklere yönelik aldıkları eğitimlerle ilgili görüş ve önerileri nelerdir?
2. Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerinin Öğrenci Merkezli Öğretim yöntemlerini Kullanmaya Engel Durumlara ilişkin görüşleri nelerdir?
3. Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerinin derslerinde öğrenci merkezli yöntem ve teknikleri seçme nedenleri nelerdir?
4. Türk Dili ve Edebiyatı dersinde öğrencilerin öğrenme ortamlarına ilişkin görüşleri nelerdir?
5. Öğrencilerin Türk Dili ve Edebiyatı derslerinde kullanılan yöntem ve tekniklere ilişkin görüşleri nelerdir?
6. Öğrenciler Türk Dili ve Edebiyatı derslerinde kullanılan hangi yöntem ve teknikleri daha yararlı bulmaktadır?

Öğretmen Görüşmeleri Sonucu Elde Edilen Bulgular

Kod, nitel araştırmalarda analiz sürecinde bir veriyi betimlemek veriler arasından anlamlı sözcük, cümle ya da paragrafları isimlendirmek amacıyla kullanılan kısa ifade veya kategori olarak adlandırılabilir (Saldana, 2022). Bu bölümde öğretmenlerle gerçekleştirilen görüşmelerin analizleri yer almaktadır. Görüşme analizleri için hazırlanan tablolarda kodlar, kategoriler ve temalar bulunmaktadır. Tablolarda kodları örneklendirerek açıklamak amacıyla kodlarla ilgili öğretmen ifadeleri doğrudan alıntı yapılmıştır. Öğretmenlerle yapılan görüşme sonuçları yukarıda belirtilen amaçlar çerçevesinde analiz edilmiştir:

Şekil 1. Öğretmen Hiyerarşik Kod- Alt Kod Modeli

Şekil 1’de araştırmanın öğretmen görüşme verileri analiz sürecinde yer alan hiyerarşik kod ve alt kodlar gösterilmektedir. Öğretmenlerle yapılan görüşmeler analiz edilirken elde edilen veriler 4 kod ve bunlara bağlı 7 alt koddan oluşmaktadır.

“Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerinin öğrenci merkezli yöntem ve tekniklere yönelik aldıkları eğitimlerle ilgili görüş ve önerileri nelerdir?” sorusundan hareketle elde edilen bulgular.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin öğrenci merkezli yöntem ve teknikleri nasıl öğrendikleri ve aldıkları eğitime yönelik görüş ve önerilerini belirlenmek amacıyla “Öğretim Yöntem ve Teknikleri Nasıl Öğrendiniz? Aldığınız Eğitim Yeterli mi? Önerileriniz Nelerdir?” soruları yöneltilmiştir. Öğretmenlerin öğretim yöntem ve tekniklerine yönelik aldıkları eğitimler ve önerileri detaylı bir şekilde incelenerek Tablo 5’te öğretmenlere yöneltilen sorular kod ve verilen cevaplar kodlu bölümler (alıntı) başlıkları altında sunulmuştur. Bu sorulara verilen cevaplar alıntılama yapılarak kodlanmıştır.

Tablo 5. *Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenlerinin Öğrenci Merkezli Yöntem ve Tekniklere Yönelik Aldıkları Eğitimlerle İlgili Görüş ve Önerileri (Kodlu Bölümlerle Birlikte Özetler)*

Kod	Kodlu bölümler
	Ö1: "...Üniversitede ben fen edebiyat mezunuyum. Bizimki tabi ki mesleğe yönelik bir eğitim değildi. Formasyon sürecimizde çok kısıydı. Onun için benim dönemim için tabi ki yeterli değil. Şimdiki mezunlar benden daha iyidir. Yöntem ve teknikleri pedagojik eğitim aldığımızda öğrenmişim. Daha sonra da kendim KPSS hazırlanırken bu alanla ilgili zaten bölümler oluyor. Orada da çalışmışım. Ve kendimi yenilemek adına da bu içeriklerden, öğretim yöntem tekniklerinin güncel olduğu kitapları takip ederek öğrendim."
Öğretim Yöntem ve Teknikleri Nasıl Öğrendiniz > Aldığınız Eğitim Yeterli mi? Önerileriniz Neler?	Ö2: "...Yani ben formasyon sürecinde ilk defa tanıştım. KPSS sürecine hazırlanırken okuduk. Üniversitede bizim formasyon aracılığıyla verildiği için çok kısa bir sürede verildi. O da tabii ki yeterli değildi. Hocalar sadece işte iyi bir öğretmen olun. Sınıfta her öğrencinin farklı yapıda olduğunu, hepsine hitap etmeniz gerektiğini bilin ama ben bunu nasıl yapacağım? Onu hiçbir zaman göstermediler. Hocalarımız da sadece anlatma yöntemiyle anlatıp geçtiler. Uygulamalı olsaydı. Belki ya da staj dönemimizde de stajda çok buna az bir zaman verildi. Sadece arkaya gidip hocamızı gözlemledik. İki defa bize ders anlattırıldı. O da hocanın nezdinde olduğu için öğrenciler zaten dinledi. Hani biz tam olarak nasıl davranacağımızı ya da nasıl teknik uygulayacağımızı çok da göremedik."
	Ö3: "...Hocam ben eğitim fakültesi mezunuyum, Türk Dili ve Edebiyatı üniversitede öğretim yöntem teknikleri dersimiz vardı. Öğretim yöntem ve tekniklerini eğitim bilimleri alanında aldığımız derslerden öğretim yöntem ve teknikleri dersinde öğrendim. Staja gidilen okuldaki öğretmenlere de destek verilmesi gerekir bu tekniklerle ilgili.

Tablo 5. (devamı)

Kod	Kodlu bölümler
	Çünkü çoğu hocamız yıllar önce bunları gördüler. Ya da bir şekilde geçti gitti. Yeni tekniklerden staja geldiğim hocamın haberi yok. Ben o sınıfta onu nasıl uygulamamı bekler? Gibi bir durum var yani. o yüzden bence stajlar arttırılırsa daha mantıklı olur”
	Ö4: “...Evet üniversite yıllarında çok öğrenemedim ama yüksek lisans yaparken daha detaylı öğrenme imkânım oldu. Tabi meslek içerisinde de araştırarak yaparak da öğrenme imkânımız oldu.”
Öğretim Yöntem ve Teknikleri Nasıl Öğrendiniz > Aldığınız Eğitim Yeterli mi ? Önerileriniz Neler?	Ö5: “...Şimdi zaten biz KPSS sürecinde üniversiteyi bitirdikten sonra öğretim yöntem ve tekniklerini daha detaylı öğrendik. Öğretim yöntem teknikleri, eğitim bilimleri sınavına girdiğimiz için bu şeyleri, konuları yani haiziz. Stajlarımız çok etkili değildi atandıktan sonra da uygulama fırsatımız oldu. Staj süreci daha etkili olmalı bence.”
	Ö6: “... Üniversite yıllarımı çok hatırlamıyorum. Öğretim yöntem ve tekniklerini daha çok tecrübe şeklinde öğrendim. Diyorsun ki bu sene işte şöyle yaklaşayım öğrenciye. O olmuyor. Bir sonraki yıl diyorsun ki bu olmadı öğrenciye şöyle yaklaşayım. Ben bu şekilde tecrübe edinerek öğrendim ve tecrübe edinerek öğrenilen bilgilerin daha çok katkısı oluyor.”
	Ö7: “...Üniversitedeki hocamız bu konuda etkili bir insandı. Allah selamet versin onun katkısıyla öğrendiğimi düşünüyorum. Ben yine bu kavramların, yöntem ve tekniklerin, birçoğunu zamanında uzman öğretmenlik sınavına hazırlanırken onu da açık söylüyorum yani öğretmenliğin yaklaşık işte sekizinci dokuzuncu yılında uzman öğretmenlik sınavına hazırlanırken bir ara çalışmamız gerekti ve ben o arada öğrendim yine bu teknikleri.”

Tablo 5. (devamı)

Kod	Kodlu bölümler
Öğretim Yöntem ve Teknikleri Nasıl Öğrendiniz > Aldığınız Eğitim Yeterli mi ? Önerileriniz Neler	Ö8: "...Üniversite olarak ben fen edebiyat mezunuyum. Öğretmenliğe dair çok bir eğitim alamadık. Formasyon alırken de az bir zaman aralığında detaylı öğrenemedik. Daha çok meslekte yaşayarak öğrenmeye çalıştık. Bizim zamanımızda öyleydi. Şimdi de saati süreleri daha uzun tutularak öğretmene tecrübe sağlanabilir." Ö9: "...Ben 4 yıllık fen edebiyat fakültesi okudum. Hani eğitimi okumadım. 4 yıllık fen edebiyat fakültesinde bunun için böyle ayrılmış dersimiz yoktu ama ben bu tekniklerin çoğunu fakülteyi bitirdikten sonra yüksek lisans yaparken öğrendim." Ö10:..Üniversite okurken yöntem teknik derslerimiz oldu. Bilgi olarak üniversite de öğrendik fakat uygulamalı olarak atandıktan sonra deneme imkânım oldu. Üniversite sürecinde staja da gittik ama uygulama imkânımız çok olmadı. Staj sürelerinin yetersiz olduğunu düşünüyorum, biraz daha uzatılabilir.

Tablo 5; Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerinin öğretim yöntem ve tekniklerine yönelik görüşleri ve uygulamalarının değerlendirilmesinin yapıldığı, kodlar ve yapılan görüşmelerden alıntı yapılarak oluşturulan kodlu bölümlerden oluşmaktadır. Tablo 5'te ele alınan kategorilerden birincisi "Öğretim Yöntem ve Teknikleri Nasıl Öğrendiniz ?" kategorisidir. Bu kategoride, "Aldığınız Eğitim Yeterli mi? Önerileriniz Neler?" alt kategorilerine ulaşılmıştır. Öğretmenlerden fen edebiyat mezunu olanlar; öğretim yöntem ve teknikleriyle formasyon sürecinde, yüksek lisans yaparken ve KPSS'ye hazırlanırken tanıştıklarını ifade etmiştir. Fen edebiyat mezunu öğretmenler formasyon sürecindeki staj süresinin kısıtlı olması ve uygulama imkanının yeterli miktarda verilmediğinden yöntem ve teknikleri kullanırken tam olarak nasıl davranacaklarını ya da nasıl uygulayacaklarını çok da göremediklerini belirtmişlerdir. Eğitim fakültesi mezunu Türk dili ve edebiyatı öğretmenleri ise lisans ya da yüksek lisans eğitimleri sürecinde öğretim yöntem ve tekniklerini öğrendiklerini ifade etmişlerdir. Eğitim fakültesi mezunu Türk dili ve edebiyatı öğretmenleri; öğrendikleri bilgileri uygulama aşamasındaki staj süresinin yeterli olmadığından, atandıktan sonra tecrübeyle öğrendiklerini belirtmişlerdir.

“Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerinin derslerinde öğrenci merkezli yöntem ve teknikleri seçme nedenleri nelerdir?” sorusundan hareketle elde edilen bulgular.

Yapılan görüşmelere katılan öğretmenlere öğretim yöntem ve teknikleriyle ilgili eğilimleri ve yetkinliklerine yönelik sorular yöneltilmiştir. Bu bilgiler ışığında; verilen cevaplar ile uyumlu olarak kodlar belirlenmiştir. Öğretmenlerin öğretim yöntem ve tekniklerine ilişkin eğilimleri ve cevapları detaylı bir şekilde incelenerek içerik analizine tabi tutulmuştur. Tablo 6’da öğretmenlerin eğilimleri kod ve kodlu bölümler (alıntı) başlıkları altında sunulmuştur.

Tablo 6. *Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenlerinin Öğretim Yöntem ve Tekniklerine Yönelik Uygulamaları (Kodlu Bölümlerle Birlikte Özetler)*

Kod	Kodlu bölümler
Öğrenci Merkezli Yöntemler > İş Birlikli Öğrenme Yöntemi	Ö1: “...şiir ünitelerimizde sunumlar yapıyoruz. Şiir dinletilerini gruplar halinde iş birliği içerisinde yapıyoruz.”
	Ö2: “...Onun dışında gruplu çalışma hani grup yöntemiyle yaptırıyorum. Mesela, masal etkinliğinde onlarla birlikte masal yazmanın, bir hikâyeyi masala çevirme gibi gruplar oluşturarak öğrenciler yardımlaşarak bir takım ürünler ortaya koymaya çalışıyorlar.”
	Ö5: “...Mesela benim en çok kullandığım gruplar oluşturma ve şey kümeler oluşturma ve kümelere çeşitli mesela şiir yazdırma. Grupla çalışma etkinliği. Şiirlerin her mısrasını farklı öğrenciye yazdırarak ortak ürün oluşturmaya çalışıyoruz. Bazen komik şeyler ortaya çıkıyor ama olsun öğrencilerin öz güveninin arttığını düşünüyorum.”
Öğrenci Merkezli Yöntemler > Rol Oynama Yöntemi	Ö4: “...dediğim gibi işte soru cevap, bazen duruma göre drama konuya göre yapılabiliriz. Bu etkinlikler dersi de eğlenceli hale getiriyor. Metindeki bir durumu ya da kişiyi canlandırmasını yapmaya çalışıyoruz. Sınıf kalabalık olduğu için gürültü olabiliyor ama arada yapıyoruz.”
	Ö6: “...Yani öğrenci isteksiz derse karşı o konuda bizim zorlamamız da belli bir yere getirebiliyor. Özellikle bu münazara yaparak keyifli hale getirmeye çalışıyoruz. İşte tiyatro gösterisi ya da canlandırmalar yaparak keyifli hale getirmeye çalışıyoruz.”
	Ö9: “...derslerimiz içerisinde her dönemi özelliklerini canlandırabilecek o şairin kılığına görünebilecek bir öğrenci o gün gelip bize o rolde dersi anlatması etkinliklerini yapıyoruz. Öğrenciler için eğlenceli de oluyor.”

Tablo 6. (devamı)

Kod	Kodlu bölümler
Öğrenci Merkezli Yöntemler > Tartışma Yöntemi	Ö1: "...Tartışma yöntemlerinden falan da kullanıyoruz. Ders içeriğimize göre münazaralar yapıyoruz. Öğrencilerden farklı dönemleri ya da fikirleri karşılıklı olarak savunmalarını istiyoruz. Bu hem sınava hazırlık içinde etkili oluyor diye düşünüyorum."
	Ö2: "...En çok verim aldığım işte çocuklara mesela bir kitap okuduğumuzda o kitabı hem kendi dönemiyle hem de bu dönemin güncel sorunlarıyla karşılaştırıp tartışma ortamı oluşturup değerlendirdiğimiz derslerimiz oluyor. Öğrenci hem empati kurabiliyor hem de kitabın daha anlaşılır olması sağlanıyor."
	Ö6: "...Yani öğrenci isteksiz derse karşı o konuda bizim zorlamamız da belli bir yere getirebiliyoruz. Özellikle bu münazara yaparak keyifli hale getirmeye çalışıyoruz. "
Öğrenci Merkezli Yöntemler > Soru Cevap Yöntemi	Ö10 "...Özellikle 9 ve 10. sınıflarda ciddiyetsiz davranan öğrenciler olsa da münazaralar yapabiliyoruz. Öğrenciler için bazı şeylerin bu sayede daha kalıcı olduğunu düşünüyorum. Aslında sınıf mevcudumuz az olsa bu etkinliklerimiz daha disiplinli daha güzel olabilir."
	Ö1: "...derslerimizde ayrıca çok kullanılan soru cevap yöntemi kullanıyoruz. Türk Dili ve Edebiyatı dersi içinde en uygun yöntem olduğunu düşünüyorum. Öğrenciyle karşılıklı etkileşimi sağlayabiliyoruz."
	Ö2: "...soru cevap yöntemi en çok kullandığımız yöntemlerden bir tanesi. Dersin tekrarı öğrenciden geri dönüt alma konularında çok etkili oluyor. Öğrenci de aktif oluyor derse katılabiliyor. Özellikle sınavlara hazırlıkta öğrencilerin bilgilerinin kalıcı olması açısından etkili bir yöntem."
Öğrenci Merkezli Yöntemler > Soru Cevap Yöntemi	Ö3: "...Hocam ben en çok soru cevap tekniği kullanıyorum. özellikle edebiyat dersi için konularımız az çok biliyorsunuz yani şiir,

Tablo 6. (devamı)

Kod	Kodlu bölümler
	Hikâye, roman gibi konularda zaten önceden aşına oldukları şeyleri önce bir ön bilgilerini öğrenmek için ardından anlattığımız konu için dönüt almak için en çok soru cevap kullanıyoruz.”
	Ö4: “...dediğim gibi işte soru cevap, bazen duruma göre drama konuya göre yapılabiliriz. Bu etkinlikler dersi de eğlenceli hale getiriyor. Metindeki bir durumu ya da kişiyi canlandırmasını yapmaya çalışıyoruz. Sınıf kalabalık olduğu için gürültü olabiliyor ama arada yapıyoruz. Ama soru cevap yöntemi daha etkili oluyor.”
	Ö5: “...Düz anlatımın peşine. Soru cevap. Anlattığımız konuların anlaşılıp anlaşılmadığını öğrenmek açısından soru cevap yöntemi çok faydalı oluyor.”
Öğrenci	Ö6: “...Öğretim yöntem teknikleri soru cevap yönteminin ben daha böyle etkili olduğunu düşünüyorum. Çünkü öğrenciyi kolayca derse katabiliyoruz. Anlattığım şey anlaşılmış mı öğrenci dinlemiş mi anlayabiliyorum.”
Merkezli Yöntemler >	
Soru Cevap Yöntemi	Ö7: “...edebiyat dersleri bizim derslerimiz, dil ve anlatım ve edebiyat başlıkları altında her ne kadar programda ayrılmış olsa da ayrı ayrı 2 konudur. Yani dil dersi farklı edebiyat dersi farklı. Edebiyat dersi tekrar ediyorum, ön hazırlıklı soru cevap yöntemine dayalı tekrar anlatma metodu en uygun gibi gözüküyor. Öğrenci evde biraz çalışıyor sınıfta da biz anlatıyoruz sonra öğrenciler soru cevap yaparak konuyu iyice pekiştiriyoruz. Kısaca tekrar yöntemi ve beraberinde soru cevap edebiyat dersi için en uygun olanıdır.”
	Ö8: “...Türk Dili ve Edebiyatı dersi için söylüyorum her derste yapılabilecek yöntem olan soru cevap yöntemini kullanıyoruz.”

Tablo 6. (devamı)

Kod	Kodlu bölümler
Öğrenci Merkezli Yöntemler > Soru Cevap Yöntemi	Ö9: "...biz öğrenci merkezli olarak uyguladığımız tekniklerimiz çoğunlukla sınıf içerisinde bizim soru cevap tekniğini çoğunda uyguluyoruz. Soru cevap tekniği bir önceki derslerinde ya da bir önceki konularıyla gene öğrenecekleri konular arasında köprü kurmak için güzel bir yöntem olduğunu düşünüyorum."
	Ö10: "...Derslerde öğrencilerin geleceği için büyük önem arz eden üniversite sınavlarını da düşünerek ekonomik olması nedeniyle de anlatım yöntemini kullanıyorum. Konuyu anlattıktan sonra pekiştirmek ve kalıcı olması için soru cevap yaparak dersi tamamlıyoruz. Hem sınıfta düzeni sağlamak açısından da böyle iyi oluyor."
Öğrenci Merkezli Yöntemler > Problem Çözme	Ö7: "...İşte problem çözme tekniği kullanıyoruz. Öğrenci merkezli noktada hani dersin. Tespit edilmesi gereken hususun öğrenciler tarafından tespit edilerek kavramının daha kolay olmasını sağlama adına kullanmış olduğumuz teknik."
Öğretmen merkezli Yöntemler > Anlatım Yöntemi	Ö1: "...Öncelikle derslerimde geleneksel yöntem olan anlatım yöntemini kullanıyorum. Dersin kontrolü öğrencilerin sınava hazırlanması bakımından iyi oluyor. "
	Ö3: "...onun dışında sunuş yoluyla öğretmenin klasik yöntemi taktır yöntemi kullanıyoruz zaten. Bun da tabii ki okulumuzun öğrenci profili de çok etkili. Çünkü sınıf disiplini sağlamak ilgisiz öğrencileri kontrol etmek zor oluyor. "
	Ö4: "...bu kadar mevcudum ve bu kadar karma bir kitlenin olduğu yerde hani öğretmen ağırlıklı anlatım yöntemi daha çok gidiyor. Çünkü öğrencilerin hepsi bir değil."
	Ö5: "...Şimdi bizim en çok kullandığımız yöntemi ben en başta söyleyeyim. Düz anlatım. Kısa

Tablo 6. (devamı)

Kod	Kodlu bölümler
Öğretmen merkezli Yöntemler > Anlatım Yöntemi	Ö5: Sürede herkese aynı anda konuları anlamak için anlatım yöntemi ekonomik oluyor. Düz anlatımın peşine.
	Ö6: "... Öğrencilere sınava hazırlık amacıyla genelde anlatım yöntemiyle ders işliyoruz. Hem öğrenciler açısından da iyi oluyor gürültü olmuyor anlaşılmayan noktaları tekrar edebiliyoruz."
	Ö7: "...edebiyat dersleri bizim derslerimiz, dil ve anlatım ve edebiyat başlıkları altında her ne kadar programda ayrılmış olsa da ayrı ayrı 2 konudur. Yani dil dersi farklı edebiyat dersi farklı. Edebiyat dersi tekrar ediyorum, ön hazırlıklı soru cevap yöntemine dayalı takrir anlatma metodu en uygun gibi gözüküyor. Öğrenci evde biraz çalışıyor sonra sınıfta da biz anlatıyoruz sonra öğrencilerle soru cevap yaparak konuyu iyice pekiştiriyoruz. Kısaca takrir yöntemi ve beraberinde soru cevap edebiyat dersi için en uygun olanıdır."
	Ö8: "...Ben eski öğretmenim önce klasik yöntemle işliyorum. Anlatım yöntemini kullanıyoruz."
	Ö9: "...Özellikle dersin başında öğrencileri bilgilendirmek konuları daha kısa sürede vermek istediğimizde anlatım yöntemini kullanmak zorunda kalıyoruz."
	Ö10: "...Derslerde öğrencilerin geleceği için büyük önem arz eden üniversite sınavlarını da düşünerek ekonomik olması nedeniyle de anlatım yöntemini kullanıyorum. Konuyu anlattıktan sonra pekiştirmek ve kalıcı olması için soru cevap yaparak dersi tamamlıyoruz. Hem sınıfta düzeni sağlamak açısından da böyle iyi oluyor."

Tablo 6’da Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerinin kullandıkları öğrenci merkezli yöntem ve teknikler tek tek alıntılar yapılarak ele alınmıştır. Yapılan görüşmelerde öğrenci merkezli yöntem ve teknikler içerisinde en çok kullanılan tekniğin soru cevap tekniği olduğu

görülmektedir. Soru cevap yönteminin ekonomik olması, Türk Dili ve Edebiyatı dersi için uygun bir yöntem olması ve önceki konularla köprü kurması bu duruma gerekçe olarak gösterilmektedir.

Öğretmenlerle yapılan görüşmelerde öğrenci merkezli yöntem ve tekniklerden rol oynama yöntemi ve tartışma yönteminin yine kullanılan yöntemler arasında olduğu ifade edilmiştir. Bu yöntemlerin hem dersi daha eğlenceli hale getirdiği hem de bilgilerin daha kalıcı olmasını sağladığı belirtilmiştir. Dersi eğlenceli hale getirmek, isteksiz öğrencileri derse katmak ve öğrenilen bilgileri kalıcı hale getirmek amacıyla bu yöntemlerin kullanıldığı belirtilmiştir. Görüşme yapılan öğretmenlerden sadece iki tanesi öğrenci merkezli yöntem ve tekniklerden iş birlikli öğretim yöntemini kullandığını ifade etmiştir. İş birlikli öğretim yöntemini şiir ünitesinde şiir yazdırma ve şiir dinletisi yapma etkinliklerinde kullandıklarını belirtmişlerdir.

Öğrenci merkezli yöntem ve tekniklerden problem çözme yöntemini sadece bir öğretmenimiz, tespit edilmesi gereken hususun öğrenciler tarafından tespit edilerek kavramanın daha kolay olmasını sağlamak amacıyla kullandığını ifade etmiştir.

Tablo 6’da ele alınan kategorilerden bir diğeri ise öğretmen merkezli yöntem ve tekniklerdir. Görüşme yapılan öğretmenler derslerinde çoğunlukla öğretmen merkezli öğretim yöntem ve tekniklerinden anlatım yöntemini kullandığını belirtmişlerdir. Sınıfların kalabalık olması, öğrencilerin üniversite yerleştirme sınavlarına yönelik kaygıları, müfredatın yoğunluğu ve müfredatı yetiştirememeye kaygısı öğretmenlerin öğretmen merkezli yöntemleri kullanma sebepleri olarak belirtilmiştir.

Tablo 7. Öğretmenlerin kullandıkları Yöntem ve Teknikler

	Ö1	Ö2	Ö3	Ö4	Ö5	Ö6	Ö7	Ö8	Ö9	Ö10	Toplam
Öğrenci Merkezli Yöntemler											
Bireyselleştirilmiş Öğretim Yöntemi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
İş Birlikli Öğrenme Yöntemi	1	1	0	0	1	0	0	0	0	0	3
Rol Oynama Yöntemi	0	0	0	1	0	1	0	0	1	0	3
Örnek Olay Yöntemi	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0
Tartışma Yöntemi	1	1	0	0	0	1	0	0	0	1	3
Soru Cevap Yöntemi	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	10
Problem Çözme	0	0	0	0	0	0	1	0	0		1
Öğretmen merkezli Yöntemler											
Anlatım Yöntemi	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	9
TOPLAM	4	3	2	3	3	4	3	2	2	3	29
N= Belgeler/Konuşmacılar	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	10

Tablo 7’de araştırmaya katılan öğretmenlerin derslerinde hangi yöntemleri kullandıkları, kullanılan yöntem çeşitliliği ve toplam yöntem sayısı hakkında bilgi verilmektedir. Bu bilgiler ışığında farklı yöntem kullanım durumun en fazla 4 yöntemle Ö1, Ö5 ve Ö6 kodlu öğretmenlerde olduğu görülmektedir. Öğretmenlerden 4’ü sadece 2 yöntem kullandığı ve 10 öğretmenin soru cevap yöntemi ve anlatım yöntemini derslerinde birlikte kullandıkları anlaşılmaktadır. Derslerde en çok soru cevap yöntemi ve anlatım yönteminin kullanıldığı görülmektedir.

Tablo 8. Öğretmenlerin kullandıkları Yöntem ve Teknikler Oran

	Ö1	Ö2	Ö3	Ö4	Ö5	Ö6	Ö7	Ö8	Ö9	Ö10	Toplam
Öğrenci Merkezli Yöntemler											
Bireyselleştirilmiş Öğretim Yöntemi	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
İş Birlikli Öğrenme Yöntemi	25.00 %	33.3 0%	0%	0%	33.3 0%	0%	0%	0%	0%	0%	9.16%
Rol Oynama Yöntemi	0%	0%	0%	33.3 0%	0%	25.0 0%	0%	0%	50.0 0%	0.00 %	9.00%
Örnek Olay Yöntemi	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Tartışma Yöntemi	25.00 %	33.3 0%	0%	0%	0%	25.0 0%	0%	0%	0%	33.3 0%	11.16%
Soru Cevap Yöntemi	25.00 %	33.3 0%	50.0 0%	33.3 0%	33.3 0%	25.0 0%	33.3 0%	50.0 0%	50.0 0%	33.3 0%	34.98%
Problem Çözme	0%	0%	0%	0%	0%	0%	33.3 0%	0%	0%	0%	4.00%
Öğretmen merkezli Yöntemler											
Anlatım Yöntemi	25.00 %	0%	50.0 0%	33.3 0%	33.3 0%	25.0 0%	33.3 0%	50.0 0%	33.3 0%	33.3 0%	31.65%
TOPLAM	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
N=Belgeler/Konuşmalar	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	10

Tablo 8’de kullanılan yöntemlerin hem öğretmen bazında hem de araştırmanın geneli içerisindeki oranları ele alınmıştır. Tablo 8’deki bilgilere görüşme yapılan öğretmenlerin derslerinde kullandıklarını söyledikleri yöntem ve teknikleri eşit oranda kullandıkları varsayılarak ulaşılmıştır. Bu bilgiler ışığında öğretmenlerin derslerinde öğrenci merkezli yöntem ve teknikleri kullanma oranının 68.30% olduğu ve bunun 34.98%’ini soru cevap yöntemini oluşturduğu görülmektedir. Soru cevap yöntemi dışındaki öğrenci merkezli yöntem ve tekniklerin kullanım oranının 33.32% olduğu görülmektedir. Yapılan görüşmelerde araştırmaya

katılan öğretmenlerin büyük çoğunluk soru cevap yöntemiyle birlikte anlatım yöntemini kullandıklarını belirtmişlerdir. Bu iki yöntemin toplam kullanım oranının 66.63% görülmektedir.

“Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerinin öğrenci merkezli öğretim yöntemlerini kullanmaya engel durumlara ilişkin görüşleri nelerdir?” sorusundan hareketle elde edilen bulgular.

Tablo 9’da Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerinin öğrenci merkezli öğretim yöntemlerini kullanmaya Engel Durumlara kod ve kodlu bölümler (alıntı) başlıkları altında sunulmuştur.

Tablo 9.*Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerinin Öğrenci Merkezli Öğretim yöntemlerini Kullanmaya Engel Durumlara ilişkin görüşleri (Kodlu Bölümlerle Birlikte)*

Kod	Kodlu bölümler
Öğrenci Merkezli Öğretim yöntemlerini Kullanmaya Engel Durumlar	Ö1: “...Öğrenciler için okul dışı etkinlikler yaparken, geziler müze gezisi olabilir, ya da öğrencileri toplu tiyatroya götürmek gibi etkinlikler yapılamıyor. Bu da sadece hani okulun yetersizliği değil. Genel anlamda hani bir problemimiz. Yine gidiş geliş servis ayarlanması gibi...”
	Ö2: “...Ben şimdi çocuklara bakıyorum. Sınavlar da dâhil olmak üzere sadece edebiyat dersi zaten ezber mantığıyla geliyorlar. Sadece ezber ve öğretmen anlatsın biz dinleyelim mantığındalar bu yanlış bir yöntem. Yani şöyle katılım aşamasında evet sınıflarımız çok kalabalık. Bir de müfredat yoğun. Mesela atıyorum bir şiir ünitesinde rahat rahat gidebilmek varken işte süre yetmeyecek, müfredat yetişmeyecek diye sadece genel özellikleri verip geçmek zorunda kalıyoruz.
	Ö3: “...Her konuya uygulayamıyoruz zaten. Uygulamak istediğimizde de öğrencinin başarı durumu buna engel oluyor. Öğrencinin ders içi tutumu veya psikolojik durumu bile buna bazı engeller oluşturuyor. Yani okulumuz o konuda her şeyde ihtiyaçlarımızı karşılayabiliyor ama sınıflar kalabalık sınıflarda zaten bu imkânsıza dönüşüyor. Özellikle dokuzuncu sınıflarda ve on birlerde sınıf sayısı otuzun üstüne çıktığı sınıflarda kesinlikle farklı bir teknik kullanmak zorlaşıyor. Yani dediğim gibi çoğu zaman soru cevapla dersi bitirmek zorunda kalıyoruz yani.”
	Ö4: “Öğrenci merkezli olduğunuz zaman o süre dilimi ve o sınıfın var olan öğrenci sayısı ile hepsini ona uygulamak çok zor. Yani şimdi evet yapalım dediğiniz uygulamaları on kişilik, on beş kişilik maksimum bir öğrenci kitlesinin olduğu yerde öğrenciyi merkeze alarak hani uygulamayı gerçekleştirebilirsiniz. Ama şimdi bizim bahsettiğimiz sınıflar otuz kişilik sınıflar. Şimdi

Tablo 9. (devamı)

Kod	Kodlu bölümler
	...öğrenciyi merkezi aldığınız zaman yetişemezsiniz. Müfredat yoğunluğu var onu yetiştirmemiz lazım. Öğrencileri sınava hazırlayamazsınız. Öğrenci için hayati önem taşıyan bir sınav olduğu için öğrenci de size baskı yapıyor.”
Öğrenci Öğretim Kullanmaya Durumlar	Merkezli yöntemlerini Engel Ö5: “...Kullandığımız zaman tabii onu organize etmek sınıfı bu etkinlik için güdülemek zor meseleler şöyle bir sıkıntı oluyor. İdareler, idareciler buna hazır değil. Neden hazır değil? İdareciler de yöntem ve teknikler konusunda bilgi sahibi değil. Şimdi genel bir şey var. Kanı var. Hoca girecek. Öğrenciler susmuş karşıda oturacak. Hoca tahtadan dersini anlatacak. Ayrıca öğrenci sürekli sınava (AYT, TYT) odaklı olduğu için sürekli ezber yapma ve öğretmen anlatsın biz dinleyelim mantığındalar. Çünkü sınav onlar için çok önemli. Geleceklerini belirliyor.” Ö6: “...Yani şimdi açıkçası şöyle bir durum var. fen lisesi olması hasebiyle Öğrenci için tamamen sayısal ağırlıklı dersler ön plana çıktığından bizim derslerde tam anlamıyla yani yöntem ve teknikleri tam anlamıyla kullandığımız söylenemez Öğrenci işte üniversite sınavında kendisine daha çok lazım olan dersler noktasında işte benim diyor bir hedefim var. O hedefe beni hangi dersler götürür? Ondan dolayı da genellikle sayısal derslere ağırlık veriyor. Bizde mecbur çoğunlukla buna uymak zorunda kalıyoruz.” Ö7: “...Sınav kaygısı işte sınıfın kalabalıklığı olabilir, teknolojik yetersizlik olabilir. Özellikle süre daha sonra sınıftaki öğrenci sayısı ve kazanım çokluğu sayılabilir. Müfredatı yetiştirmek öğrenciyi sınavda başarılı olmasını sağlamak için genellikle belli başlı yöntemleri kullanabiliyoruz. Her yöntemi kullanayım dersek bunun altından çıkamayız.”

Tablo 9. (devamı)

Kod	Kodlu bölümler
Öğrenci Merkezli Öğretim yöntemlerini Kullanmaya Engel Durumlar	Ö8: "...yani kurallarından ve özelliklerinden önce metinleri karşılaştırarak incelemek istiyorum. Ama bu tabii zaman olarak çok uygun değil. Öğrencilerin sınavlarını da düşünerek bunu yapamıyorum. Hele son sınıfta zaten öğrenci tamamıyla sınav odaklı sınav konularını anlatırken bile sorun yaşıyoruz bazen.
	Ö8: "...Ya son sınıfları zaten hiç saymıyorum. Söylediğim şeyin içinde onlar tamamıyla ayrı bir sistemi var ama diğer sınıflarda eğer her ders için bunları uygulamaya kalksak müfredat tabii ki sıkıntı olur, yetiştiremeyiz."
	Ö9: "...Hani imkân açısından yapmayı isteyip de yapamayacağımız bir şey yok. Ama işte müfredatı yetiştirme son sınıflarda sınav kaygısı bu duruma engel oluyor. Yani her yöntemi kullanmaya kalksak sıkıntı oluyor."
	Ö10 "...Öğrendiğimiz bütün yöntem ve teknikleri uygulayamıyoruz. Sınıflar kalabalık öğrencilerin derse ya da okula bakış açıları farklı olabiliyor. Derse ilgisi olmayan, okuma hevesi olmayan öğrenciler olabiliyor bu durumda sınıfın düzenini bozabiliyor. Öğrencilerin sınav başarılarını da düşünerek dersi işlemek zorunda kalıyoruz.

Tablo 9’da öğrenci merkezli yöntem ve teknikler kullanılmasına engel durumlar alıntılar yapılarak açıklanmıştır. Öğrenci merkezli yöntem ve tekniklere engel durumlar içerisinde en çok dile getirilen durum sınıfların kalabalık olması ve sınıfta disiplini sağlayamama kaygısıdır. Görüşme yapılan okullarda sınıf mevcutlarının çoğunlukla 25-30 civarında olduğu, öğrenci sayısının öğrenci merkezli yöntem ve teknikleri uygulama açısından sıkıntı oluşturduğu belirtilmiştir.

Araştırmada öğrenci merkezli yöntem ve teknikleri uygulamaya engel bir diğer durumun ise sınav kaygısı, öğrencilerin üniversite sınavlarına hazırlanma isteği olduğu belirtilmiştir. Üniversiteye giriş sınavlarının ezber gerektirdiği, öğrencilerin öğretmen anlatsın

kısa sürede biz bilgileri edinelim düşüncesi ve öğretmenlerin konuları sınav odaklı anlatma düşüncesi, öğretmenlerin ders işlerken dikkat etme zorunluğu hissettiği durumlar olarak belirtilmiştir. Ayrıca sayısal ağırlıklı liselerde öğrencinin kendisine daha çok puan getirecek derslere ağırlık vermesi nedeniyle Türk Dili ve Edebiyatı derslerine yeterli özeni göstermediği anlaşılmaktadır.

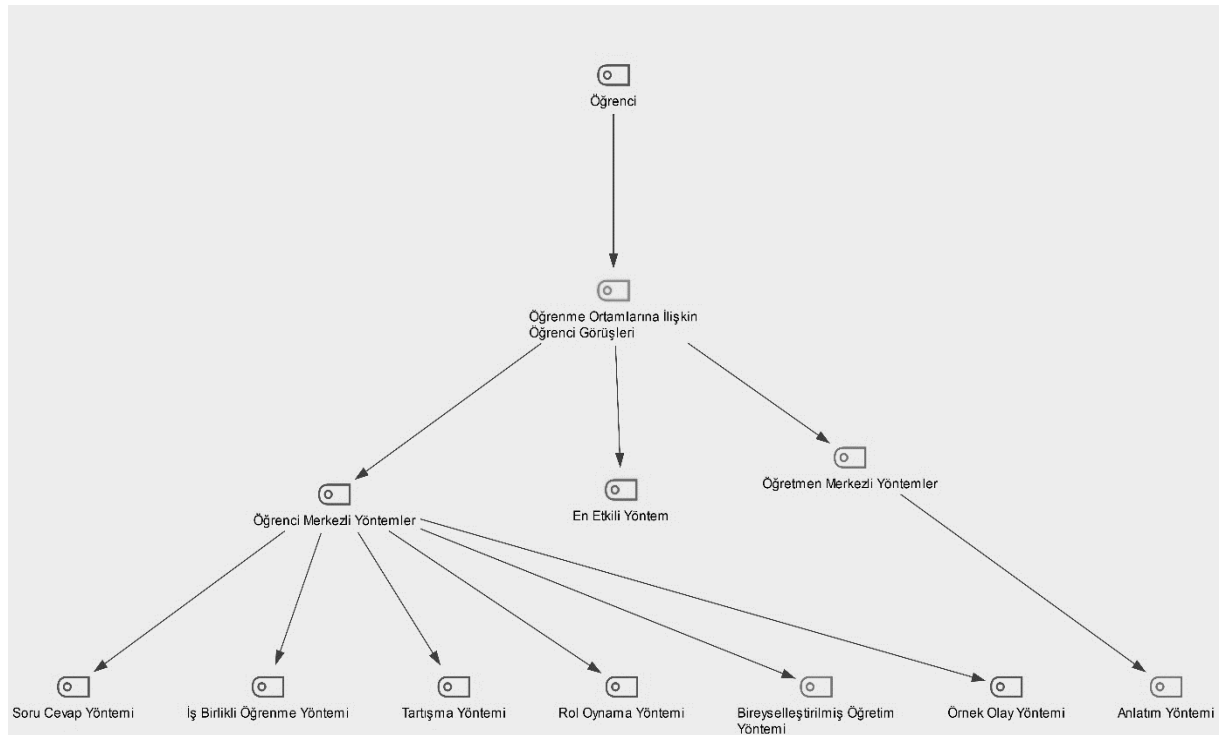
Öğrenci merkezli yöntem ve tekniklerin uygulanmasına engel teşkil eden bir diğer durum ise müfredatın yoğunluğu ve kazanımları yetiştirememe kaygısı olarak belirtilmiştir. Farklı öğrenci merkezli yöntem ve teknikleri kullanmanın, müfredatı belirli süre içerisinde ve kalabalık sınıflarda yetiştirme durumunu zorlaştırdığı bu yüzden öğretmenlerin anlatım ve soru cevap yöntemini kullanmak zorunda kaldıkları belirtilmiştir.

Okul dışı etkinliklerin (gezi, tiyatro etkinliği vb.) maliyet gerektirmesi ve okul idarelerinin genel yargıları, okul idaresinin derslerin gürültüsüz işlenmesi beklentisi gibi düşünceleri öğrenci merkezli yöntem ve tekniklerin uygulanmasına engel oluşturan diğer durumlar olarak belirtilmiştir.

Kısaca bu bölümde dikkat çeken bulguların; öğrenci merkezli yöntem ve tekniklerin uygulanmasına engel durumların sınıfların kalabalık olması, sınav kaygısı, müfredat yoğunluğu, kazanımları yetiştirememe kaygısı, maddi yetersizlikler ve okul idarelerinin genel yargıları olduğu görülmektedir.

Öğrenci Görüşmeleri Sonucunda Elde Edilen Bulgular

Şekil 2. Öğrenci Hiyerarşik Kod- Alt Kod Modeli

Şekil 1’de Araştırmanın öğrenci görüşme verileri analiz sürecinde yer alan hiyerarşik kod ve alt kodlar gösterilmektedir. Öğrencilerle yapılan görüşmeler analiz edilirken elde edilen veriler 3 kod ve bunlara bağlı 7 alt koddan oluşmaktadır.

“Öğrencilerin Türk Dili ve Edebiyatı Dersinde Öğrenme Ortamlarına İlişkin Görüşleri Nelerdir?” sorusundan hareketle elde edilen bulgular.

Araştırmaya katılan öğrencilerle yapılan görüşmelerde öğrencilere Türk Dili ve Edebiyatı dersinde öğrenme ortamlarına ilişkin öğrenci görüşlerini almak amacıyla sorular yöneltilmiştir. Elde edilen veriler Tablo 10’da alıntılar yapılarak belirtilmiştir.

Tablo 10. Türk Dili ve Edebiyatı Dersinde Öğrenme Ortamlarına İlişkin Öğrenci Görüşleri

Kod	Kodlu bölümler
Öğrenme ortamlarına ilişkin öğrenci görüşleri	Ögr1: “...Sınıf ortamımız iyi derse katılımımızı etkileyen bir durum olduğunu düşünmüyorum.”
	Ögr2: ...sınıflarımız 25 kişi civarı. Şey hani dinlemeyen bir öğrenci olursa hani konuşunca o etkiliyor. Öğretmenimiz dersi anlatır sorular sorar. Dinleyen öğrencileri olumsuz yönde etkileyen herhangi bir şey yoktur.”
	Ögr3: ...Yani bir on iki kişilik yerde ders dinlemek var bir de otuz kişilik otuz beş kişilik yerde değil mi? Kalabalık sınıflarda ses fazla çıkıyor. Derse katılmakta sorunlar olabiliyor. Onun dışında bir sorunumuz yok öğretilerimiz konuları anlatıyor onlar ellerinden geleni yapıyor.”
	Ögr4: ...”Sınıfta zaten yirmi beş kişi var bu da yani katılım sağlığını etkiliyor. Bazen sınıfta yanlış anlaşılabiliriz. Uzaktaki arkadaşımız farklı anlayabiliyor. Konuşurken daha yüksek sesli ve anlaşılır konuşmamız yani daha dikkatli olmamız gerekiyor.”
	Ögr5: “...Biz o konuyu evde çalışırız. Sonra öğretmenimiz gelir kendimizi ifade etme amaçlı sorular sorar. Bu arada derse katılmamızı sağlar. Yok hocam. Derslere aktif katılımımızı olumsuz etkileyen herhangi bir şey yok.”
	Ö6: “... Biz yani yirmi dokuz otuz kişiyiz. Fakat daha az olsaydı da değişen bir şey olmazdı. Daha çok sınavlara çalıştığımız için hoca anlatıyor biz de dinliyoruz. İstedikimizde sorular sorabiliyoruz. Derse katılmamıza engel bir durum olduğunu düşünmüyorum.”

Tablo 10. (devamı)

Kod	Kodlu bölümler
	Öğr7: "...Herkes derse aktif bir şekilde katılır. Bunda öğretmenin etkisi tabii ki de çok var. Ya mesela nasıl desem anlık bir soru sorabiliyor. İşte Ahmet kalk bunu cevapla veya işte Ahmet bugün nasılsın bu şekilde. Hem öğrenciye aktif hale getiriyor hem de derste dersi daha iyi anlamamızı da sağlıyor veya kaynaklar aldırarak bu kaynaklar üzerinden veya akıllı tahta üzerinden işte yorumlatarak bizi görmek açısından sınavlara hazırlanma açısından daha fazla etkili olduğunu düşünüyorum. Sınıfımızda bir sorun yok. Biraz daha az kişi olsa belki daha iyi olurdu ama gayet güzel ve derse katılımlı yani. O ciddiyeti alabilen bir sınıfta olduğumuz için bir sorun görmedim."
Öğrenme ortamlarına ilişkin öğrenci görüşleri	Öğr8: "... Sınıfımız 30 kişi civarı daha az olsa belki daha iyi olurdu. Akıllı tahtamız var derslerde kullanıyoruz. Örneğin Öğretmenimiz önce konuyu yazdırır, ardından anlatır. Tahtadan örnekleri varsa örneğin Nazım biçimlerini işliyoruz. Nazım biçimine bir örnek olarak tahtadan açar. Konunun hepsini bitirir ve konuyla ilgili bize sorular sorarak cevap vermemizi ister sonra sınava gireceğimiz için soru çözümüne başlarız Bir arkadaşımız bir soruya itiraz ettiğinde hocamız bizim görüşümüzü de alarak o soruyu tartışabiliriz." İmkân açısından bir sıkıntımız olduğunu düşünmüyorum. Önemli olan sınavlara hazırlanmamız. Öğr9: "...Okulumuz derslerin verimli geçmesi açısından her türlü imkâna sahip. Sınıfımız 27 kişi belki daha az olsa daha iyi olurdu ama öğretmenlerimiz konuyu anlamamız için elinden geleni yapıyor. Akıllı tahtamız var laboratuvar, kütüphane bunlar bizim için çok faydalı oluyor. Öğr10:"... Sınıfımız çok kalabalık değil 25 kişiyiz. Daha kalabalık okullar olduğunu duymuştum. Ama daha az olsa daha iyi olurdu belki çünkü çok gürültü oluyor bazen. Mesela öğretmenimiz ilk önce sınıfta sessizliği sağladıktan sonra kitabı da kullanarak dersi anlatır bazen akıllı tahtadan örnekler verir.

Tablo 10’da öğrencilerin Türk Dili ve Edebiyatı dersinde öğrenme ortamlarıyla ilgili görüşleri alıntılar yapılarak ele alınmıştır. Öğrencilerin öğrenme ortamıyla ilgili en çok şikâyet ettikleri şeyin sınıfların kalabalığı olduğu görülmektedir. Öğrencilerin çalışmalarını daha çok sınavlara yönelik yaptıkları için sınıfların kalabalık olması durumundan çok da şikâyetçi olmadığı görülmektedir. Yapılan görüşmelerde öğretmenlerin öğrencilerin derslere aktif katılımı konusunda gerekli ortamı oluşturmaya yönelik çok fazla etkinlik yapmadıkları anlaşılmaktadır.

Öğrenciler okulun veya sınıfın fiziki ve teknolojik koşullarının dersin işlenişine olumlu ya da olumsuz yansımaları konusunda herhangi bir görüş belirtmemişlerdir. Türk Dili ve Edebiyatı derslerine yönelik öğrencilerin olumsuz algılarının olmadığı, öğrenme ortamlarından genel olarak memnun olduklarını ifade eden görüşler belirtilmiştir.

“Öğrenciler Türk Dili ve Edebiyatı Derslerinde Kullanılan Hangi Yöntem Ve Teknikleri Daha Yararlı Bulmaktadır?” sorusundan hareketle elde edilen bulgular.

Tablo 11. Türk Dili ve Edebiyatı Dersi İşlenişiyile İlgili Öğrenci Görüşleri

Kod	Kodlu bölümler
Ders işlenişiyile ilgili öğrenci görüşü ve ilgi çeken en etkili etkinlik	Öğr1: “...“...Çoğunlukla öğretmenin anlatımıyla geçiyor ders ama başka etkinlikler de yapıyoruz. Derste kendimi çok özgür hissediyorum ve düşüncelerimi rahat bir şekilde ifade edebiliyorum. Soru cevaplar ve bilgi turnuvaları. Bilgi turnuvaları. Hocamız bizi önce ekiplere ayrılıyor. Sonra biz o ekip arkadaşlarımızla birlikte bize sorular yöneltiyor. Biz de ekipçe o sorulara cevap veriyoruz.”
	Öğr2: “...“...Bence ders eğlenceli geçiyor yani. Yöntemlerine de bağlı olarak gayet eğlenceli geçen bir ders. Hocamız öncelikle kendi öğrenciye anlatıyor. Derslerde çoğunlukla öğretmen anlatıyor ve sonrasında soru cevap şeklinde etkinlikler yapıyoruz. Anlatmaktansa göstererek hani biraz daha öğrenciye hani kafasına yerleşecek şekilde anlatılmalarını tercih ederim. Tiyatro hocam. Örneklerinde hani canlandırmak. Daha hafızamda kalıcı oluyor ya da örnek vererek mesela bir konuyu anlattığında günlük hayatımızdan örnek vererek daha çok kafamda yerleştiği için öyle anlatıldı mı daha iyi anlıyorum.”
	Öğr3: “...Hocamız genellikle kendi anlatıyor. Bizlere ödevler vererek evde çalışıp gelmemizi istiyor. Herhangi bir konuda mesela size bir karşılıklı bir tartışma ortamı içerisine etkinlikler yapıyoruz. Yani dersle ilgili. Tartışma etkinliklerini çok seviyorum bilgiler daha kalıcı oluyor.”
	Öğr4: “...Edebiyat dersini sevmiyorum. Ha sadece konuyu anlatıp geçince yani edebiyat zaten zor bir ders olduğunu düşünüyorum. Çünkü tarih falan çok sevmiyorum. Çoğunlukla öğretmenimiz derste

Tablo 11. (devamı)

Kod	Kodlu bölümler
	örnekler vererek anlatıyor ve bize de sorular sorup cevap vermemizi istiyor. Konuyu anlama durumuzu belirliyor.
Ders işlenişiyle ilgili öğrenci görüşü ve ilgi çeken en etkili etkinlik	Ögr4: "...Edebiyat dersini sevmiyorum. Ha sadece konuyu anlatıp geçince yani edebiyat zaten zor bir ders olduğunu düşünüyorum. Çünkü tarih falan çok sevmiyorum. Çoğunlukla öğretmenimiz derste örnekler vererek anlatıyor ve bize de sorular sorup cevap vermemizi istiyor. Konuyu anlama durumuzu belirliyor. Bazen tekrar anlatıyor. Bazen konuyla ilgili tartışma ortamı oluşturarak konuyu daha iyi anlamamızı sağlamaya çalışıyor. Onun için edebiyattaki konular çok zor ama hocayla o konu üzerine konuştuğum zaman ya da tartışma yaptığımızda daha çok akılda kalıyor sınavlara direk o aklıma geliyor Normal anlatım değil de üzerinde tartıştığım zaman daha çok dikkatimi çekiyor." Ögr5: "...Hacamız önceden konuyu verir. Biz o konuyu evde çalışırız. Sonra gelir kendimizi ifade etme amaçlı. Bu arada derse katılmanızı katılmamızı sağlar. Ya hocam şöyle hani biz her derste ezber yapıp geliyoruz. Hani bu şey olmasını istemem.Sürekli işte bunu ezberleyin değil de hani tamam ezberleriz ama geri dönmemiz sınıfın ortasında, her derste bizi stres yani stres oluyoruz biz de.Bazen de grup oluşturur hocamız herkes kendi konusunu çalışır yazar hocam. Oradan okunur, ezberlenir. Ve bu da devam eder ve diğer grup arkadaşlarımıza anlatmaya çalışırız birbirimize yani Ha onun yerine neyi ezberliyorsunuz mesela? Hocam mesela işte akımlar olsun. Yazar aynen yazar, eser hani onları ezberleriz. Bazen tartışma etkinliklerimiz oluyor tiyatro canlandırma çalışmalarımız olur ama az oluyor. Bence haftanın herhangi bir günü sınav yapılabilir. Hocam mesela edebiyat dersinden farklı yöntem olarak hani daha çok böyle sözlü olarak değil de farklı şekilde derse katılım olduğu için etkinlikler yapılabilir. Bu tür şeyler. Hani sadece ezbere dayalı olmaması."

Tablo 11. (devamı)

Kod	Kodlu bölümler
	Öğr6: "...Hani düz anlatım hocanın direkt anlatması benim açımdan daha kolay olur. Düz anlatım insana daha iyi olur. Çünkü daha çok bilgi edinebiliyoruz."
	Öğr7: "...Edebiyat dersinde sınıfa uyuyan olmaz. Herkes dersi aktif bir şekilde katılır. Dersten keyif alıyorum. Soru cevap şeklinde veya işte bazen görsel olarak da canlandırma şeklinde yapınca da çok etkili olduğunu düşünüyorum."
	Öğr8: "...Öğretmenimiz önce konuyu yazdırır, ardından anlatır. Tahtadan örnekleri varsa örneğin Nazım biçimlerini işliyoruz. Nazım biçimine bir örnek olarak tahtadan açar. Konunun hepsini bitirir ve konuyla ilgili bize sorular sorarak cevap vermemizi ister sonra sınava gireceğimiz için soru çözümüne başlarız. Bir arkadaşımız bir soruya itiraz ettiğinde hocamız bizim görüşümüzü de alarak o soruyu tartışabiliriz. En çok hoşuma giden etkinlik genelde geçen senelerde yaptığımız tiyatro örnekleri. Gölge oyunları yapıyorduk."
Ders işlenişyle ilgili öğrenci görüşü ve ilgi çeken en etkili etkinlik	Öğr9: İlk önce derse girip bir halimizi hatırmızı soruyor, varsa bir sıkıntımız onlarla ilgileniyor ve hepimizin derslere katılması için dikkatleri üzerine çekiyor. Sonra yavaştan derse başlıyor konusuna göre mesela bir edebi dönem işleyecekse o dönemin özelliklerinden belli başlı örnekler verip maddeler halinde yazdırıyor ya da atıyorum dil bilgisi konuları falan hiç diyecekse özellikleri verip örneklerle derste daha kalıcı olmasını sağlıyor. Hani genelde öğretmenin anlatımıyla geçiyor ama anlattıktan sonra sürekli sorular sorup cevap istiyor . Biz de katılıyoruz yani. Dersin sonuna doğru edebiyat dersi olduğu için bazen sıkılabiliyoruz. Öğretmen bu durumlarda da bu konularla ilgili bir hikaye anlatıyor. Dikkat çekici oluyor bu sefer dersten kopmamıza engel oluyor. Bazen konuyla ilgili gruplar kurup bir yarışma düzenliyoruz. Bu çok eğlenceli oluyor ve bilgiler tazeliyor. Öyle yani güzel oluyor. Özellikle bu 11 ve 12 sınıf için konuşacağım dönemleri işlediğimiz için mesela bir dönemi bitiriyoruz.Onunla ilgili

Tablo 11. (devamı)

Kod	Kodlu bölümler
	herkes bir grup oluşturuyor. Sınıfta yazar eser sorusu soruyor, mesela Namık Kemal'in eserlerinden bir tanesini söylüyor. Namık Kemal'in araba sevdasını söylüyor.
Ders işlenişiyle ilgili öğrenci görüşü ve ilgi çeken en etkili etkinlik	Öğr9: "...Gruplardan teker teker cevap alıyor. Böyle etkinlik falan yapabiliyoruz. Bu tekrar bilgileri hatırlamamızı sağlıyor.." Öğr10:"...Öğretmeniniz sınıfta sessizliği sağladıktan sonra kitabı da kullanarak dersi anlatır bazen akıllı tahtadan örnekler verir. Anlattıklarını bitirdikten sonra bizim dersi dinlediğimizi kontrol etmek için bize sorular sorar cevap vermemizi bekler. Özellikle yazarların hayatı eseleri ile ilgili sorular sorarak cevap vermemizi ister. Böylece bilgileri daha kalıcı olarak öğrenmiş oluyoruz.Öğretmenimizin sorular sorarak hem öğrenip öğrenmediğimizi kontrol etmesi hem de bizim derse katılmamızı sağlaması bence çok etkili oluyor."

Tablo 11’de Türk Dili ve Edebiyatı dersi işlenişiyle ilgili öğrenci görüşleri ve öğrenciler için en etkili etkinliklerin neler olduğu konusu alıntılar yapılarak ele alınmıştır. Araştırmaya katılan Öğr1 ve Öğr7 soru cevap yönteminin Türk Dili ve Edebiyatı dersi için en etkili yöntem olduğunu ifade ettikleri anlaşılmaktadır. Günlük hayattan örnekler vererek düz anlatım yapılması Öğr2 ve Öğr6 için en etkili yöntem olarak belirtilmiştir. Öğr3 ve Öğr8, Türk Dili ve Edebiyatı dersleri için tiyatro, canlandırmalar yapma ve gölge oyunlarının en etkili yöntem olduğunu ifade ettikleri görülmektedir. Öğrenci görüşlerinden hareketle Türk Dili ve Edebiyatı derslerinde anlatım yönteminin ağırlıklı olduğu fakat öğretmenlerin konuyu anlattıktan sonra kullandığı soru cevap, canlandırma, gölge oyunları, tartışma ve yarışmalar gibi öğrencinin aktif katılım sağladığı etkinlikler öğrenciler açısından daha etkili olarak görülmektedir. Bu bilgiler ışığında anlatım yöntemini etkili yöntem olarak kabul eden öğrenciler olsa da öğrencinin aktif katılımının olduğu yöntem ve tekniklerin daha etkili olduğu yönündeki görüşlerin çoğunlukta olduğu görülmektedir.

“Öğrencilerin Türk Dili ve Edebiyatı Derslerinde Kullanılan Yöntem ve Tekniklere İlişkin Görüşleri Nelerdir?” sorusundan hareketle elde edilen bulgular.

Araştırmada öğrencilere öğretmenin Türk Dili ve Edebiyatı dersini nasıl işlediğine dair görüşlerini almak amacıyla sorular yöneltilmiştir. Elde edilen veriler kapsamında Türk Dili ve Edebiyatı derslerinde kullanılan yöntem ve tekniklere ilişkin bulgular Tablo 12’de belirlenmeye çalışılmıştır.

Tablo 12. *Türk Dili ve Edebiyatı Dersi İşlenişinde Öğretim Yöntem ve Tekniklerine Yönelik Öğrenci Görüşleri*

Kod	Kodlu bölümler
Öğretmen Merkezli Yöntem ve Teknikler > Anlatım Yöntemi	Öğr1: “...Çoğunlukla öğretmenin anlatımıyla geçiyor ders ama başka etkinlikler de yapıyoruz.”
	Öğr2: “...Hocamız öncelikle öğrenciye hani anlatıyor. Anlatmaktansa göstererek hani biraz daha öğrenciye hani kafasına yerleşecek şekilde anlatılmalarını tercih ederim.”
	Öğr3: “...Hocamız kendi öncelikle öğrenciye hani anlatıyor.”
	Öğr4 “...Öğretmenimiz derste örnekler vererek anlatıyor ve bize de sorular sorup tartışma ortamı oluşturarak konuyu daha iyi anlamamızı sağlamaya çalışıyor.”
	Öğr5: “...Kendisi anlatır. Sonra da bize sorular sorar katılmamız için. Bizim de katılmanızı sağlıyor.”
	Öğr6: “... Hoca dersi anlatıyor biz de orada hocayı dinliyoruz. Bu şekilde daha iyi öğreniyorum. Hani düz anlatın benim açımdan daha verimli olur.”
	Öğr7: “... İşte Cumhuriyet Dönemini hoca önce anlatır bitirir, sonra sınıfta hoca bazen sorular soruyor. İşte anlamadığınız bir bölüm var mı veya arkadaşlarımız anlamadıysa ya da çekiniyor olabilirler. Hoca tekrar o konuyu anlatır.”
	Öğr8: “... Öğretmenimiz önce konuyu yazdırır, ardından anlatır. Tahtadan örnekleri varsa örneğin Nazım biçimlerini işliyoruz. Nazım biçimine bir örnek olarak tahtadan açar. Konunun hepsini bitirir ve konuyla ilgili bize sorular sorarak cevap vermemizi ister sonra sınava gireceğimiz için soru çözümüne başlarız.”

Tablo 12. (devamı)

Kod	Kodlu bölümler
Öğretmen Merkezli Yöntem ve Teknikler > Anlatım Yöntemi	Öğr9: "...konusuna göre mesela bir edebi dönem işleyecekse o dönemin özelliklerinden belli başlı örnekler verip maddeler halinde yazdırıyor ya da atıyorum dil bilgisi konuları falan özellikleri verip örneklerle derste daha kalıcı olmasını sağlıyor. Hani genelde öğretmenin anlatımıyla geçiyor ama anlattıktan sonra sürekli sorular sorup cevap yapıyor . Biz de katılıyoruz yani. Konuyla ilgili gruplar kurup bir yarışma düzenliyoruz. Bu çok eğlenceli oluyor ve bilgiler tazeliyor. Bilgiler silinmiş bir bilgi de olsa tekrar yükleniyor.."
	Öğr10:"...Öğretmeniniz sınıfta sessizliği sağladıktan sonra kitabı da kullanarak dersi anlatır bazen akıllı tahtadan örnekler verir.
Öğrenci merkezli yöntem ve Teknikler > Soru Cevap Yöntemi	Öğr1: "...Öğr1: Hocamız bütün öğrencileri derse katılması için soru cevap şeklinde sorular yöneltir.Çoğunlukla sunuşu sonrasında da soru cevap kullanıyor. Yani önce anlatıyor sonra konuyla ilgili sorular soruyor."
	Öğr:2 "...Derslerde çoğunlukla öğretmen anlatıyor ve sonrasında soru cevap şeklinde etkinlikler yapıyoruz."
	Öğr:4 "... Çoğunlukla öğretmenimiz derste örnekler vererek anlatıyor ve bize de sorular sorup cevap vermemizi istiyor. Konuyu anlama durumuzu belirliyor. Bazen tekrar anlatıyor."
	Öğr7: "... İşte cumhuriyet dönemini hoca önce anlatır bitirir, sonra sınıfta hoca bazen bazen sorular soruyor İşte anlamadığınız bir bölüm var mı veya arkadaşlarımız anlamadıysa ya da çekiniyor olabilirler. Hoca tekrar o konuyu anlatır."
	Öğr8: "... Öğretmenimiz önce konuyu yazdırır, ardından anlatır. Tahtadan örnekleri varsa örneğin Nazım biçimlerini işliyoruz. Nazım biçimine bir örnek olarak tahtadan açar. Konunun hepsini

Tablo 12. (devamı)

Kod	Kodlu bölümler
	bitirir ve konuyla ilgili bize sorular sorarak cevap vermemizi ister sonra sınava gireceğimiz için soru çözümüne başlarız.
Öğrenci merkezli yöntem ve Teknikler >	Öğr9:... Hani genelde öğretmenin anlatımıyla geçiyor ama anlattıktan sonra sürekli sorular sorup cevap istiyor . Biz de katılıyoruz yani. Konuyla ilgili gruplar kurup bir yarışma düzenliyoruz. Bu çok eğlenceli oluyor ve bilgiler tazeliyor. Bilgiler silinmiş bir bilgi de olsa tekrar yükleniyor..”
Soru Cevap Yöntemi	Öğr10 “...Öğretmeniniz sınıfta sessizliği sağladıktan sonra kitabı da kullanarak dersi anlatır bazen akıllı tahtadan örnekler verir. Anlattıklarını bitirdikten sonra bizim dersi dinlediğimizi kontrol etmek için bize sorular sorar cevap vermemizi bekler. Özellikle yazarların hayatı eseleri ile ilgili sorular sorarak cevap vermemizi ister. Böylece bilgileri daha kalıcı olarak öğrenmiş oluyoruz.
	Öğr1: “...Bu tarz etkinlikler yapılıyor. Yeri ve zamanı geldiğinde tartışma etkinlikleri yapıyoruz şöyle oluyor. Öğrenciler açısından bence gayet yararlı oluyor. Çünkü bir konu hakkındaki yanlış bilgilerini düzeltebiliyor.”
Öğrenci Merkezli Yöntem ve Teknikler >	Öğr3: “...Herhangi bir konuda mesela size bir karşılıklı bir tartışma ortamı içerisine etkinlikler yapıyoruz. Yani dersle ilgili.”
Tartışma Yöntemi	Öğr5: “...Münazara, panel gibi etkinlikler yapıyoruz. Mesela bu konunun üzerine tartışınca farklı arkadaşlarımızın da düşüncelerini duymuş oluyoruz. Ve bu da bizi hani bir şekilde yönlendirebiliyor. Farklı düşünceleri.”
	Öğr9: “...Özellikle bu 11 ve 12 sınıf için konuşacağım. Dönemleri işlediğimiz için mesela bir dönemi bitiriyoruz. Onunla ilgili herkes bir grup oluşturuyor. Sınıfta yazar eser sorusu soruyor, mesela Namık Kemal'in eserlerinden bir tanesini söylüyor.

Tablo 12. (devamı)

Kod	Kodlu bölümler
Öğrenci Merkezli Yöntem ve Teknikler > Tartışma Yöntemi	Öğr9: “...Namık Kemal’in Araba Sevdası’nı söylüyor. Onu farklı yönlerinden tartışıyoruz. Mesela tiyatro hiç yapmadık fakat münazara her yıl yapıyoruz, düzenli.”
Öğrenci Merkezli Yöntem ve Teknikler > Örnek Olay Yöntemi	Öğr1: “...Tiyatro ünitelerinde çoğunlukla canlandırma yapıyoruz.Canlandırma şeklinde oluyor, hazırlanıyoruz. Sonrasında da sınıf ortamında arkadaşlarımıza sergiliyoruz.
Öğrenci Merkezli Yöntem ve Teknikler > Rol Oynama Yöntemi	Öğr4: Yani genel olarak yaşanan tiyatro gibi şeyler de yaptık. Ama bu sene daha yapmadık. Ama yapacağız.Akif Hoca'da da yapmıştık tiyatro
	Öğr5: “...hocam tiyatro etkinliklerimiz oluyor.Oysa zaten kendimi ifade etme konusunda çok yardımcı oluyor.Günlük yaşamda olsun. Ya da okul içerisinde olsun, kendini daha iyi anlatabilme açısından faydalı oluyor.”
Öğrenci Merkezli Yöntem ve Teknikler > İş Birlikli Öğrenme Yöntemi	Öğr3: “...Evet birlikte ödevler oluyor, gruplandırıyor öğretmen ve birlikte hazırlanıp sınıfta sunuyoruz.”
	Öğr5: “...Biz herkes kendi konusunu çalışır yazar hocam. Oradan okunur, ezberlenir. Ve bu da devam eder ve diğer grup arkadaşlarımıza anlatmaya çalışırız birbirimize yani.”

Tablo 12’de Öğrencilerle yapılan görüşmelerden tek tek alıntılar yapılarak Türk Dili ve Edebiyatı dersinde kullanılan yöntem ve teknikler ele alınmıştır. Tabloda yöntem ve teknikler

kodları oluşturuklen yapılan görüşmelerde öğrencilerin dersin işleniş süreciyle ilgili verdiği bilgiler alıntılanarak kodlu bölümleri oluşturmaktadır.

Öğrencilerin dersin işlenişine ilişkin verdiği bilgileri ğrenci merkezli yöntemler açısından ele aldığımızda Türk Dili ve Edebiyatı derslerinde en çok kullanılan yöntemin soru cevap yöntemi olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin soru cevap yöntemini konuyu anlattıktan sonra konunun pekişmesi amacıyla kullandıkları görülmektedir.

Araştırmada ğrencilere dersin işlenişi hakkında bilgi almak amacıyla şu soru yöneltilmiştir:“ğretmeniniz Türk Dili ve Edebiyatı dersinde herkesin katılabileceği veya grupların katılabileceği tartışma ortamları oluşturuyor mu? rnek verir misiniz?”. Bu soruya olumlu yanıt veren ğr1, ğr2,ğr3, ğr5 ve ğr9 kodlu öğrencilerin cevapları Tablo 16’da ele alınmıştır. Öğrenciler; tartışma yöntemini bir konu hakkında yanlış bilgileri görme, diğer arkadaşlarının düşüncelerini öğrenme ve olayları faklı yönlerde ele alma açısından faydalı olduğunu belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılan ğrencilere Türk Dili ve Edebiyatı derslerinde tiyatro ve canlandırma ortamlarına yönelik sorulan sorulara ğr1, ğr4 ve ğr5 kodlu öğrenciler olumlu yanıt vermiştir. Bu tür etkinliklerin öğrencilerin kendilerini ifade etmeleri konusunda etkili olduğu öğrenciler tarafından belirtilmiştir. Öğrencilere işbirlikli öğrenme ortamlarına yönelik sorulan sorulara sadece 2 ğrenci olumlu yanıt verdiği görülmektedir. Bu etkinliklerde küçük grup çalışmaları ve birleştirme (jigsaw) tekniği uygulandığı anlaşılmaktadır.

Tablo 12 incelendiğinde Türk Dili ve Edebiyatı derslerinde tüm öğretmenlerin ğretmen merkezli yöntem ve tekniklerden anlatım yöntemine yer verdiği görülmektedir. Yapılan görüşmelerde öğretmenlerin ders anlatırken önce konuyla ilgili bilgileri öğrencilere yazdırıp ardından da açıklamalar getirerek konuyu sınıf ortamında pasif bir şekilde dinleyen öğrencilere anlattığı belirtilmektedir.

Tablo 13.Öğrenci Görüşleri Doğrultusunda Türk Dili ve Edebiyatı Dersinde Öğretmenlerin Kullandıkları Yöntem ve Teknikler

	Öğr1	Öğr2	Öğr3	Öğr4	Öğr5	Öğr6	Öğr7	Öğr8	Öğr9	Öğr10	Toplam
Öğrenci Merkezli Yöntemler											
Bireyselleştirilmiş Öğretim Yöntemi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
İş Birlikli Öğrenme Yöntemi	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	2
Rol Oynama Yöntemi	1	0	0	1	1	0	0	0	0	0	3
Örnek Olay Yöntemi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Tartışma Yöntemi	1	0	1	0	1	0	0	0	1	0	4
Soru Cevap Yöntemi	1	1	0	1	0	0	1	1	1	1	7
Problem Çözme	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Öğretmen merkezli Yöntemler											
Anlatım Yöntemi	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	10
TOPLAM	4	2	3	3	4	1	2	2	3	2	25
N= Belgeler/Konuşmacılar	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	10

Tablo 13'te araştırmaya katılan öğrencilerin görüşleri doğrultusunda Türk Dili ve Edebiyatı derslerinde öğretmenlerin hangi yöntemleri kullandıkları, kullanılan yöntem çeşitliliği ve toplam yöntem sayısı hakkında bilgi verilmektedir. Bu bilgiler ışığında farklı yöntem kullanım durumunun en fazla 4 yöntemle Öğr1 ve Öğr5 kodlu öğrenci verilerinde olduğu görülmektedir. Öğrenci verileri ışığında öğretmenlerin 4'ünün sadece 2 yöntem kullandığı ve 7 öğretmenin soru cevap yöntemi ve anlatım yöntemini derslerinde birlikte kullandıkları anlaşılmaktadır. Derslerde en çok soru cevap yöntemi ve anlatım yönteminin kullanıldığı, elde edilen veriler ışığında araştırmaya katılan tüm okullarda anlatım yönteminin kullanıldığı ve Türk Dili ve Edebiyatı derslerinde öğrenci merkezli yöntem çeşitliliğinin az olduğu derslerin öğretmen merkezli işlendiği görülmektedir.

Tablo 14.Öğrenci Görüşleri Doğrultusunda Türk Dili ve Edebiyatı Derslerinde Kullanılan Yöntem ve Teknikler Oranı

	Öğr1	Öğr2	Öğr3	Öğr4	Öğr5	Öğr6	Öğr7	Öğr8	Öğr9	Öğr10	Toplam
Öğrenci Merkezli Yöntemler											
Bireyselleştirilmiş Öğretim Yöntemi	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
İş Birlikli Öğrenme Yöntemi	0%	0%	33.30%	0%	25.00%	0%	0%	0%	0%	0%	7.00%
Rol Oynama Yöntemi	25.00%	0%	0%	33.30%	25.00%	0%	0%	0%	0%	0.00%	10.83%
Örnek Olay Yöntemi	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Tartışma Yöntemi	25.00%	0%	33.30%	0%	0%	0%	0%	0%	33.30%	0%	9.16%
Soru Cevap Yöntemi	25.00%	50.00%	0%	33.30%	25.00%	0%	50.00%	50.00%	33.30%	50.00%	31.66%
Problem Çözme	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0.00%	0%	0%	0%	0%
Öğretmen merkezli Yöntemler											
Anlatım Yöntemi	25.00%	50.00%	33.30%	33.30%	25.00%	100.00%	50.00%	50.00%	33.30%	50.00%	44.99%
TOPLAM	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
N=Belgeler/Konuşmacılar	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	10

Tablo 14’te öğrenci görüşmeleri sonucunda elde edilen verilerden hareketle Türk Dili ve Edebiyatı derslerinde kullanılan yöntemlerin araştırmanın geneli içerisindeki oranları ele alınmıştır. Tablo 14’teki bilgilere öğretmenlerin derslerinde belirtilen yöntem ve teknikleri eşit oranda kullandıkları varsayılarak ulaşılmıştır. Bu bilgiler ışığında Türk Dili ve Edebiyatı derslerinde 44.99% oranında anlatım yöntemi, 31.66% oranında soru cevap yöntemi, 10.83% oranında rol oynama yöntemi, 9.16% oranında tartışma yöntemi ve 7.00% oranında işbirlikli öğrenme yöntemi kullanıldığı görülmektedir. Türk Dili ve Edebiyatı derslerinde sadece soru cevap yöntemi ve anlatım yönteminin 76.65% oranında kullandığı görülmektedir.

Kısaca bu bölümde, Türk Dili ve Edebiyatı derslerinin büyük çoğunlukla öğretmenin dersi anlatması ve ardından soru cevap yönteminin uygulanmasıyla işlendiği az da olsa farklı yöntem ve tekniklere de yer verildiği bulgularına ulaşılmaktadır.

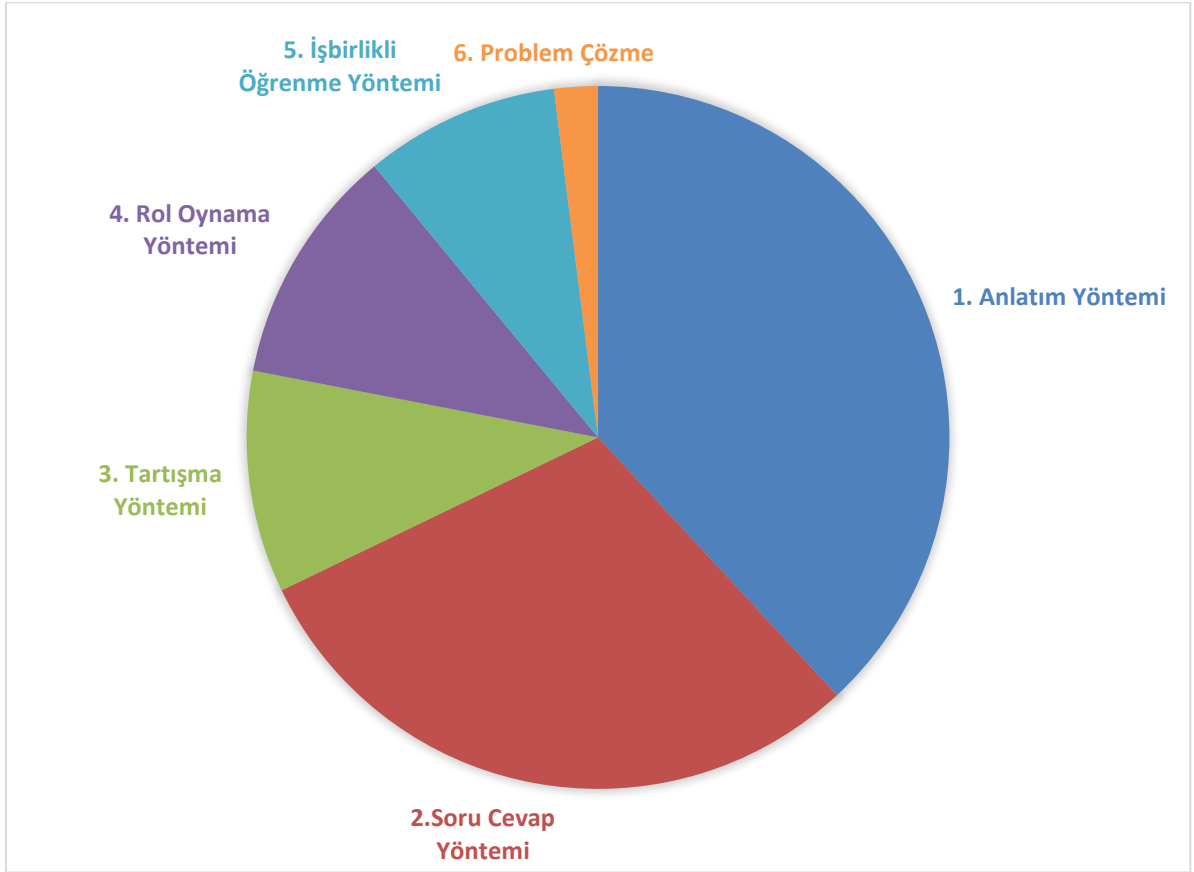
Tablo 15. Türk Dili ve Edebiyatı Dersinde Kullanılan Yöntem ve Tekniklere Yönelik Analiz

Kategori	Kod	Öğretmen Görüşme Veri Frekans (f)	Öğrenci Görüşme Veri Frekans(f)	Ortalama Yüzde (%)
	Soru cevap yöntemi	8	7	33.32
	Rol oynama yöntemi	3	3	10.92
Öğrenci merkezli yöntem ve teknikler	İş birlikli öğrenme yöntemi	3	2	8.92
	Tartışma Yöntemi	3	4	10.16
	Problem çözme	1		2
Öğretmen merkezli yöntem ve teknikler	Anlatım yöntemi	8	10	38.32
Toplam				%100

Tablo 15’te öğretmenlerle ve öğrencilerle yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen veriler; öğrenci merkezli yöntem ve teknikler ile öğretmen merkezli yöntem ve teknikler olmak üzere iki kategoride, kullanan yöntem ve teknikler kodlanıp öğretmen ve öğrenci görüşme veri frekans değerleri ve yöntemlerin ortalama yüzde oranları altı bölümde ele alınmıştır.

Tablo 15 incelendiğinde en çok tercih edilen yöntemin anlatım yöntemi ve soru cevap yöntemi olup ve bu iki yöntemin ortalama yüzdelik değerinin 67.49 olduğu görülmektedir. Türk Dili ve Edebiyatı dersinde kullanılan öğrenci merkezli yöntemlerin yüzdelik oranı 61.58 olarak görülmekte olup bu oranın 29.58’ini soru cevap yönteminin oluşturduğu görülmektedir. Öğrenci merkezli yöntemlerden soru cevap yöntemini çıkardığımızda diğer öğrenci merkezli yöntemlerin kullanım oranının yüzde 32 olduğu bilgisi elde edilmektedir.

Şekil 3.*Türk Dili ve Edebiyatı Dersinde Kullanılan Yöntem ve Tekniklerin Kullanım Durumu*

Şekil 3’te öğretmen ve öğrenci görüşmelerinden elde edilen verilerin ortalama değerleri baz alınarak Türk Dili ve Edebiyatı derslerinin işlenişinin genel durumu ele alınmaya çalışılmıştır. Şekil 3’te görüldüğü gibi Türk Dili ve Edebiyatı dersleri büyük çoğunlukla anlatım yöntemi ve soru cevap yöntemiyle işlenmektedir. Tartışma yöntemi, rol oynama yöntemi, işbirlikli öğrenme yöntemi ve problem çözme yönteminin de azımsanmayacak derecede kullanılan yöntemler olduğu görülmektedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Tartışma ve Sonuç

Bu bölümde Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerinin ve lise öğrencilerinin Türk Dili ve Edebiyatı dersinin işlenişine yönelik görüşleri ve yapılan görüşmelerde elde edilen sonuçlar önce ayrı ayrı ele alınmış ve sonra bütüncül veri elde etmek için görüşmelerde elde edilen sonuçlar birlikte değerlendirilmiştir. Bulgular bölümündeki sonuçlardan yola çıkılarak bu sonuçların değerlendirilmesi yapılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlar alt problemler çerçevesinde tartışılarak sunulmuştur.

“Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerinin öğrenci merkezli yöntem ve tekniklere yönelik aldıkları eğitimlerle ilgili görüş ve önerileri nelerdir?” sorusundan hareketle elde edilen sonuçlar.

Öğretmen, alan bilgisine ne kadar hâkim olursa olsun edindiği bilgileri öğrencilere aktaramazsa mesleki başarı elde edemez. Dolayısıyla öğretmen adaylarının alanlarına ait bilgileri öğrencilere aktarmada formasyon bilgileri ve staj sürecindeki tecrübeleri büyük önem arz etmektedir. Dünder ve Karaca (2013) pedagojik formasyon alan öğretmen adaylarına verilen derslerin verimli olmadığı için ders kalitesinin artırılması, sınıf mevcutlarının ve ders saatlerinin ele alınarak düzenlemeler yapılması ve öğrencilerde bulunan öğretmenlik yapmak için pedagojik formasyonun bir ihtiyaç olmadığı yönündeki düşünceleri ve öğretmenlik sürecine yönelik bakış açılarının gözden geçirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Öğretmenlik uygulamalarının etkililiğini artırmak ve öğretmen adaylarını mesleğe daha hazır bir hale getirebilmek için öğretmenlik uygulamaları ders sürecinin uzatılması, öğretmen adaylarını aldıkları ders planı ve materyali hazırlama derslerinin sayılarının artırılması ve uygulama okullarında özgür hissetmeleri yönünde çalışmalar yapılması gerekmektedir. (Gündoğdu vd., 2018). Bu nedenle eğitim ve öğretimde kullanılan yöntem ve teknikler, araç ve gereçler ne kadar iyi organize edilirse edilsin, hedefler ne kadar iyi saptanırsa saptansın, eğer öğretmen yetersizse, eğitimden beklenen sonucun alınması mümkün değildir (Gündüz 2003; akt. Dünder ve Karaca, 2013). Öğretmenlerin öğretim yöntem ve tekniklerini nasıl öğrendiği, üniversitede aldıkları eğitimin yeterliliği ve önerileri durumuyla ilgili yapılan görüşmelerde öğretmenlerden fen edebiyat mezunu olanların öğretim yöntem ve tekniklerini formasyon sürecinde ve KPSS’ye hazırlanırken öğrendikleri ve formasyon sürecinin kısa olması nedeniyle yöntem ve teknikleri nasıl uygulayacaklarını öğrenemedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Eğitim fakültesi mezunu

öğretmenler ise öğretim yöntem ve tekniklerini lisans ya da yüksek lisans eğitimleri sürecinde öğrendiklerini fakat staj sürecinin kısa olmasından dolayı nasıl uygulayacaklarını atandıktan sonra tecrübe edinerek öğrendikleri sonucuna varılmıştır.

“Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerinin derslerinde hangi öğrenci merkezli yöntem ve teknikleri seçmektedir ve seçme nedenleri nelerdir?” sorusundan hareketle elde edilen sonuçlar.

Öğretmenlerin öğretim yöntem ve teknikleri kullanım durumuyla ilgili yapılan görüşmelerde öğretmenlerin uyguladıkları öğretim yöntemleri; tartışma, işbirlikli öğrenme, soru-cevap, düz anlatım, problem çözme ve rol oynama yöntemleridir. Çetin (2019) araştırmayla benzer şekilde Türk edebiyatı, dil ve anlatım derslerinde sıklıkla kullanılan yöntem ve teknikleri; anlatım, soru cevap, dramatizasyon, işbirliğine dayalı öğrenme(grup tartışması), sentez, tümevarım ve tümdengelim olarak açıklamıştır. Araştırma sonucunda öğretmenler derslerinde ağırlıklı olarak anlatım ve soru cevap yöntemi kullandığı görülmektedir.

Öğretmenler tarafından en çok tercih edilen öğretim yönteminin anlatım (takrir) yöntemi olduğu ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin sınıfların kalabalık olması, öğrencilerin üniversite yerleştirme sınavlarına yönelik kaygıları, müfredatın yoğunluğu ve müfredatı yetiştirememeye kaygısı nedeniyle anlatım yöntemini tercih etmişlerdir. Yeşilyurt'un (2013) benzer amaçla yaptığı araştırmada öğretmenlerin sınıfların kalabalıklığı, zaman tasarrufu, müfredatı yetiştirme, konuları yetiştirmek, kolay olması öğrencilerin hazırbulunuşluklarını eşitlemek amacıyla büyük oranda anlatım yöntemini kullandığı sonucuna ulaşmıştır.

Soru cevap yönteminin ise ekonomik olması önce öğrenilenlerle bağ kurması ve konu sonunda konunun tekrarını sağlaması nedeniyle kullanıldığı sonucuna varılmıştır. Türk Dili ve Edebiyatı derslerinde, metinler birincil materyal olarak kullanılırken soru-cevap yöntem ve teknikler içinde en çok tercih edilenlerdendir. Soru- cevap yöntemi sağladığı pek çok fayda nedeniyle Türk Dili ve Edebiyatı derslerinin her aşamasında sık sık kullanılmakta olan bir yöntemdir (Yazıcı, 2017).

Öğrenci merkezli yöntem ve teknikler öğrencilerin derse karşı davranışlarını olumlu yönde etkilemektedir. Oluşan bu etkiyi öğrencilerin hazırbulunuşluklarını, mevcut öğrenme alanı ve yöntem ve teknikler değiştirebilecek faktörlerdir (Yağan, 2022). . Eskimen'in (2014) yaptığı araştırmada Türk edebiyatı ile dil ve anlatım derslerinde öğrencilerin metinleri anlayıp yorumlama ve estetik zevk edinmeleri amacıyla tartışma, canlandırma, problem çözme ve açıklama yöntem ve tekniklerini kullanmalarının gerektiği belirtilmiştir Anlatım ve soru cevap yöntemleri ağırlıklı olarak kullanılsa da öğrenci merkezli yöntem ve tekniklerden; tartışma, işbirlikli öğrenme, problem çözme ve rol oynama yöntemlerinin de Türk Dili ve Edebiyatı

derslerinde kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Sınıfların kalabalıklığı, müfredatın yoğunluğu gibi nedenlerden dolayı bu yöntem ve teknikler az kullanılsa da kullanıldığı durumlarda kalıcı öğrenmelerin gerçekleşmesi ve dersin daha eğlenceli hale getirilmesini sağladığı yapılan görüşmeler sonucunda ulaşılmıştır.

“Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerinin öğrenci merkezli öğretim yöntemlerini kullanmaya engel durumlara ilişkin görüşleri nelerdir?” sorusundan hareketle elde edilen sonuçlar.

Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerinin öğrenci merkezli öğretim yöntemlerini kullanmaya engel durumlarla ilgili yapılan görüşmelerde sınıfların kalabalık olması ve sınıfta disiplini sağlayamama kaygısı dile getirilen temel durumlardır. Bayazıt (2012) ,Türk edebiyatı ile dil ve anlatım derslerinde karşılaşılan sorunlar ve bu sorunlara yönelik çözüm önerilerini belirlemek amacıyla yaptığı çalışmasında sınıf mevcudunun artması öğretmenin öğrencileri tanınması ve takip edebilmesi açısından her öğrenciye kullanacağı süreyi azalttığı bunun sonucunda öğretmenin istediği etkinlikleri yapamadığı ve kalabalığın arttıkça öğrenci etkileşimi sonucunda sorunlarında arttığını belirtmiştir. Acer vd. (2008) Türkiye’de uygulanan yeni Türk Edebiyatı Programı’nın ölçme ve değerlendirme boyutunun değerlendirilmesini yapmak amacıyla gerçekleştirdikleri çalışmalarında öğretmenlerin sınıfların kalabalık olmasından dolayı grup çalışması etkinlikleri yapmakta zorlandıklarını belirtmişlerdir. Altun & Çakan’ın (2008) öğrencilerin sınav başarılarına nelerin etki ettiğini belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmada da araştırmamızın bulgularıyla benzer şekilde sınıfların kalabalık olmasının öğrencilerin derslere aktif katılımını engellediği bu durumun öğrenci başarısını olumsuz olarak etkilediği belirlenmiştir. Ayrıca, sınıf mevcudunu düşürmenin, ev ödevlerinin miktarını, öğrencilerin sorduğu sorulara daha ayrıntılı cevap vermelerini, öğretmen-öğrenci etkileşiminin sayısını ve öğrenci sorularına öğretmenin olumlu tepki vermesini artırdığı da söylenmektedir.(Hattie, 2002; akt. Altun & Çakan, 2008). Bu bağlamda çalışmada elde edilen bu sonuçların literatürle uyumlu olduğu görülmektedir.

Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerinin öğrenci merkezli öğretim yöntemlerini kullanmaya engel bir diğer durumun; sınav kaygısı, öğrencilerin üniversite sınavlarına hazırlanma isteği, üniversiteye giriş sınavlarının ezber odaklı olması ve bunun sonucunda öğrencilerin başarısı açısından öğretmenlerin konuları sınav odaklı anlatmak zorunda kalmaları ayrıca sayısal ağırlıklı liselerde öğrencilerin sınavda fazla puan getiren derslere ağırlık verip Türk Dili ve Edebiyatı derslerine yeterince özen göstermemesi olduğu sonucuna varılmıştır. Türk Dili ve Edebiyatı derslerinde öğretmen ve öğrencilerin birincil önceliklerinin öğrencilerin üniversite sınavlarında gösterecekleri başarı olduğu için derste kullanılan yöntem ve tekniklerin belirlenmesinde bu durum büyük etken oluşturmaktadır. Alanyazın incelendiğinde benzer

araştırmalarda ulaşılan sonuçların da bu durumu desteklediği görülmektedir. Arslan & Güneyli (2008) çalışmasında sayısal sınıflardaki öğrencilerin Türk Dili ve Edebiyatı derslerine karşı ilgisiz oldukları ve verilen ödevleri ve görevleri yapmadıklarını ve derse önem vermediklerini belirtmişlerdir. Kayabaşı ve Karadağ (2021) Türk Dili ve Edebiyatı derslerinin işlenişine ilgili öğretmen görüşlerini ele aldığı çalışmasında üniversite sınavlarında edebiyat sorularının sayısal sözel ve eşit ağırlık bölümlerinde puan katsayısının aynı olmadığı fakat ders saatinin aynı olmasının öğrencilerde derse karşı olumsuz tutum oluşturduğu sonucuna ulaşmıştır. Erdem (2013), lise öğrencilerinin Türk dili ve edebiyatı dersiyle ilgili görüşlerini belirlemek amacıyla yaptığı çalışmasında Anadolu Meslek Lisesi ve Anadolu Öğretmen Liselerinde okuyan öğrencilerin Türk Dili ve Edebiyatı dersine yönelik tutumlarının Anadolu Liseleri ve Fen Liselerinde okuyan öğrencilere göre daha fazla olduğunu tespit etmiştir. Demir'in (2016) Türkiye'deki edebiyat eğitimi üzerine bir değerlendirme konulu çalışmasında yazar ve eserlerinin ezberletilmesi esasına dayalı eğitim yerine metinlerin sanatsal özelliklerinin esas alındığı, analiz ve sentez temelli bilginin yapılandırılmasının hedeflendiği ve öğrenci merkezli öğrenme ve öğretme hedefli eğitimin benimsenmesi gerektiğini belirtmiştir. Bayazıt'ın (2012) liselerde görevli Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerinin Türk Edebiyatı ile Dil ve Anlatım derslerinde çoğunlukla karşılaştıkları sorunları tespit etmek amacıyla yaptığı çalışmasında ortaöğretim kurumlarında görev yapan Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerinden büyük bir bölümünün öğrencilerin Türk Dili ve Edebiyatı dersine ilgisiz olmasına gerekçe olarak öğrencilerin bu dersi baraj dersi olarak görmeleri, ağırlıklı olarak üniversite sınavına yönelik çalışmaları ve okuma alışkanlığı edinmemelerine bağlamaktadır.

Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerinin öğrenci merkezli öğretim yöntemlerini kullanmaya engel diğer durumun ise müfredat yoğunluğu olduğu tespit edilmiştir. Bu duruma gerekçe olarak liselere giriş sınavında yüksek puan alan öğrencilerin yerleştiği fen liseleri, Anadolu liseleri, proje Anadolu imam hatip liseleri ve sosyal bilimler liseleriyle çok düşük puanlarla öğrenci alan meslek liselerinin ve adrese dayalı sistemle öğrenci alan liselerde okuyan öğrencilerin aynı müfredat ve kazanım yoğunluğuna tabi tutulması hazırbulunuşluk durumu olmayan öğrencilerde başarısızlığa, derse karşı olumsuz tutumlara öğretmenlerin kazanımları yetiştirememelerine neden olabileceği düşünülmektedir. Arslan & Güneyli (2008) çalışmasında programın yoğun olması, sınıfların kalabalıklığı, kitaplardaki metinlerin ve etkinliklerinin fazla olması, öğretmenlerin ders anlatırken kitaba bağlı olarak ders anlatma düşüncesinde olmaları ve bunun sonucunda öğretmenlerin tüm metinleri işleme çabası içine olmaları gibi sebeplerden dolayı ders süresinin yetersiz olduğu görüşüne ulaşmıştır. Bu durumla benzer biçimde Bayazıt'ın (2012) yaptığı çalışmada da öğretmenlerin çoğu kazanımların sayısının fazlalığından dolayı kazanımların uygulanamadığı, kazanımları yetiştirmek için süre sıkıntısı yaşadıklarını

ve öğrencilerin hazırbulunuşluk açısından kazanımların uygun olmadığı gibi sebeplerden ötürü sorunlar meydana geldiğini belirtmişlerdir. Bozkırlı ve Er'in (2018) Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programı'nın uygulanabilirliğini öğretmen görüşlerine göre incelemek amacıyla yaptığı çalışmada kitaplardaki etkinlik ve kazanımların yoğunluğu nedeniyle sürenin yetersiz olduğu konusunda bulgulara ulaşılmıştır.

Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerinin öğrenci merkezli öğretim yöntemlerini kullanmasına engel diğer durumlar ise maddi yetersizlikler ve okul idarelerinin genel yargıları olduğu tespit edilmiştir. Türk Dili ve Edebiyatı derslerinde gezi, tyatro etkinliği gibi maddiyat gerektiren etkinlikler ya da okulun fiziki açıdan yetersiz oluşu bu tür etkinliklerin gerçekleştirilmesinde engel oluşturduğu görülmüştür. Ekici vd. (2009) çalışmalarında okulların ders dışı etkinler düzenleyecek fiziki imkânlarının olamayışı ve velilerin öğrencilerinin ders dışı etkinliklere katılmalarını istemeyişi okullarda ders dışı etkinliklerin yapılmasını engellediğini belirtmişlerdir. Ayrıca sadece öğretmenlerin öğrenci merkezli yöntem ve teknikleri bilmesi ya da uygulama aşamasında yetkinliğe sahip olmasının da yeterli olmadığı okul idaresinin de bu konu hakkında bilgi sahibi olması ve öğrenci açısından önemine vakıf olması gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır.

“Türk Dili ve Edebiyatı dersinde öğrencilerin öğrenme ortamlarına ilişkin görüşleri nelerdir?” sorusundan hareketle elde edilen sonuçlar.

Öğrenme ortamlarına ilişkin öğrenciler, en çok sınıfların kalabalık olması durumundan şikâyetçi olmaktadır. Çalışma sonucunda elde edilen bulgular neticesinde; kalabalık sınıflarda gürültü, sınıf disiplini sağlayamama ve ders ve etkinliklere katılım gibi olumsuz durumların yaşanabileceği görülmektedir. Öğrenci ve öğretmenlerin daha çok sınav odaklı ders işledikleri için sınıfların kalabalık olmasının büyük sorun oluşturmadığı da anlaşılmaktadır. Özel ve Bayındır (2008) sınıfların kalabalık olmasının sınıflarda disiplin sorunu oluşturabileceği, öğrencilerin derse katılımını zorlaştıracığı, öğretmenlerin öğrenci merkezli öğretimlerin yerine geleneksel yöntemleri tercih edeceğini ve öğrenme sürecinde öğretmen öğrenci ilişkilerinin olumsuz etkileneceğini vurgulamıştır.

“Öğrencilerin Türk Dili ve Edebiyatı derslerinde kullanılan yöntem ve tekniklere ilişkin görüşleri nelerdir?” sorusundan hareketle elde edilen sonuçlar.

Öğrencilerin Türk Dili ve Edebiyatı derslerinde kullanılan yöntem ve tekniklere ilişkin görüşlerini belirlemeye yönelik yapılan görüşmelerde Türk Dili ve Edebiyatı derslerinde öğrenci merkezli yöntem ve tekniklerin her okulda kullanıldığı fakat kullanılan öğrenci merkezli yöntem çeşitliliğinin her okul için aynı olmadığı hatta çoğu okulda bu yöntem çeşitliliğin çok az olduğu anlaşılmıştır. Türk Dili ve Edebiyatı derslerinde en çok anlatım

yöntemi ve soru cevap yönteminin kullanıldığı görülmektedir. Bu yöntemlerin kullanılmasında okul şartlarına uygun olması, edebiyat eğitim programı öğrenci merkezli anlayışla ele alınmış olsa da eğitim sürecinin sınav odaklı olarak algılanması ya da okul ve öğrencilerin başarı durumlarının sınav odaklı değerlendirilmesi gibi etmenler rol oynamaktadır. Ayrıca öğretim programıyla yükseköğretim sınavı birbiriyle örtüşmediği için Türk Dili ve Edebiyatı öğretimi için amaçlanan başarıya ulaşılamayacak olup bunun sonucunda öğrencilerde okula aidiyet oluşturmayacaktır (Erdem, 2017). Türk Dili ve Edebiyatı derslerinde her ne kadar öğretim programı öğrenci merkezli anlayışla oluşturulmuş olsa da yöntem ve teknik seçiminde üniversite sınavı ve okul şartlarının belirleyici olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

“Öğrenciler Türk Dili ve Edebiyatı derslerinde kullanılan hangi yöntem ve teknikleri daha yararlı bulmaktadır?” sorusundan hareketle elde edilen sonuçlar.

Araştırmamızın son alt problemiyle öğretmenlerin tercih ettiği ya da mevcut sistemin gereği olarak kullanılan yöntemler değil de öğrencilerin en çok etkilendiği yararlı olduğunu düşündüğü yöntemler öğrenci görüşleri ışığında ele alınmıştır. Öğrenciler, sınav odaklı ve kısa sürede fazla bilgi edinmeleri açısından öğretmen merkezli yöntemlerin yararlı olduğunu bildirmelerine karşın öğrenci merkezli yöntemlerin dersi daha eğlenceli hale getirmesi öğrenilenlerin daha kalıcı olması bakımından öğrenci merkezli yöntemleri daha etkili bulmaktadır. Bu durum öğrenme ortamı ve derste kullanılan yöntemin öğrencinin derse bakış açısı üzerinde etkisi olduğunu göstermektedir. Çünkü öğrencinin merkezde yer aldığı öğretme ortamlarında öğrenciler, karşılaştıkları sorunlara farklı ve yaratıcı çözüm üretme, grup içerisinde birlikte beraber çalışma yetisi kazanma ve çeşitli araştırma yöntemleri kullanma gibi beceriler kazanacaktır (Temizkan, 2010). Sonuç olarak öğrenci merkezli yöntemlerin, öğrenme ortamlarında öğrencilerin derse yönelik olumlu tutum geliştirmeleri açısından önemli bir etken oluşturduğu söylenebilir (Yağan, 2022).

Çalışmada atıfta bulunulan söz konusu araştırmaların ulaştığı sonuçlar, bu araştırmanın alt problemleri bağlamında ulaşılan sonuçları destekler nitelikte olduğu ve araştırmanın literatürle uyumlu olduğu görülmektedir.

Sonuç olarak çalışmada elde edilen bulguların mevcut alanyazınla ilişkilendirilmesi yapılarak şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- Öğretmenlerin öğretim yöntem ve tekniklerine ait bilgileri fen edebiyat mezunu olanların formasyon sürecinde eğitim fakültesi mezunu olanların da lisans eğitimi sürecinde öğrendikleri görülmüştür. Yöntem ve teknikleri uygulama düzeyinde öğrenebilmeleri için staj sürelerinin yeterli olmadığı öğretmenlerin atandıktan sonra uygulama imkanı buldukları sonucuna varılmıştır.

- Türk Dili ve Edebiyatı derslerinde ağırlıklı olarak anlatım yöntemi ve soru cevap yönteminin kullanıldığı görülmektedir. Anlatım yöntemi ve soru cevap yönteminin tercih edilme gerekçesinin; kalabalık sınıflar, öğrencilerin üniversite sınavına hazırlanma isteği ve kaygıları, ekonomik olması, eski bilgilerle bağ kurabilmesi ve öğretmenlerin müfredat yoğunluğundan dolayı müfredatı yetiştirememeye kaygısı olduğu sonucuna varılmıştır.
- Türk Dili ve Edebiyatı derslerinde tartışma, rol oynama, işbirlikli öğretim ve problem çözme yöntemlerinin az da olsa kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır.
- Öğrenci merkezli yöntem ve tekniklerin kullanılmasına engel durumların sınav kaygısı ve öğrenci başarısı için konuların sınav odaklı anlatılması, müfredat yoğunluğu, maddi yetersizlikler ve okul idarelerinin genel yargıları olduğu sonucu elde edilmiştir.
- Öğrenci merkezli öğretim yöntemlerinden örnek olay yöntemi, proje tabanlı öğretim ve gösterip yaptırma yöntemleri Türk Dili ve Edebiyatı derslerinde kullanılmadığı sonucu elde edilmiştir.

Öneriler

Araştırma sonucunda elde edilen sonuçlardan hareketle Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerine, eğitim kurumlarına, diğer ilgililere ve araştırmacılara yönelik bazı öneriler aşağıda sunulmuştur. Öneriler uygulayıcılar ve eğitim kurumları(Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenleri, eğitim kurumları ve diğer ilgililer) için öneriler ve araştırmacılar için öneriler şeklinde iki başlıkta ele alınmıştır.

Uygulayıcılar ve Eğitim kurumları İçin Öneriler

Yapılan çalışma sonucunda, Türk Dili ve Edebiyatı derslerinde öğretmenlerin öğretim ilke ve yöntemlerine ilişkin eğilimlerinde; eğitim sisteminin eğitim süreci sonunda uygulanan seçme sınavına bağımlı olması, öğrencilerin geleceği üzerinde büyük önem arz eden bu durumun öğrencilerde sınav odaklı hazırlanma gereksinimleri oluşturması, okul idarelerinin ön yargıları, sınıfların kalabalıklığı gibi nedenlerin etkili olduğu sonucuna varılmıştır. Katılımcıların öğretim ilke ve yöntemlerini, aldıkları eğitimler esnasında bilgi düzeyinde öğrendikleri fakat uygulama düzeyinde yeterli tecrübe edinemedikleri ve öğrendikleri bilgilerin teorik düzeyde kaldığı eğitim ortamında uygulama imkânı bulamadıkları sonucuna varılmıştır. Bu sonuçlardan hareketle uygulayıcılar ve eğitim kurumları için aşağıdaki öneriler yapılmıştır.

- Ortaöğretim kurumlarında derslik sayıları çoğaltılarak öğretim ortamı öğrenci merkezli eğitime imkân sağlayacak şekilde düzenlenebilir.
- Öğrencilerin derste öğrendikleri bilgileri tamamlamak ve hayatla ilişkilendirmelerini sağlamak, toplumda var olan bazı rol ve durumları yakından tanımalarını sağlamak ve öğrendikleri bilgilerin kalıcılığını artırmak amacıyla sınıf dışı etkinliklerin (gezi, görüşme, tiyatro vb.) öğretmen, okul idaresi, milli eğitim müdürlüğü ve diğer ilgili kuruluşlar işbirliğiyle yapılması ve öğrenci katılımların artırılması sağlanabilir.
- Eğitim fakültelerinde eğitim bilimleri alan derslerinin uygulamalı olarak öğretimini sağlamak amacıyla okullardaki staj süreci 4 yıllık üniversite eğitimi sürecine yayılabilir. Bu sayede mezun olan öğrencinin tecrübe kazanarak mezun olması sağlanacaktır.
- Üniversiteye yerleştirmede okul başarı puanının etkisi artırılabilir. Bu sayede öğrencilerin sadece derse sınav odaklı yaklaşımlarının önüne geçilerek öğrencilerin derse bakış açıları değiştirilebilir.
- Okul yöneticilerine öğretim yöntem ve teknikleri semineri verilerek farklı yöntem ve tekniklerin önemi fark ettirilebilir. Bu sayede okul idarecilerinin farklı yöntem ve

tekniklerin kullanımı konusunda öğretmenleri teşvik etmeleri ve onlara destek olmaları sağlanabilir.

Araştırma Yapıcılara Yönelik Öneriler

Bu araştırma kapsamında elde edilen sonuçlar doğrultusunda Türk Dili ve Edebiyatı eğitimiyle ilgili öğretmenlere, üniversitelerdeki öğretim görevlilerine, araştırmacılara ve diğer ilgililere bazı öneriler aşağıda sunulmuştur:

- Milli eğitim bakanlığına bağlı ortaöğretim kurumlarında mevcut okul ve derslik sayısının yeterliği, ihtiyaç durumu ve alt yapı yeterliği araştırılabilir.
- Bu araştırmada Türk Dili ve Edebiyatı derslerinde öğrenci merkezli yöntem ve tekniklerin kullanılma durumu araştırılmıştır. Yapılacak yeni bir çalışmayla Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerinin öğrenci merkezli yöntem ve teknikleri konusundaki yetkinliği araştırılabilir.

KAYNAKÇA

Başvurular

- Açıkgöz, K. (2007). *Aktif Öğrenme*. İzmir: Biliş Yayınları.
- Akçay, N. (2014). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Akkaya, A. (2017). *Dil ve edebiyat öğretim yöntemleri 1*. Elazığ: Asos Yayınları.
- Altun, S. A., & Çakan, M. (2008). Öğrencilerin Sınav Başarılarına Etki Eden Faktörler: LGS/ÖSS Sınavlarındaki Başarılı İller Örneği. *İlköğretim Online* , 7 (1) , 2-18 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ilkonline/issue/8602/107139>.
- Arslan, C., & Güneyli, A. (2008). Türk dili ve edebiyatı öğretmen adaylarının öğretim ortamlarında karşılaştıkları sorunlara yönelik görüşleri. . *I. Uluslararası Türkçe Eğitimi ve Öğretimi Sempozyumu Bildirileri*. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti: Doğu Akdeniz Üniversitesi Yayını.
- Aşkı, A. (2013). A. A. Erişti, D. Bedir, A. Kuzu, I. K. Yurdakul, Y. Akbulut, & A. Aşkı içinde, *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Atabay, Y. E. (2020). 2005 , 2015 ve 2018 Türk dili ve edebiyatı öğretim programlarını karşılaştıran bir rapor denemesi.
- Ayrancı, B. B. (2017). Dil ve Edebiyatta Öğretim İlkeleri. A. akkaya içinde, *Dil ve Edebiyat Öğretimi-1*. Asos Yayınları.
- Aytaçlı, B. (2012). Durum çalışmasına ayrıntılı bakış. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1-9.
- Bayazıt, Z. (2012). Yayınlanmış yüksek lisans tezi,Türk edebiyatı ile dil ve anlatım derslerinde karşılaşılan sorunlar ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Bozkırlı, K. Ç., & Er, O. (2018). Türk dili ve edebiyatı öğretim programının uygulanabilirliğinin öğretmen görüşlerine göre incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 7(3), 1931-1946.
- Calp, M., & Aslan, F. (2019). Dil-anlatım ve türk edebiyatı dersleri 2011 ile 2018 türk dili ve edebiyatı dersi öğretim programlarının karşılaştırılması ve değerlendirilmesi. *AVRASYA Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 357-369.

- Creswell, J. W. (2009). *Research design: Qualitative, quantitative and mixed methods approaches*. California: Sage Publications.
- Çelik, T. (2018). *Dil ve edebiyat öğretimi*. Anı yayıncılık.
- Çetin, İ. (2019). *Dil ve edebiyat öğretim yöntemleri*. Nobel Yayıncılık.
- Çetişli, İ. (2006). Edebiyat eğitiminde edebi metnin yeri ve anlamı. *Milli Eğitim Dergisi*.
- Dal, S., & Köse, M. (2017). *Öğretim ilke ve teknikleri*. Anı Yayıncılık.
- Dal, S., & Tatar, N. (2017). Temel Kavramlar. M. K. Sibel Dal içinde, *Öğretim İlke ve Yöntemleri* (s. 1). Anı Yayıncılık.
- Demir, S. (2016). Türkiye'deki edebiyat eğitimi üzerine bir değerlendirme. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 13, Sayı 33*, 48-68.
- Demirel, Ö. (2007). *Öğretim ilke ve yöntemleri: Öğretme sanatı*. Pegem A Yayıncılık.
- Dündar, H., & Karaca, E. T. (2013). Formasyon öğrencilerinin pedagojik formasyon programına ilişkin sahip oldukları metaforlar. *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19-34.
- Ekici, S., Bayraktar, A., & Ugur, A. O. (2009). Ortaöğretim kurumlarındaki yöneticilerin ve öğrencilerin ders dışı etkinliklerine bakış açılarının incelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, Cilt:6 Sayı:1* , 430-444.
- Erdem, C. (2013). Ortaöğretim öğrencilerinin Türk edebiyatı dersine yönelik tutumları üzerine bir değerlendirme. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 6(11)*, 381-414.
- Erdem, C. (2017). Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi Uygulamaları Üzerine Bazı Tespitler. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Cilt: 50, Sayı:1*, 99-126.
- Ertürk, S. (1972). *Eğitimde program geliştirme*. Ankara: Yelken-tepe Yayıncılık.
- Eskimen, A. D. (2014). Yayınlanmış doktora tezi, Türkiye ABD'de dil edebiyat öğretimim karşılaştırmalı bir araştırma. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Gündoğdu, K., Altın, M., & Üstündağ, N. &. (2018). Öğretmen Adayları Öğretmenlik uygulamasında yeterli mi? *Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt: 5, Sayı: 1*, 150-166).
- Karabıyık, Y. (2023). Farklı ülkelerde etwinning uygulamalarının öğretim ilkeleri bağlamında öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, Bursa.

- Kavcar, C. (1993). *Edebiyat ve eğitim*. Anı Yayıncılık.
- Kayabaşı, B., & Karadağ, N. (2021). Türk dili ve edebiyatı derslerinin işlenişine ilişkin öğretmen görüşleri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 10/3*, 1105-1123.
- Kızılca, M. (2007). Lise 3. sınıflarda Türk dili ve edebiyatı cumhuriyet dönemi edebiyatı Türk edebiyatı'nın öğrenci merkezli öğretim modeliyle işlenmesi. Ankara.
- Korkmaz, İ. (2007). Öğrenci merkezli ders uygulamalarına ilişkin öğrenci görüşleri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 293-402.
- Kurudayıoğlu, M., Şahin, Ç., & Çelik, G. (2008). Türkiye’de uygulanan türk edebiyatı programı’ndaki ölçme ve değerlendirme boyutu uygulamasının değerlendirilmesi: bir durum çalışması. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD) Cilt 9, Sayı 2,*, 91-101.
- Maden, S. (2011). İlköğretim Öğretmenlerinin Öğrenci Merkezli Öğretime Yönelik Algısı. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 257.
- MEB. (2007). Öğrenci merkezli eğitim uygulama modeli. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB. (2018). MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. (2018). Ortaöğretim Türk dili ve edebiyatı dersi (9, 10, 11, 12. Sınıflar) Öğretim Programı.
- Nayman, H. B. (2020). İngilizce öğretmenlerinin Öğretim Yöntem ve Tekniklere ilişkin görüşleri. . *Yamımlanmış yüksek lisans tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. İstanbul.
- Özel, A., & Bayındır, N. (2008). *Yapılandırmacı Anlayışa Göre Sınıf Yönetimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Özmen, H., & Karamustafaoğlu, O. (2019). *Eğitimde araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Özpolat, V. (2013). Öğretmenlerin mesleki önceliklerinde öğrenci merkezli eğitim yaklaşımının yeri. *Milli Eğitim, Sayı 200*, 5-27.
- Polat, S. (2018). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğrenci merkezli yöntem ve teknikleri kullanmaya yönelik tutumlarının incelenmesi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 85.
- Saldaña, J. (2017). *The coding manual for qualitative researchers*. Sage Publications.
- Saldana, J. (2022). *Nitel Araştırmacılar için Kodlama El Kitabı (A. Tüfekçi, S. N. Şad Çev. Ed.)*. Pegem Akademi.
- Seggie, F. N., & Bayyurt, Y. (2015). *Nitel araştırma yöntem teknik, analiz ve yaklaşımları*. Anı yayıncılık.

- Senemoğlu, N. (2005). *Gelişim öğrenme ve öğretim, kuramdan uygulamaya*. Gazi Kitabevi.
- Sığrı, Ü. (2018). *Nitel araştırma yöntemleri*. Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Sönmez, V. (2019). *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. Anı Yayıncılık.
- Sünbül, A. M. (2011). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. Eğitim Akademi Yayınları.
- Tan, Ş. (2007). *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. Pegem A Yayıncılık.
- Tarhan, Ö. (2015). Sosyal bilgiler öğretmeni adaylarının politik. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 649.
- Temizkan, M. (2010). Öğrenci merkezli öğrenme yaklaşımına göre düzenlenen Türk dili II dersinin konuşma becerisine yönelik tutumlarına etkisi. *MEB*, 40(187), 86-103.
- Vural, B. (2005). *Öğrenci merkezli eğitim ve çoklu zeka*. Hayat Yayıncılık.
- Yağan, S. A. (2022). Öğrenci Merkezli Yöntem, Teknik ve Stratejilerin Öğrenci Öğrenci Tutumuna Etkisi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt: 17 Sayı: 33*, 294-323.
- Yağan, S. A. (2022). Öğrenci merkezli yöntem, teknik ve stratejilerin öğrenci tutumuna etkisi: bir meta analiz çalışması. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt: 17 Sayı: 33*, 294-323.
- Yazar, İ. (2014). Yapılandırmacı yaklaşımla Türk dili ve edebiyatı öğretiminde öğretim teknolojileri ve materyal tasarımının önemi. *Yeni Türkiye*, 1151-1156.
- Yazıcı, N. (2017). Türk dili ve edebiyatı öğretiminde çağdaş yaklaşımlar: öğretim yöntemi olarak soruların niteliği ve kullanımı. *Turkish Studies (Elektronik) Cilt: 12 Sayı: 17*, 535 - 560.
- Yeşilyurt, E. (2013). Öğretmenlerin Öğretim Yöntemlerini Kullanma Amaçları Cilt 17, Sayı 1,. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler*, 163-188.
- Yeşilyurt, E. (2020). Öğretmenin pusulası: genel öğretim ilkeleri. *EKEVAkademi Dergisi, • Yıl: 24 Sayı: 83*, 263-287.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayınları.
- Yılman, M. (2006). *Türkiye’de öğretmen eğitiminin temelleri*. Nobel.
- Yin, R. K. (2017). *Durum çalışması araştırması*. (İ. Günbayı, Çev.) Nobel Akademik Yayıncılık.

EKLER

Ek-1: Öğretmen Katılım Kabul Formu

Sayın Katılımcımız

Katılacağınız bu çalışma, “Türk Dili ve Edebiyatı Derslerinde Öğrenci Merkezli Yöntem Ve Tekniklerin Kullanımının Öğretmen Ve Öğrenci Görüşlerine Göre İncelenmesi” adıyla, Bünyamin EREN tarafından 01.10.2022-22.01.2023 tarihleri arasında yapılacak bir araştırma uygulamasıdır.

Araştırmanın Hedefi: Türk Dili ve Edebiyatı öğretiminde öğrenci merkezli yöntem ve tekniklerin kullanımının öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi

Araştırmanın Nedeni: O Bilimsel araştırma (x) Tez çalışması

Araştırmanın Yapılacağı Yer(ler): Erzurum ili merkez ilçelerinde yer alan liseler

Araştırma Uygulaması: O Anket (x) Görüşme
O Gözlem

Araştırma T.C. Milli Eğitim Bakanlığı’nın ve okul/kurum yönetiminin izni ile gerçekleştirilmektedir. Araştırma uygulamasına katılım tamamıyla gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Çalışmada sizden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar tamamıyla gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir. Veriler sadece araştırmada kullanılacak ve üçüncü kişilerle paylaşılmayacaktır.

Uygulamalar, kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden rahatsız hissederseniz cevaplama işini yarıda bırakabilirsiniz.

Katılımı onaylamadan önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz. Çalışma bittikten sonra bizlere telefon veya e-posta ile ulaşarak soru sorabilir, sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz. Saygılarımızla,

Araştırmacı :Bünyamin EREN

İletişim Bilgileri :

Yukarıda bilgileri bulunan araştırmaya katılmayı kabul ediyorum.

.../.../.....

İsim-Soy isim İmza:

Katılımcı Adı-Soyadı :

Telefon Numarası :

Ek-2:Yarı yapılandırılmış öğretmen görüşme formu*Öğretmen Demografik Bilgi Soruları*

Katılımcı ad/soyad:	
Cinsiyet:	() K () E
Mezuniyet durumu/açıklama:	
Mezun olunan eğitim programı:	() Eğitim Fakültesi () Edebiyat Fakültesi
Deneyim yılı:	
Çalıştığı okul türü ve sayısı:	

Öğretmen Görüşme Soruları

Soru	
1	Derslerinizde kullandığınız öğrenci merkezli yöntem ve teknikler nelerdir?
2	Türk Dili ve Edebiyatı derslerinde hangi öğretim yöntem ve teknikleri kullanılmalıdır? Niçin?
3	Türk Dili ve Edebiyatı dersi için hangi öğrenci merkezli yöntem ve teknikler kullanılmalıdır?
4	Derste en çok kullanmayı tercih ettiğiniz öğretim yöntem ya da teknikler nelerdir? Neden?
5	Deneyimlerinize dayanarak Türk Dili ve Edebiyatı dersinde en çok verim aldığınız yöntem ve teknikleri nelerdir?
6	Kullanmak istediğiniz ancak kullanamadığınız yöntem ve teknikler var mıdır? Neden uygulayamıyorsunuz?
7	Öğretim yöntem ve tekniklerini aldığınız hangi eğitim ya da ders aracılığıyla öğrendiniz?
8	Üniversite eğitimi döneminde öğrendiğiniz öğretim stratejileri, yöntem, teknik eğitimleri yeterli mi? Hayırsa nasıl olmasını isterdiniz?

Ek-3: Veli Onam Formu

Sayın Veli;

Çocuğunuzun katılacağı bu çalışma, “Türk Dili ve Edebiyatı Derslerinde Öğrenci Merkezli Yöntem Ve Tekniklerin Kullanımının Öğretmen Ve Öğrenci Görüşlerine Göre İncelenmesi” adıyla, 19.09.2022- 22.01.2023 tarihleri arasında yapılacak bir araştırma uygulamasıdır.

Araştırmanın Hedefi: . Türk Dili ve Edebiyatı öğretiminde öğrenci merkezli yöntem ve tekniklerin kullanımının öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Araştırma Uygulaması: Görüşme şeklindedir.

Araştırma T.C. Milli Eğitim Bakanlığı’nın ve okul yönetiminin de izni ile gerçekleştirilmektedir. Araştırma uygulamasına katılım tamamıyla gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Çocuğunuz çalışmaya katılıp katılmamakta özgürdür. Araştırma çocuğunuz için herhangi bir istenmeyen etki ya da risk taşımamaktadır. Çocuğunuzun katılımı **tamamen sizin isteğinize bağlıdır**, reddedebilir ya da herhangi bir aşamasında ayrılabilirsiniz. Araştırmaya katılmama veya araştırmadan ayrılma durumunda öğrencilerin akademik başarıları, okul ve öğretmenleriyle olan ilişkileri etkilemeyecektir.

Çalışmada öğrencilerden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar tamamıyla gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir.

Uygulamalar, genel olarak kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden çocuğunuz kendisini rahatsız hissederse cevaplama işini yarıda bırakıp çıkmakta özgürdür. Bu durumda rahatsızlığın giderilmesi için gereken yardım sağlanacaktır. Çocuğunuz çalışmaya katıldıktan sonra istediği an vazgeçebilir. Böyle bir durumda veri toplama aracını uygulayan kişiye, çalışmayı tamamlamayacağını söylemesi yeterli olacaktır. Anket çalışmasına katılmamak ya da katıldıktan sonra vazgeçmek çocuğunuza hiçbir sorumluluk getirmeyecektir.

Onay vermeden önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz. Çalışma bittikten sonra bizlere telefon veya e-posta ile ulaşarak soru sorabilir, sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz. Saygılarımızla,

Araştırmacı :

İletişim bilgileri :

*Velisi bulunduğum sınıfı numaralı öğrencisi
.....’in yukarıda açıklanan araştırmaya katılmasına izin
veriyorum.* (Lütfen formu imzaladıktan sonra çocuğunuzla okula geri gönderiniz*).

.../.../.....

İsim-Soy isim İmza:

Ek-4: Yarı yapılandırılmış öğrenci görüşme formu*Öğrenci Demografik Bilgi Soruları*

Katılımcı ad/soyad:	
Cinsiyet:	() K () E
Sınıfı:	
Okuduğu okul ve türü:	

Öğrenci Görüşme Soruları

Soru	
1	Türk Dili ve Edebiyatı dersinde hangi etkinlikler ilginizi çekmektedir?
2	Öğretmeniniz Türk Dili ve Edebiyatı dersini nasıl işlemektedir, bir örnekle anlatır mısınız?
3	Öğretmeniniz Türk Dili ve Edebiyatı dersinde herkesin katılabileceği veya grupların katılabileceği tartışma ortamları oluşturuyor mu? Örnek verir misiniz?
4	Öğretmeniniz Türk Dili ve Edebiyatı dersinde drama ve canlandırmalar yapabileceğiniz ortamlar oluşturuyor mu? Örnek verir misiniz?
5	Öğretmeniniz Türk Dili ve Edebiyatı dersinde işbirlikli öğrenme sağlayabileceğiniz ortamlar oluşturuyor mu? Örnek verir misiniz?
6	Türk Dili ve Edebiyatı dersinde en çok keyif aldığınız etkinlikler neler?
7	Türk Dili ve Edebiyatı derslerinde görüş, düşünce ve fikirlerinizi açıklayabileceğiniz ortamlar oluşturuluyor mu? Örnek verir misiniz?
8	Öğretmeniniz sizi derse katılmanız konusunda sizi teşvik ediyor mu?
9	Türk Dili ve Edebiyatı dersinde kendinizi ifade etme konusunda özgür hissediyor musunuz?
10	Öğretmeniniz derse aktif katılımınızı sağlamak için neler yapıyor?

Ek-5: Araştırma ve uygulama izni

T.C.
ERZURUM VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-36648235-605.01-62196025
Konu : Araştırma ve Uygulama İzni
(Zeliha GEZDİRİCİ)
(Bünyamin EREN)

28/10/2022

VALİLİK MAKAMINA

İlgi: a) Atatürk Üniversitesi Rektörlüğünün 19.10.2022 tarihli ve E.2200340647 sayılı yazısı.
b) Atatürk Üniversitesi Rektörlüğünün 20.09.2022 tarihli ve E.2200342250 sayılı yazısı.

İlgi (a) yazı ile; Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Biyoloji Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Zeliha GEZDİRİCİ tarafından Prof. Dr. Esra ÖZAY KÖSE danışmanlığında Aziziye Anadolu İmam Hatip Lisesinde yapılması planlanan; "11.Sınıf İnsan Fizyolojisi Konusunun Öğretiminde Proje Tabanlı Fetemm Uygulamalarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi" konulu araştırma ve uygulama çalışması,

İlgi (b) yazı ile; Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Bünyamin EREN tarafından Doç. Dr. Fatih VEYİS danışmanlığında; ilimiz merkez ilçelerindeki ortaöğretim kurumlarında yapılması planlanan; "Türk Dili ve Edebiyatı Derslerinde Öğrenci Merkezli Yöntem ve Tekniklerin Kullanımının Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerine Göre İncelenmesi " konulu araştırma ve uygulama çalışması için izin talebinde bulunulmuştur.

İlgi yazılar ve ekleri, Bakanlığımızın 21.01.2020 tarihli ve E.1563890 (2020/2) sayılı Genelgesi çerçevesinde Komisyonumuzca incelenmiş olup "Araştırmaların, eğitim öğretim faaliyetlerini aksatmayacak şekilde, gönüllülük esasıyla ve varsa veli onay belgesinin onaylatılması" ve komisyon kararlarında belirtilen veri toplama araçlarının kullanılarak uygulama ve anket çalışmasının yapılması, yapılan çalışmalarının sonuçlarının birer örneğinin Müdürlüğümüz Strateji Geliştirme Şube Müdürlüğü (AR-GE Birimi)'ne gönderilmesi ve çalışmaların bir eğitim öğretim yılını kapsayacak şekilde yapılması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Salih KAYGUSUZ
İl Millî Eğitim Müdürü

OLUR
Ahmet ÖZDEMİR
Vali a.
Vali Yardımcısı

Ek: İlgi Yazı (2 adet dosya)

: Yönetim Cad. Valilik Binası Kat:4 Yakutiye ERZURUM

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>

Bilgi için: H.TEMEL

Tinvan - Veri Hazırlama ve Kontrol İşletmeni

Ek-6: Etik Kurul Onayı

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU
Eğitim Bilimleri Birim Etik Kurul Başkanlığı
PROJE DEĞERLENDİRME FORMU

Projenin/Çalışmanın Adı: Danışmanlığını Doç.Dr. Fatih VEYİS'in yürüttüğü yüksek lisans öğrencisi Bünyamin EREN'in "Türk Dili ve Edebiyatı Derslerinde Öğrenci Merkezli Yöntem ve Tekniklerin Kullanımının Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerine Göre İncelenmesi" isimli tez çalışması ile ilgili Etik Kurul uygunluk-onay belgesi talep edilmesi.

Gönderildiği Tarih: 23.12.2022

Teslim Tarihi: 23.12.2022

Değerlendirenin Adı Soyadı: Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu Başkanlığı Adına

Prof. Dr. Muhsine BÖREKÇİ
Etik Kurul Başkanı

İmza :

Tez /uygundur: ☒

Gerekçe/Açıklama: Yapılacak çalışmada yaklaşım ve yöntemler dikkate alınarak, konu ile ilgili çalışmaların gerçekleştirilmesinde etik ve bilimsel açıdan herhangi bir sakınca bulunmamaktadır.

Tez / uygun değildir: ☐

Gerekçe/Açıklama

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURUL BAŞKANLIĞI
Eğitim Bilimleri Birim Etik Kurulu
ERZURUM

Toplantının Mahiyeti :Etik Kurul
Toplantının Tarihi :23.12.2022
Toplantının Sayısı :14

Karar-18: Danışmanlığını Doç.Dr. Fatih VEYİS'in yürüttüğü yüksek lisans öğrencisi Bünyamin EREN'in "Türk Dili ve Edebiyatı Derslerinde Öğrenci Merkezli Yöntem ve Tekniklerin Kullanımının Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerine Göre İncelenmesi" isimli tez çalışması ile ilgili Etik Kurul uygunluk-onay belgesi talebi ile ilgili husus görüşüldü.

Yapılan görüşmelerden sonra adı geçen "Türk Dili ve Edebiyatı Derslerinde Öğrenci Merkezli Yöntem ve Tekniklerin Kullanımının Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerine Göre İncelenmesi" isimli tez çalışması ile ilgili çalışmaların gerçekleştirilmesinde etik ve bilimsel yönden sakınca bulunmadığına,

oy birliği ile karar verilmiştir.

(İMZA)
Prof. Dr. Muhsine BÖREKÇİ
Birim Etik Kurul Başkanı

Prof.Dr. Yavuz TAŞKESENLİĞİL
Birim Etik Kurul Başkan Yardımcısı

(İMZA)
Prof. Dr. Betül ASLAN
Birim Etik Kurul Üyesi

(İMZA)
Prof.Dr. Mücahit DİLEKMEN
Birim Etik Kurul Üyesi

(İMZA)
Prof.Dr. Barış DEMİRCİ
Raportör

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU
Eğitim Bilimleri Birim Etik Kurulu Karar Formu

KARAR BİLGİLERİ	Toplantı Sayısı: 14 Karar No: 18	Toplantı Tarihi: 23.12.2022
	Aşağıda bilgileri verilen tez ile ilgili çalışmanın, etik ilkeler açısından değerlendirilmesi isteği ile ilgili husus görüşüldü. Yapılan görüşmelerden sonra; söz konusu tez ile ilgili yapılacak çalışma için, araştırmanın gerekçe, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak konuyla ilgili çalışmanın gerçekleştirilmesinde etik ve bilimsel yönden sakınca bulunmadığına, Etik Kurulu oy birliği ile karar vermiştir.	
ÇALIŞMA BİLGİLERİ	Proje Yürütücüsü: Bünyamin EREN Çalışma Konusu: Türk Dili ve Edebiyatı Derslerinde Öğrenci Merkezli Yöntem ve Tekniklerin Kullanımının Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerine Göre İncelenmesi	

EĞİTİM BİLİMLERİ BİRİM ETİK KURULU		İMZA
Prof. Dr. Muhsine BÖREKÇİ	Etik Kurul Başkanı	
Prof.Dr. Yavuz TAŞKESENLİGİL	Etik Kurul Başkan Yardımcısı	
Prof. Dr. Betül ASLAN	Etik Kurul Üyesi	
Prof.Dr. Mücahit DİLEKMEN	Etik Kurul Üyesi	
Prof.Dr. Barış DEMİRCİ	Etik Kurul Raportörü	

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı: Bünyamin EREN

Eğitim Durumu

Lise: Ilıca Çok Programlı Anadolu Lisesi

Lisans: Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği Bölümü

Yüksek Lisans: Atatürk Üniversitesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bilim Dalı (2021-)

Yabancı Dil: İngilizce

Meslek: Öğretmen

Görev yeri: Erzurum Aziziye Dadaşkent Ortaokulu